

หนังสือบุรุษยืนหยัด หนังสือศตวรรษ

เล่ม สวรรค์ทอง / ก.

66908

หนังสือบุรุษยนิหัตถ์ หนังสือศตวรรษ

เสรม พริ้งพวงแก้ว

เลขที่หนังสือ	CT100 ส.ท. ๒๕ 2554 ๑๑.2
เลขที่บัญชี	00004166
วันที่	9 ส.ค. 2555

វិបស្ត្រី ក្នុងទ័ពយុទ្ធ ក្នុងទ័ពស្ថាប័ន

របស់គ្រូបង្រៀនសាលា

**ព្រឹត្តិការណ៍ & តម្លៃ (core value) របស់ក្រុមហ៊ុនប្រៃសណីយ៍
កម្ពុជា ក្នុងការងារសេវា ដល់អតិថិជន**

ត ១ ត្រឡប់ទៅ

ត ២ ត្រឡប់ទៅ

ត ៣ ត្រឡប់

ត ៤ ត្រឡប់

ត ៥ ត្រឡប់

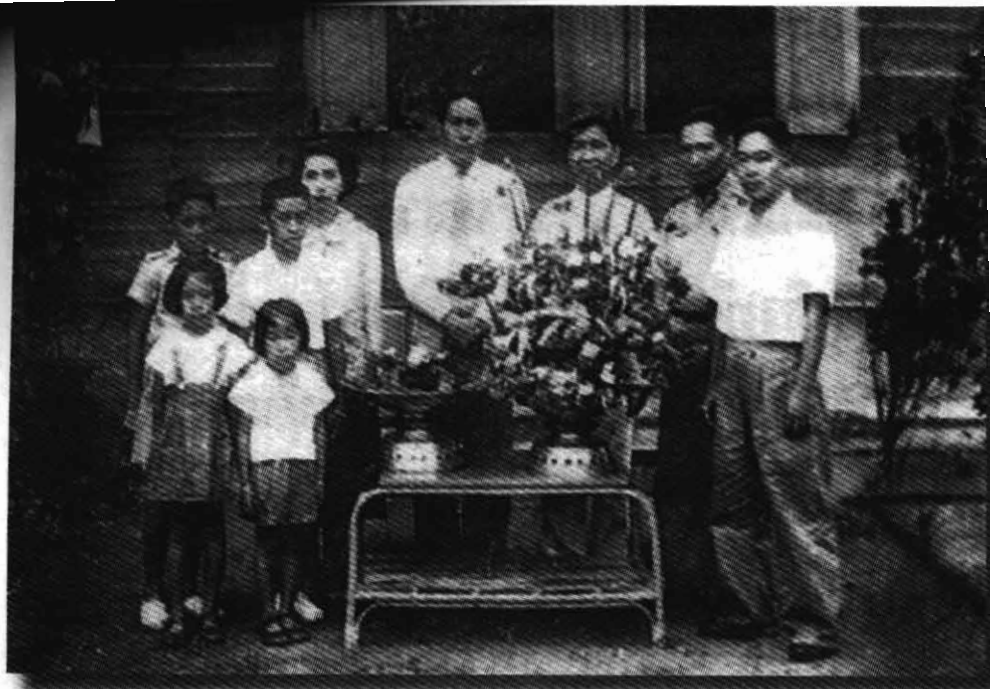
ศาสตราจารย์นายแพทย์เสมอ พริ้งพวงแก้ว

ครอบครัวพริ้งพวงแก้ว

ครอบครัวพริ้งพวงแก้ว

คหบดีเชียงใหม่รายบายศรีสู่ขวัญ

ส่งนายแพทย์เสม ไปเมืองนอก

พ่ออ้อยเสมกับบรรยาภาคเก่า ๆ

กับเจ้าหน้าที่ยุคก่อตั้งโฮงยาไทย

ประวัติผู้เขียน

นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เกิดเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2454
ที่ถนนรองเมือง ซอย 4 กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

มัธยมศึกษา 1-8 ที่โรงเรียนเทพศิรินทร์

พ.ศ. 2478 แพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2478-2479 แพทย์ปราบอหิวาตกโรค จังหวัดสมุทรสงคราม

พ.ศ. 2479-2480 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครสวรรค์

พ.ศ. 2480-2494 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเชียงใหม่ประชาอนุเคราะห์
ร่วมสงครามอินโดจีน สงครามเอเชียบูรพา
ได้รับเหรียญชัยสมรภูมิ

พ.ศ. 2494-2506 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง โรงพยาบาลเด็ก
วิทยาลัยพยาบาล

พ.ศ. 2506-2516 แพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป

- พ.ศ. 2516-2526 รัฐมนตรีช่วยกระทรวงสาธารณสุข
(รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
(รัฐบาล พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และ
รัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์)
ที่ปรึกษาคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน
ประธานการสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม
- พ.ศ. 2525-2532 ประธานกรรมการคณะแพทย์ผู้ถวาย
การรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
- พ.ศ. 2528-2532 ประธานสภามหาวิทยาลัยมหิดล
- พ.ศ. 2532-ปัจจุบัน เป็นกรรมการมูลนิธิ 17 แห่ง

เกียรติบัตรทางการศึกษา

- ปริญญาตรีบัณฑิตทางการแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปริญญาตรีบัณฑิตทางสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
ปริญญาตรีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ปริญญาตรีบัณฑิตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากใจโฮงยาไทย

คุณพ่อเสมอ พริ้งวงแก้ว เป็นผู้อำนวยความสะดวกคนแรกของโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ หรือที่ชาวเชียงรายนิยมเรียกว่า “โฮงยาไทย” เนื่องจากแต่เดิมมีโรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊คซึ่งคณะมิชชันนารีชาวอเมริกันก่อตั้งขึ้นแต่ชาวเชียงรายนิยมเรียกว่า “โฮงยาฝรั่ง” เมื่อมีโฮงยาไทยทำให้ชาวเชียงรายมีความภาคภูมิใจที่จะมีโรงพยาบาลของคนไทยเอง และให้ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันบริจาคที่ดินทรัพย์สินเงินทองช่วยกันสร้างโรงพยาบาลขึ้น จึงมีคำว่า “ประชานุเคราะห์ ต่อท้ายเพียงแห่งเดียวในประเทศ

คุณพ่อเสมอ เป็นแพทย์คนไทยคนแรกที่เข้ามาให้บริการชาวเชียงราย (ขณะนั้นรวมจังหวัดพะเยาเข้าไปด้วย) ท่านได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการสร้างศรัทธา จนเป็นที่เชื่อถือของชาวเชียงรายและจังหวัดใกล้เคียง ท่านได้ทำการรักษาโดยการผ่าตัดจนเป็นที่เลื่องลือนอกจากนี้ท่านได้การก่อตั้งคลังเลือดเป็นแห่งแรกในส่วนภูมิภาคที่ให้การบริการจนมีการขยายคลังเลือดอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันมีเลือดหมุนเวียนนับพันยูนิตต่อเดือนเพื่อให้บริการทั่วทั้งจังหวัดเชียงราย

คุณพ่อเสมอเป็นที่รักของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ มีผู้คนได้เล่างานให้ฟังว่าคุณพ่อเสมอเป็นแบบอย่างต่ออนุชนรุ่นหลังในการทำงานและบริหารงานให้สำเร็จจนเป็นที่รักของทุก ๆ คน อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตโดยใช้หลัก” 5 ส ” คือ

ส 1 สามัคคี

ส 2 สร้างสรรค์

ส 3 สงบ

ส 4 สมณะ

ส 5 สุจริต

ซึ่งปัจจุบันชาวโงงยาไทยใช้ 5 ส ของคุณพ่อเสมอ เป็นค่านิยมร่วม (core value) เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานแก่บุคลากรชาวโงงยาไทย

บทความเรื่อง “โงงยาไทยอดีต ปัจจุบัน และอนาคต” คุณพ่อเสมอเขียนให้เนื่องในโอกาสครบรอบ 60 ปี โงงยาไทย วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 โงงยาไทยได้พิมพ์เผยแพร่ จำนวน 1,000 เล่ม ในบทความนี้คุณพ่อเสมอเขียนด้วยลายมือของตนเองและเขียนจากความทรงจำ ความประทับใจที่มีต่อโงงยาไทยซึ่งเป็นทีภาคภูมิใจของชาวโงงยาไทยทุกคน

ในวาระที่คุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว มีอายุครบ 100 ปี ในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 นี้ ชาวโงงยาไทยจึงจัดพิมพ์บทความนี้อีกครั้งในจำนวน 3,000 เล่ม เพื่อเผยแพร่ความทรงจำของคุณพ่อเสมอที่มีต่อโงงยาไทยให้ทราบโดยทั่วกันและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลังและชาวสาธารณสุขให้นำมาปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานเพื่อบริการประชาชน

คุณพ่อเสมอได้ปลูกต้นไม้และทำนุบำรุงจนต้นไม้เติบโตใหญ่แตกกิ่งก้านสาขาให้ร่มเงาต่อผู้ที่เจ็บป่วย เราชาวโงงยาไทยทุกคนจะช่วยกันรดน้ำบำรุงดินโดยวิถีธรรมชาติ ตลอดจนตัดแต่งกิ่งให้ดูสวยงามอยู่คู่ชาวเชียงรายสมดังเจตนารมณ์ของคุณพ่อเสมอ

เนื่องในโอกาสที่คุณพ่อเสมอมีอายุครบ 100 ปี ชาวโงงยาไทยขออาราธนา คุณพระศรีรัตนตรัย พระธาตุดอยตุง พระหยกเชียงราย พ่อขุนเม็งรายตลอดจนบารมีของในหลวงพระราชนิได้โปรดดลบันดาลให้คุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว มีพลานามัยที่สมบูรณ์มีอายุยืนยาวอยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้ลูกหลาน เจ้าหน้าที่โงงยาไทยและชาวเชียงรายสืบไป

จงใจ.....ชาวโงงยาไทย

31 พฤษภาคม 2554

**คำนำจากหนังสือโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์
ครบ 60 ปี
อดีต ปัจจุบัน อนาคต**

ในวาระมหามงคล โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ มีอายุครบ 60 ปี หรือห้ารอบ ซึ่งถ้าเป็นบุคคลก็คงจะต้องเกษียณไปตามเกณฑ์ของทางราชการไปแล้ว แต่กลับตรงกันข้ามคือโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์กลับมีชีวิตวัฒนาสถาพร กลายเป็นสถาบันอันยิ่งใหญ่สง่างาม เป็นที่กล่าวขวัญของประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศว่าเป็นสถาบันแห่งเดียวที่เกิดด้วยแรงศรัทธา ด้วยวิริยะอันแรงกล้า และด้วยสติสัมปชัญญะของประชาชนชาวเชียงราย โดยประชาชนชาวเชียงราย เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแต่ประชาชนชาวเชียงราย ทั้งนี้ก็ด้วยความร่วมมืออันแน่นแฟ้นของท่านผู้ว่าราชการจังหวัด คุณพระพนมนครานุรักษ์ ผู้ให้กำเนิดและคณะกรรมการจังหวัด พร้อมทั้งศาลจังหวัด ป่าไม้จังหวัด โรงสีข้าวจังหวัด โรงต้มเหล้า และบริษัท ยาสูบอังกฤษ-อเมริกันในจังหวัด รัฐบาลจะให้ความอุปการะ ก็เพียงแต่จัดส่งแพทย์ 1 คน พยาบาล 1 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยแพทย์และคนงาน

ความอบอุ่นด้วยการเป็นกัลยาณมิตรอันแท้จริง ท่ามกลางความยากลำบากในการเดินทาง ความว่าเหวจากความอยู่ไกลกรุงเทพฯ การขาดอาหารทะเล ทำให้เกิดโรคคอพอก การขาดอาหารโปรตีนทำให้เกิดโรคเหน็บ ความซุกซมของไข้ป่า โรคบิด โรคไข้รากสาด โรคเรื้อน

กลับแก้ได้ด้วยควมมีน้ำใจอันประเสริฐ คลายความเหงาความหวัง
กังวล ทำให้ชีวิตชุ่มชื้น เกิดมีความมานะพยายามรับใช้ประชาชน
อย่างสุดความสามารถ ความสงบของจิตวิญญาณ ความสงบของป่า
เขาลำเนาไพร ความอ่อนละไม และเยือกเย็นของอากาศรอบข้าง เป็น
ปัจจัยให้เกิด :

1. ความสงบแห่งกายและจิตของเจ้าหน้าที่
2. ความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันของเจ้าหน้าที่
3. การพัฒนาสู่การให้บริการ โดยถือประโยชน์ของผู้ป่วยเหนือ
ประโยชน์ตน การพัฒนาทางวิชาการและวิจัยด้วยมโนสำนึกพื้นฐาน
4. ความเห็นแก่กันแท้แห่งชีวิต เมื่อเกิดมาก็มาแต่มือเปล่า การ
จากไปก็มีมือเปล่าเหมือนเมื่อมา
5. การไม่เอาเปรียบผู้อื่น เจริญพรหมวิหาร 4 รักษาความ
สุจริต ยุติธรรมตลอดมา

คุณธรรมที่กล่าวมานี้ เกิดขึ้นเมื่ออยู่เชียงราย รักษาไว้จนปัจจุบัน
จึงขอฝากไว้และเพื่ออนุชนรุ่นหลังช่วยรักษาไว้ตลอดชีวิตเทอญ

กมล พริ้งพวงแก้ว

เสม พริ้งพวงแก้ว

โรงพยาบาลเซียงรายประชาญเคราะห์

ครบ ๖๐ ปี

อดีต **ป๋ายจู้ซัน อหาคด**

นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว

กำเนิดโรงพยาบาล

คุณพระพนมนครานุรักษ์

ในโรกาสนั้นเป็นมหามงคล ครบรอบ 60 ปีของโรงพยาบาลเซียงรายประชาญเคราะห์ กระผม นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว อดีตผู้อำนวยการและคณะผู้ร่วมงาน ผู้ร่วมทุกข์และร่วมสุข ขอถือโอกาสนี้

กราบด้วยความคารวะอย่างสูงแต่

• คุณพระพนมนครานุรักษ์ ข้าหลวง
ประจำจังหวัดเชียงราย

- ท่านคณะกรรมการจังหวัด
- ท่านคณะศาลจังหวัด
- ท่านคณะพ่อค้าโรงสีข้าว โดย

การนำของ คุณมูย เติวิทย์

- โรงกลั่นเหล้า คุณหลวงพิสิษฐ
- ท่านพี่น้องชาวเชียงราย ผู้มีน้ำใจ

บริจาคเงินช่วยเหลือ บริจาคที่ดินคือ ถ้ำแก่งสี
และคุณนายกิมเฮียะ

- เทศบาลเมืองเชียงราย

พระยาราชเดชดำรง นายกเทศมนตรี

- คุณอิน ทนายความเทศมนตรี

คุณสิงห์แก้ว สุริยะคำ

นายมูย เติวิทย์ คหบดี

นายสีหศักดิ์ ไตรโพบูลย์

นางกิมเฮียะ ไตรโพบูลย์

ตัวเมืองจังหวัดเชียงราย

อยู่ห่างจากจังหวัดลำปาง 243 กิโลเมตร การเดินทางจาก กรุงเทพฯ อาศัยทางรถไฟเป็นเวลา 1 คืนกับครึ่งวัน ต้องอาศัยนอน พักที่โรงแรมรถไฟ 1 คืน เข้าจึงออกเดินทางโดยอาศัยรถบรรทุกของ ไม่มีรถโดยสาร สภาพสองข้างทางเป็นนาข้าวและป่าธรรมชาติสลับ กัน จนถึงประตูผ้ามันมีประวัติศาสตร์ ในการรบกับเงี้ยว (คือคนไทย อีกพวกหนึ่ง อาศัยอยู่ทางเหนือของจังหวัดเชียงราย) เมื่อผ่านประตูผา ไปแล้ว เป็นทิวทัศน์ป่าเขาอันร่มรื่นสวยงามมาก สำหรับคนกรุงเทพฯ รู้สึกเหมือนเข้ามาในบริเวณแห่งความฝัน สงบเงียบ นานๆ จะเห็น กระต่ายป่าวิ่งผ่าน เห็นหมาใน (หมาป่าชนิดหนึ่ง) หน้าตาน่าเกลียด เดินผ่านไป ถ้าโชคดีอาจเห็นเสือจ้องอยู่บนโขดหินริมทาง คงจะเห็น มนุษย์ด้วยความแปลก โขลงข้างบางฝูง อาจเดินข้ามห้วยมาบนถนน ถ้ารถเราหยุดเงียบทุกอย่างก็เรียบบ่อย เมื่อข้างอยู่ตามข้าง รถอยู่ตาม รถ ความสงบก็เกิดขึ้น

เมื่อรถข้ามสะพานแขวนแม่น้ำอำเภองาว ก็เป็นธรรมชาติที่ต้อง ตื่นเต้นกับธรรมชาติ อำเภองาวมีถ้ำอันสวยงามอยู่ใกล้ทาง เมื่อเห็น ถ้ำครั้งแรกในชีวิตก็ต้องตื่นตาตื่นใจเป็นธรรมดา ในเมืองงาวได้พบชาว บ้านมีที่พักอาศัยเป็นเรือนไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าแฝก ทำทาง สุภาพอ่อนโยน ยิ้มรับพวกเรา แต่น่าเสียดายที่บริเวณคอ โดยเฉพาะ ห้วยงักมีคอกฟองโตที่ไม่ค่อยจะเห็นในกรุงเทพฯ บ่อยนัก โรคคอกฟอง

คงจะเป็นปัญหาเฉพาะถิ่นทางภาคเหนือ รถแล่นผ่านไปผ่านมา สองข้างทางเป็นป่าและเขา บางตอนก็มีไร่นามองดูสุดสายตา บางส่วนไปหยุดที่ตีนเขาเตี้ยๆ บางแห่งที่นี้มีต้นไม้ขนาดใหญ่ๆ อยู่ทั่วไป บนกิ่งไม้เห็นต้นกล้วยไม้มีดอกมีสีส้มเหมือนอยู่ในอ่างคล้ายบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ที่ย้ายมารับราชการเป็นนายแพทย์ผู้ปกครองโรงพยาบาลนครสวรรค์อยู่ 2 ปี

ได้เห็นการไหลออกของน้ำจากกว๊านเมืองพะเยาไปทางสายน้ำแม่อิง ซึ่งมีประวัติว่าพ่อขุนทั้งสามจากสุโขทัย จากเมืองเชียงใหม่ และจากเมืองพะเยาต่างเอาหลังพิงกันเป็นสัญลักษณ์ของความ เป็นเพื่อนแท้ซึ่งกันและกันเมื่อ 700 ปีมาแล้ว เราจึงฝันว่าคงจะได้พบเพื่อนแท้ชาวเชียงรายเหมือนกันสักวันหนึ่ง

จากอำเภอพะเยาผ่านอำเภอบ้าน เป็นระยะทางเกือบ 100 กิโลเมตร ซึ่งจักรยานก็จะกินเวลา 3 ชั่วโมงกว่า ถนนที่ผ่านไปนั้นไม่ต้องขึ้นเขาออกจากเนินเล็กๆ ที่อำเภอบ้าน ทิวเขาอยู่ห่างไปทั้งสองข้างทาง นาข้าวมีอยู่เกือบตลอดทาง แม่น้ำแม่ลาวและแม่น้ำกกไหลลงสู่แม่น้ำโขงหรือแม่น้ำหอม ตามคำเรียกของขอมโบราณ ชาวจีนเรียกแม่น้ำเดียวกันนี้ว่าลานจาง ซึ่งกลายเป็นชื่อของล้านช้างของประเทศลาวอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง ชาวกรุงเทพฯ จึงไม่มีโอกาสได้ใช้น้ำจากแม่น้ำอิง แม่น้ำลาว และแม่น้ำกก น่าเสียดายที่อยู่ในประเทศเดียวกัน

น้ำกกหลาก

น้ำป่าหลาก

น้ำกกฮ้าย

เมืองเชียงราย

เมืองดั้งเดิมที่พ่อขุนเม็งรายมหาราช ได้สร้างไว้ เมื่อ พ.ศ. 1805 ซึ่งก็เป็นสมัยต้นของกรุงสุโขทัย ความจริงขุนบางกลางท่าว ขุนบางเมือง ล้วนก็เป็นคนเชื้อชาติไทยที่อพยพจากอาณาจักรน่านเจ้า เข้ามาตั้งรกรากสร้างเมืองเชียงแสนเก่ามาตั้งแต่ พ.ศ. 1300 โฉนั้แล้ว ต่างก็ได้ตั้งรกรากสร้างบ้านเมืองเป็นใหญ่กัน ต่อมาราชวงศ์เชียงราย ซึ่งเป็นต้นตระกูลราชวงศ์สุโขทัยและราชวงศ์อยุธยาสืบต่อกันมา จนถึง พ.ศ. 2230 จึงมีราชวงศ์ใหม่ซึ่งมิได้สืบทอดกันมา กลายเป็น สายใหม่จนถึงสมัยอยุธยาล่มลงไป พ.ศ. 2310 พลเมืองไทยถูกพม่า พาไปเป็นเชลยอยู่ที่เมืองมัณฑะเลย์ในประเทศพม่าจนถึงปัจจุบัน

เมื่อเข้ามาในจังหวัดเชียงราย ยังเห็นสันกำแพงและประตู

เมืองที่ถูกทำลายกลายเป็นอิฐถมถนนรอบเวียงไปเสียแล้ว คูเมืองด้านใต้และด้านตะวันตกยังมีเหลือให้เห็น เป็นที่ลุ่มต่ำมีน้ำขังกลายเป็นที่นอนแช่น้ำของพวกวัวควายไปเสียแล้ว

ถนนในตัวเมืองมีลักษณะการตัดกันเป็นรูปตาหมากรุก ตั้งแต่หน้าโบสถ์คริสเตียนเข้าไป เป็นลักษณะการตัดถนนแบบในประเทศอเมริกา ทั้งนี้เพราะนายแพทย์ W.A. Briggs M.D. ท่านเป็นแพทย์และเป็นศาสตราจารย์ชาวอเมริกันที่มาอยู่โรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊คของจังหวัดเชียงรายเมื่อ พ.ศ. 2453 โรงพยาบาลหมอบริกส์นี่เองที่เป็นผู้วางแผนสร้างถนนในเมือง นอกจากเป็นแพทย์แล้วท่านยังเป็นนักพัฒนากิจการโรงพยาบาลทางภาคเหนืออีกหลายแห่ง เช่น โรงพยาบาลมิชชันล่ำปาง และแพร่ เป็นต้น

มาถึงตอนนี้อาจจะท้าวความไปสักหน่อย กล่าวคือใน พ.ศ. 2431 ท่านศาสตราจารย์ Dr. Mc. Gilvary ผู้บุกเบิก ได้เดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่มาจังหวัดเชียงราย เมื่อ พ.ศ. 2431 เป็นปีเดียวกับสิ้นเกล้าสิ้นกระหม่อมรัชกาลที่ 5 ทรงสร้างโรงพยาบาลศิริราช (หรือ ค.ศ. 1888 ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับการสร้างมหาวิทยาลัย Johns Hopkins ของประเทศอเมริกา นายแพทย์ E.C. Cort พ่อเลี้ยงครีตของชาวเชียงใหม่ ก็สำเร็จการแพทย์จากมหาวิทยาลัยแห่งนี้) ท่านศาสตราจารย์ Dr. Mc. Gilvary ได้พบกับข้าหลวงประจำจังหวัดเชียงราย ทาริอกันในการเผยแพร่ศาสนาในจังหวัด ซึ่งต่อมาได้รับอนุญาตให้ตั้งสถานที่ได้ที่ริมแม่น้ำกกใกล้ดอยตอง คือที่ตั้งโรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊คในปัจจุบัน ในเวลานั้นเชียงรายยังอุดมไปด้วยป่าเขามิ

ราษฎรอาศัยเป็นจำนวนน้อย ทางราชการต้องเกณฑ์คนจากจังหวัด เชียงใหม่และจากจังหวัดลำปาง อพยพมาอยู่ชื้อประตูเชียงใหม่ ก็ยังคงมีอยู่จนปัจจุบัน

ในปี พ.ศ.2440 สมัยรัชกาลที่ 5 ศาสตราจารย์ W.C. Dodd ได้เข้ามาสร้างบ้านและปฏิบัติงานในจังหวัดเชียงราย ท่านเป็นผู้ที่ได้ เดินทางจากจังหวัดเชียงรายไปมาหาสู่กับรัฐเชียงตุงในกิจการทาง ศาสนาอยู่เสมอๆ และท่านเป็นชาวอเมริกันที่เดินทางมาจากจังหวัด เชียงรายเข้าไปในประเทศจีนตอนใต้ ได้พบปะคนเชื้อชาติไทยหลาย จำพวก และได้บันทึกเรื่องคนไทยในถิ่นต่างๆ เป็นหนังสือเรียกว่า “Thai Race” ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ เป็นที่รู้จัก กันทั่วไปในหมู่นักมานุษยวิทยา

ในปี พ.ศ.2464 นายแพทย์วิลเลียม เอช.บิช (Dr.William H.Beach) ได้เข้าอยู่ในจังหวัดเชียงรายเป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาล โอเวอร์บรูค (จนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2484 - 2488) ท่านได้หนีกองทัพญี่ปุ่นออกไปกับคุณแม่สายสู่ประเทศพม่าและ อินเดีย คุณหมอลือชา ธรรมมาชัย เป็นผู้ช่วยนายแพทย์บิช มาแต่แรก และปฏิบัติหน้าที่อย่างดียิ่ง บุตรสาวของท่านก็ได้มีเกียรติสูงเป็น อาจารย์ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลที่นครราชสีมา และท้ายสุด เป็นผู้อำนวยการคณะพยาบาลศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จน พ้นอายุราชการ

ตึกอำนวยการ โรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊ค ก่อสร้างปี พ.ศ. 2451

คุณพระพนมนครานุรักษ์

บิดาแห่งโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

ท่านเรียนหนังสือแผนกภาษาฝรั่งเศส โรงเรียนอัสสัม เมื่อเข้ารับราชการในกระทรวงมหาดไทย ท่านจึงได้รับการคัดเลือกไปปฏิบัติงานในจังหวัดชายแดนที่ติดต่อกับประเทศอินโดจีนของฝรั่งเศส เริ่มด้วยการเป็นล่ามภาษาฝรั่งเศสจนได้รับการพิจารณาให้เลื่อนตำแหน่งเป็นปลัด เป็นนายอำเภอ และปลัดจังหวัดมาโดยลำดับบุคลิกลักษณะอันสง่างามสุภาพเรียบร้อย มีความซื่อสัตย์สุจริต มีมนุษยสัมพันธ์ดีเลิศ สามารถติดต่อกับบุคคลได้ทุกระดับจากสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช จนถึงสมัยประชาธิปไตยของคณะราษฎร เมื่อปี พ.ศ. 2475 ท่านยังคงดำรง

ตนเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการปกครองอย่างเสมอต้นเสมอปลายตลอดมา เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจในกิจกรรมของประเทศสืบตลอดมา

ท่านเคยดำรงตำแหน่งปลัดจังหวัดสมัยท่านเจ้าคุณราชเดช ดำรง เป็นข้าหลวงประจำจังหวัด ท่านเป็นสมองและมือขวาสนองความประสงค์ของท่านเจ้าคุณหลวงทั้งในด้านการเมืองและการปกครอง โดยเฉพาะจังหวัดเชียงรายมีอาณาเขตติดต่อกับรัฐฉานของประเทศอังกฤษและอินโดจีนของประเทศฝรั่งเศส สองเสือใหญ่ที่มองประเทศลูกแกะด้วยอัยาศัยไมตรีที่ต้องคอยระวังอยู่เสมอ ความสามารถในการใช้ภาษาได้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส จึงเป็นกุญแจสำคัญในการติดต่อเพื่อมิให้เกิดภาวะน้ำขุ่นด้วยดีตลอดมา ประเทศอังกฤษตั้งกงสุลอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ อินโดจีนของฝรั่งเศสตั้งสถานกงสุล ในจังหวัดเชียงราย โดยมีนิวาสสถานอยู่ริมแม่น้ำกก (ปัจจุบันเป็นของยาสูบกระทรวงการคลัง) นโยบายบัวไม่ช้ำน้ำไม่ขุ่นต่อทั้งสองมหาอำนาจผู้ซึ่งมิให้ประเทศไทยตั้งกองทหาร 25 กิโลเมตรห่างจากชายแดนของประเทศ

เหตุการณ์ระหว่างอินโดจีนของฝรั่งเศสกับรัฐบาลไทยเมื่อ พ.ศ. 2436 ยังจำกันได้ดีที่ประเทศไทยต้องเสียดินแดนไปเป็นจำนวนมากภายในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อคณะราษฎรได้เข้ามาปกครองประเทศเมื่อ พ.ศ. 2475 รัฐบาลไทยในสมัยนั้นปรารถนาจะ “อวดธง” จึงมีนโยบายสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัดชายแดน 3 จังหวัด คือ โรงพยาบาลอุบลราชธานี โรงพยาบาลนครพนม โรงพยาบาลหนองคาย เพื่อสนองความต้องการของประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง

ในยามเจ็บป่วย คุณพระพนมครานูร์กีร์ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดนครพนม คุณพระประทุมเทวาภิบาล ดำรงตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดหนองคาย และต่อมาดำรงตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดอุบลราชธานี ข้าหลวงทั้งสองท่านนี้สามารถพูดภาษาฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี จึงเหมาะกับตำแหน่งอย่างยิ่ง

การให้บริการแก่พี่น้องชาวไทยทั้งสองฝั่งโขง ประสบความสำเร็จอย่างดียิ่งในการประสานความสามัคคีของความเป็นบ้านพี่เมืองน้อง คุณพระพนมครานูร์กีร์ ย้ายมาจังหวัดเชียงราย ใน พ.ศ. 2479 - 2480 ประสบการณ์แห่งการประสานมิตรของบ้านพี่เมืองน้องจากจังหวัดนครพนม ยังคงฝังอยู่ในดวงใจของท่านข้าหลวงประจำจังหวัดตลอดมา ก็เมื่อจังหวัดเชียงรายมีภูมิประเทศติดต่อกับมหาอำนาจอังกฤษและฝรั่งเศสอยู่เช่นนี้ นโยบายสร้างความสัมพันธ์ทางการให้บริการแก่ประชาชนทั้ง 3 ประเทศในยามเจ็บไข้ได้ป่วย จึงเป็นนโยบายที่เหมาะสมที่สุดแล้ว

การจัดตั้งโรงพยาบาลขึ้นอีกสักแห่งในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นโรงพยาบาลของรัฐเคียงคู่กับโรงพยาบาลไอเวอร์บรู๊คของคณะมิชชันนารีคงจะก่อความสุกกายสุขใจแก่ผู้ป่วย ไม่ว่าจะมาจากประเทศไหน แต่รัฐบาลกำลังขาดเงินในการพัฒนาประเทศในด้านการป้องกันประเทศ โดยปรากฏสถานการณ์ของการมีผู้นำในประเทศเยอรมันนี และประเทศอิตาลีซึ่งอาจจะนำไปสู่ความไม่สงบในทวีปยุโรปในอนาคตอันใกล้ ประกอบกับประเทศจีนก็ได้รับการรุกรานเสียดินแดนไปจำนวนไม่น้อยโดยมีมหาอำนาจญี่ปุ่น แต่ความต้องการโรงพยาบาลเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุข คงยังมีอยู่และต้องมีตลอดไป ความคิดในการ

สร้างโรงพยาบาล ด้วยการบอกบุญแก่พี่น้องชาวเชียงใหม่จึงเกิดขึ้น ด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัดเชียงใหม่

คณะกรรมการจังหวัด

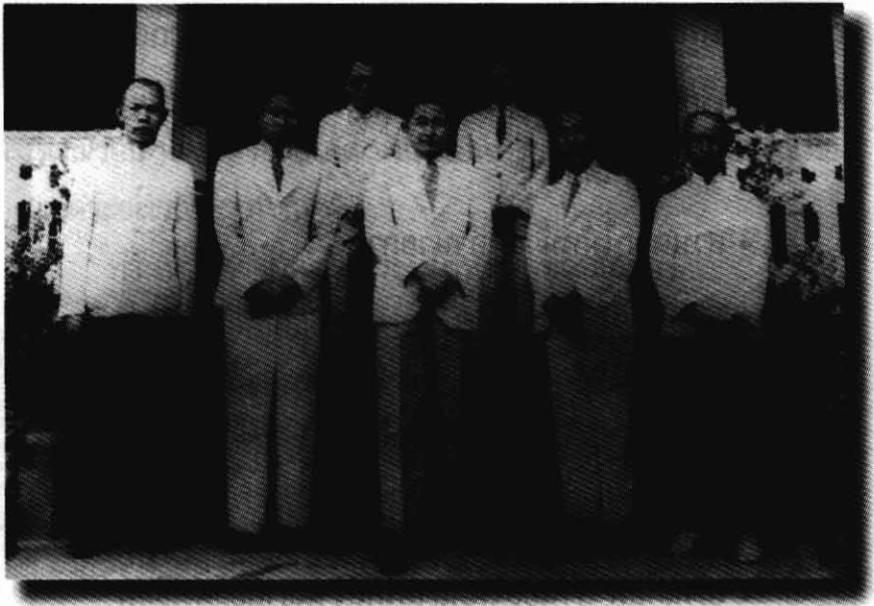
คณะกรรมการจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

- พระพนมนครานุรักษ์ ข้าหลวงประจำจังหวัด
- พระทวีประกาศาสตร์ ปลัดจังหวัด
- ขุนสุวรรณรัตน์ราช คลังจังหวัด
- ขุนบุญฤทธิ์ สรรพากร
- คุณสะอาด อัยการจังหวัด
- คุณบุญสิงห์ บุญคำ ศึกษาธิการจังหวัด
- หลวงวรเวท วุฒิปรีชา สาธารณสุขจังหวัด

คณะกรรมการร่วมก่อสร้างโรงพยาบาล

- นายอำเภอและกิ่งอำเภอ จำนวน 12 แห่ง
- ขุนวิศิษฐอุดรการ นายอำเภอแม่จัน ผู้ช่วยคนสำคัญของ ท่านข้าหลวง ซึ่งต่อมาดำรงตำแหน่งปลัดจังหวัด
- คุณเอ็ด ศิริสวय สัตวแพทย์
- คุณประเสริฐ นายไพบรณีย์จังหวัด
หลานพระพนมนครานุรักษ์

- พ.ต.ต.จ้อย ผู้บังคับการตำรวจ
- ชุนชิตชาญตรวจ
- คุณสง่า กองทาง
- คุณเล็ก กิริติपाल กองทาง
- หลวงสมาน วนกิจ ป่าไม้จังหวัด
- พระดุลทัศน์ ปฏิภากร หัวหน้าศาลจังหวัด
- คุณฉลอง รมิตานนท์ ล่ามประจำจังหวัด ต่อมาเป็น
ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม
- นายแพทย์บุญเรือน บุนนาค แพทย์ประจำจังหวัด
นอกจากนี้ยังมีพ่อค้า ประชาชนสำคัญ ๆ ตามอำเภอต่าง ๆ
- คุณม่วย เตวิทย์ คหบดีเจ้าของโรงสีข้าวเป็นหัวแรงสำคัญ
ของบรรดาโรงสีในจังหวัด
- หลวงพิสิษฐ์ คหบดีโรงเหล้า บ้านพักอยู่อำเภอพะเยา
- หลวงปรีชา ฯ คหบดีอำเภอพาน
- เทศบาลเมืองเชียงราย พระยาราชเดชดำรง นายกเทศมนตรี
คุณอิน อาชีพทนายความ เทศมนตรี
คุณสิงห์แก้ว สุริยะคำ เทศมนตรี

ผู้มีอุปการคุณ โสภยาไทย

สถานที่สร้างโรงพยาบาล

เจ้าแกสีและคุณนายกิมเฮียะ ได้บริจาคที่ดินที่ถนนสนามบิน ตำบลสันโค้ง ให้โรงพยาบาลสร้างอาคารรวมทั้งที่ดินของทางราชการ ซึ่งเป็นของแผ่นดินที่คณะกรรมการจังหวัดอนุมัติให้ใช้เป็นจำนวน 20 ไร่ หลังบริเวณโรงพยาบาลมีถนนติดต่อถนนสนามบิน เป็นที่ลุ่ม มีน้ำขังและบางส่วนเป็นเนินน้ำไม่ท่วม ทางราชการก็อนุมัติให้เป็นอีกส่วนหนึ่งของโรงพยาบาล บริเวณปลายถนนสนามบินติดบริเวณ ดอยเขาควายทางราชการได้ให้โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ เป็นสถานที่ฝังศพและเผาศพ ซึ่งปกติชาวพื้นเมือง จะนิยมการฝัง มารดาของกระผมผู้เขียนก็ได้รับการเผา ณ บริเวณนี้ด้วย เมื่อ พ.ศ. 2488 โดยได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากพี่น้องชาวเชียงราย เป็นอย่างยิ่ง ไม่มีวันจะลืมเลย

การสร้างตึกอำนวยการ

- เรือนไม้ผู้ป่วย 2 หลัง สำหรับผู้ป่วยหญิง 25 เตียง ชาย 25 เตียง
- สวนดอกไม้หน้าตึกอำนวยการ
- บ้านพักแพทย์ 1 หลัง
- บ้านพักพยาบาล และเจ้าหน้าที่ 4 หลัง

ผู้รับเหมาก่อสร้าง

- เจ้าแก้วผู้ บ้านอยู่ถนนรอบเวียงใกล้วัดศรีเกิด
- เจ้าแก้วฮิม บ้านอยู่ในตลาดใกล้ร้านขายยาตงเซียม

เจ้าแก้วผู้และเจ้าแก้วฮิมเป็นชาวกวางตุ้ง เป็นผู้ที่มีนิสัยดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความขยันรับผิดชอบในงาน เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ที่ผู้เขียนขอบันทึกไว้เป็นเกียรติภูมิของบรรดาลูกหลานของสองตระกูล ทั้งไว้เป็นหลักฐานของความเป็นคนดีของเมืองเชียงราย

นายยังเป็นชาวเชียงใหม่ มาอยู่เชียงรายเป็นช่างทำตู้โต๊ะและเครื่องเฟอร์นิเจอร์ฝีมือยอดเยี่ยมจริง ๆ สมชื่อที่มาจากเชียงใหม่ เพียงนอนของผู้เขียนยังคงถาวรอยู่ที่บ้านพระโชนงจนปัจจุบัน อายุเกือบ 60 ปี เหมือนกัน

ตึกอำนวยการ

สร้างเป็นตึกคอนกรีตเหล็ก 2 ชั้น มีดาดฟ้าเป็นที่ชมทิวทัศน์ บริเวณรอบๆโรงพยาบาลได้ดี และเป็นที่ยังรับรองของแขกบ้านแขกเมือง ตลอดระยะเวลายาวนาน

ท่านนายกรัฐมนตรี พระยาพหลพลพยุหเสนา

เอกอัครราชทูตอังกฤษ เซอร์โยไซโครสปี

High Commissioner of Shanstates Mister Forgety

กงสุลฝรั่งเศสประจำเชียงใหม่

กงสุลฝรั่งเศสประจำเชียงใหม่

เสนาบดีและแขกผู้มีเกียรติหลายท่าน

แม่ทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทยระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2

ตึกอำนวยการชั้นล่างด้านกลาง เป็นที่ลงทะเบียนผู้ป่วย ด้านซ้ายเป็นห้องจำหน่ายยาและห้องผ่าตัดอยู่ด้านหลัง ด้านขวาเป็นห้องทำฟัน ห้องผู้อำนวยการโรงพยาบาล และห้องตรวจโรคอยู่ด้านหลัง ห้องผู้อำนวยการ ตึกอำนวยการชั้นบนด้านตรงกลางและด้านขวา เป็นห้องผู้ป่วยพิเศษ ด้านซ้ายเป็นห้องประชุมและรับแขก ดาดฟ้า เป็นสถานที่ชมทิวทัศน์และรับแขก เลี้ยงอาหาร

இந்த இடம் கட்டிட வேலைக்கு முன்பாக இருந்தது. இப்போது இது கட்டிட வேலைக்கு பயன்படும் இடமாக மாறியுள்ளது.

இது கட்டிட வேலைக்கு முன்பாக இருந்தது. இப்போது இது கட்டிட வேலைக்கு பயன்படும் இடமாக மாறியுள்ளது.

ศาลาอำนวยการ

เรือนไม้ผู้ป่วยชาย-หญิง 2 หลัง

เรือนไม้ใต้ถุนสูง ชั้นพื้นปูซีเมนต์ มีห้องเก็บของ 1 ห้อง ชั้นบนมีห้องแพทย์พยาบาล และเตียงผู้ป่วยจำนวนเรือนละ 25 หลัง ปลายสุดของอาคารเป็นห้องน้ำ เรือนไม้ผู้ป่วยที่ไม้ได้มาจากการรื้อถอนของเรือนไม้ของกองทหารที่ต้องย้ายออกไป เนื่องด้วยข้อตกลงไม่ให้มีกองทหารอยู่ในจังหวัดชายแดน ไม้เป็นไม้เนื้อแข็งสภาพเรียบร้อย เสียค่าใช้จ่ายเพียงการรื้อและนำมาประกอบเรือนผู้ป่วยตามรูปแบบ

สวนดอกไม้หน้าตึกอำนวยการ

ตึกอำนวยการมีถนนผ่านมาโดยตรงสายหนึ่งไปติดกับถนนครึ่งวงกลมหน้าตึกอำนวยการ สำหรับการจอดรถผู้มาโรงพยาบาลคือรถสามล้อ รถยนต์ขณะนั้นยังไม่มี ถนนที่ติดกันทำให้มีสวนดอกไม้ได้สองสวน ถนนในสวนโรยด้วยกรวด กว้างประมาณ 1 เมตร ซึ่งล้อมรอบด้วยดอกไม้หน้านาชนิด โดยเฉพาะดอกพล็อกเมืองหนาว และดอกกุหลาบไทยดอกโต ๆ สวนและดอกไม้สวยงามเป็นยารักษาโรคที่ประเสริฐอีกชนิดหนึ่ง ในประเทศอินเดียมีการรักษาโรคด้วยดอกไม้เรียกว่า Flower Therapy ซึ่งชาวยุโรปนำไปเผยแพร่ในประเทศตะวันตก การปลูกและการวางแผนผังสวนทำโดยท่านข้าหลวงประจำจังหวัดพระพนมนครานุรักษ์ ส่วนคนสวนคือนักโทษชั้นดีจากเรือนจำนักปกครองที่ดีนั้นยอมรู้จักใช้คนให้ถูกกับกาลและเวลาสถานที่ ซึ่งอนุชนควรถือเป็นตัวอย่าง

บ้านพักแพทย์ผู้อำนวยการ และบ้านพักพยาบาลเจ้าหน้าที่อีก 4 หลัง

สำหรับบ้านพักของแพทย์ผู้อำนวยการเป็นเรือนไม้ตะเคียน หลังใหญ่เป็นเรือนไม้สองชั้น ชั้นล่างเป็นห้องรับแขก ห้องรับประทานอาหาร ติดต่อกับครัวและห้องพักคนครัว ชั้นบนเป็นห้องนอน 2 ห้อง และห้องน้ำขนาดใหญ่ 1 ห้อง รูปลักษณะของห้องต่างๆ ได้เลียนแบบมาจากบ้านฝรั่งในจังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะพวกทำป่าไม้ ไม้ตะเคียนยังไม่ค่อยแห้งดี บางแผ่นมีน้ำมันติดอยู่ก็มี คนไทยทั่วไปกลัวไม้ตะเคียนเพราะเล่ากันต่อๆ มาว่ามีผีตะเคียนอาศัยอยู่ความจริงอยู่แล้วก็ไม่มีอะไร สำหรับหน้าต่างอากาศครึ้นๆ และหน้าต่างอากาศเย็นจัด การหดยึดของไม้อาจจะทำให้เกิดเสียง ถ้าเป็นคนกลัวผีตะเคียนอยู่แล้วก็อาจตกใจได้

บ้านพักพยาบาลและเจ้าหน้าที่ 4 หลังนั้น เป็นเรือนไม้เก่าจากกองทหารที่ย้ายไป เนื้อไม้แข็งแรงทนทาน เป็นเรือนชั้นเดียวใต้ถุนสูง ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของบ้านชาวไทยซึ่งหมอดือดมมิชชันนารีอเมริกันที่เดินทางจากเชียงรายสู่ยูนนานของประเทศจีน ได้กล่าวว่าไว้ในหนังสือ "Thai Race" ว่าลักษณะบ้าน คนไทยจะมีใต้ถุนสูงแตกต่างจากใต้ถุนของชาวจีน

สถาปนิกผู้ออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง

จังหวัดเชียงรายมีนายช่างทาง ซึ่งสำเร็จมาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอยู่ 2 ท่าน คือ

ท่านขุนชิต ชาญตรวจ นายช่างทาง

คุณสง่า ผู้ช่วยนายช่างทาง ซึ่งต่อมาเป็นนายช่างแทนท่านขุน คุณสง่าเคยอยู่ร่วมกันเมื่อเรียนอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงสนิทสนมกับโรงพยาบาล

คุณเล็ก กิระติपाल เลือดเนื้อชาวเหนือชาวเชียงใหม่ คุณพ่อ เป็นชาวอังกฤษ และคุณเล็กสำเร็จการศึกษาจากอเมริกา

ทั้ง 3 ท่านได้ช่วยเหลือออกแบบและควบคุมการก่อสร้างมา โดยตลอดด้วยความมานะอุทิศเวลาให้อย่างเต็มกำลัง และมีความซื่อสัตย์เป็นยอด สำหรับคุณเล็กและผู้เขียนพร้อมทั้งคุณพระพนมนครานุรักษ์ ท่านหัวหน้าศาลเคยเดินทางไปประสานความสัมพันธ์ไมตรีกับรัฐบาล ในฐานะแขกของท่าน High Commissioner มีสเตอร์ฟอกเกตตี้ ได้เคยร่วมถ่ายภาพไว้ที่กองทหารอังกฤษบนดอยเหมยรัฐเชียงตุง ดังปรากฏในหนังสือของจังหวัดเชียงราย

คณะกรรมการก่อสร้างโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ขอได้โปรดรับความเคารพในความสามารถและความซื่อสัตย์ของท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

สถานการณ์เงินในการก่อสร้าง

ด้วยความเชื่อมั่นของท่านข้าหลวงประจำจังหวัด คุณพระพนม-นครานุรักษ์ผู้มีประสบการณ์เรื่องการเงินก่อสร้างโรงพยาบาล นครพนมในอดีตมาแล้ว ซึ่งได้มาจากกองสลากของรัฐบาลคณะราษฎร มาแล้ว ว่าพี่น้องชาวเชียงรายได้มีอุดมการณ์ในด้านความเมตตา กรุณา ความเสียสละเพื่อส่วนรวม เมื่อคราวที่ท่านรับราชการเป็นปลัดจังหวัด ภายใต้อาณัติของพระยาราชเดชาดำรงนั้น ท่านแน่ใจในศรัทธาของ พี่น้องชาวเชียงรายได้มีส่วนใหญ่มีรายได้ไม่น้อยแต่เปี่ยมไปด้วยความ เสียสละเพื่อส่วนรวม และท่านคบคิดตามอำเภอต่างๆ พร้อมทั้งท่าน เจ้าของโรงสี โรงเหล้าผู้เอื้ออารีย์ การบอกบุญของท่านข้าหลวงคงจะ ได้รับการสนองร่วมการกุศลเป็นอย่างดี อนึ่งท่านข้าหลวง คุณพระ พนมนครานุรักษ์ ด้วยบุญศรัทธาของท่านที่มีความสัมพันธ์อันดีกับ ท่านเจ้าอาวาสวัดวาอารามในจังหวัด เป็นพลังผลักดันให้เกิดการ บริจาคจากบุคคลจากหมู่บ้าน จากตำบล จากจังหวัดและร้านค้าทั้ง จังหวัด อีกทั้งท่านผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงรายได้ 2 ท่าน ท่านหนึ่ง คือ คุณวรการ บัญชา ผู้มีที่ดิน 1,000 ไร่ที่อำเภอพาน และอีกท่าน หนึ่งคือ ครูประชาบาลผู้ยกมือไหว้คนทั่วไป เงินค่าก่อสร้างจึงค่อยๆ ทอยเข้ามาทางคลังจังหวัดคือ ท่านขุนสุวรรณรัตนราช ขุนคลัง ผู้ซื่อสัตย์ของจังหวัดเชียงรายได้ รับตำแหน่งผู้บริหาร สูงสุดของกระทรวงมหาดไทยสมัยหนึ่ง และบุตรชายคนหนึ่งเป็นผู้ ป่วยเรื้อรังของโรงพยาบาลเชียงรายได้ประชานุเคราะห์ และต่อมาเป็น นายแพทย์อยู่โรงพยาบาลสงขลา ซึ่งขณะนี้ครบอายุราชการแล้ว

ในปี พ.ศ. 2480 จังหวัดเชียงรายมี 12 อำเภอ มีประชากร 8 แสนคน ถ้าบริจาคคนละ 1 บาท ก็เพียงพอแล้ว แต่เงินบาทในขณะนั้นแพงมาก ในตลาดใช้ใไก่ฟองละ 1 สตางค์ ไก่ตัวละ 15 สตางค์ ข้าวสารกระสอบละ 2.50 บาท

คุณม่วย เติวิทย์ คหบดีจากกรุงเทพฯ เจ้าของโรงสีข้าวยังบริจาคข้าวสารให้แก่โรงพยาบาลเป็นประจำอีกด้วย สถานะการเงินในการก่อสร้างและการดำรงอยู่ของโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ จึงถือกำเนิดมาได้ด้วยแรงศรัทธาของประชาชนชาวเชียงรายโดยแท้

ห้องเก็บศพของโรงพยาบาล

ห้องเก็บศพหรือห้องแห่งการศึกษาของแพทย์เกี่ยวกับสมมุติฐานโรคต่างๆ ก็ได้จัดการสร้างขึ้นทางด้านใต้มุมตะวันออกของโรงพยาบาลชาวบ้านซักร้ามๆ เมื่อเดินใกล้ห้องนี้

โรงครัว – โรงซักฟอก

เนื่องจากท่านนายกเทศมนตรีเมืองเชียงราย ท่านเจ้าคุณราชเดชดำรงผู้เคยเป็นผู้บังคับบัญชาคุณพระพนมนครานุรักษ์ สมัยดำรงตำแหน่งปลัดจังหวัด ได้เคยปรากฏว่ามีอะไรทางเทศบาลจะช่วยโรงพยาบาลได้บ้างก็ยินดี คุณพระพนมนครานุรักษ์จึงขอความกรุณาเทศบาลช่วยออกเงินในการก่อสร้างโรงครัวและโรงซักฟอก ซึ่งก็ได้รับเงินช่วยเหลือตามความปรารถนาทุกประการ

ท่านพี่น้องชาวเชียงใหม่ที่เคารพ โรงพยาบาลที่รักของท่าน จึงมีความสมบูรณ์ตามแบบฉบับของโรงพยาบาลมาตั้งแต่นั้นมา โดยมีได้อาศัยเงินงบประมาณของรัฐเลยสักบาทเดียวจึงสมชื่อของ โรงพยาบาลเชียงใหม่ประชานุเคราะห์ จริงดังนี้

โสมคร้ว โสมยาไทยยุคต้น ๆ

กำลังเจ้าหน้าที่

ในวันเปิดโรงพยาบาลใน พ.ศ.2480 โรงพยาบาลมีเจ้าหน้าที่ เหล่านี้ คือ

1. แพทย์ผู้ปกครองโรงพยาบาล (ชื่อในสมัยนั้น) 1 คน
2. พยาบาล (ภรรยาของแพทย์ซึ่งพอมิบุตรคนแรกก็ต้องลาออกดูลูก)

1 คน นางสงเคราะห์เทศบาล คุณบุญรส เขียวแจ่มใส
เชียงใหม่ 1 คน งานนางสงเคราะห์ของเทศบาลว่างก็มาช่วยงานโรง
พยาบาล

3. ผู้ช่วยแพทย์ (ผู้เคยเป็นเสนาณรงค์ ได้รับการอบรมเพิ่ม
มาจากกรมสาธารณสุข) คุณบัญญัติ เขียวแจ่มใส ทำหน้าที่ช่วยแพทย์
ผ่าตัดและดมยา 1 คน คุณเงิน ศรีสุคนธ์ ทำหน้าที่จ่ายยาให้ผู้ป่วย
ช่วยดมยา 1 คน

4. คณบดีกักอนามัย นายคำตาล ชาวไทลื้อจากยูนนาน
ทำความสะอาดและช่วยนึ่งผ้าและเครื่องมือผ่าตัดใช้ล้างถึงใหญ่ 1 คน

5. คณบดีประจำเรือนป่วยชายและเรือนป่วยหญิง นายดี
นายแสน นายปิง (ทั้งสามท่านนี้ นอกจากทำหน้าที่คณบดีแล้ว ยัง
ทำหน้าที่ฝังศพที่บริเวณสนามบินอีกด้วย)

6. คนสวน คือนักโทษชั้นดีจากเรือนจำ มาช่วยถางหญ้า
พรวนดิน และรดน้ำต้นไม้ คราวละ 4-5 คน มาทำงาน 08.00 น.
กลับเข้าเรือนจำก่อน 17.00 น. แพทย์ประจำโรงพยาบาล เป็นแพทย์
ประจำเรือนจำอีกตำแหน่งหนึ่ง จึงสะดวกแก่การใช้นักโทษ

การบริการแก่ประชาชน

เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดใหญ่อยู่ติดชายแดนกับ
ประเทศมหาอำนาจสองประเทศ คือ อังกฤษและฝรั่งเศส พร้อมกับมี
กงสุลฝรั่งเศสตั้งอยู่ในจังหวัด เพื่อดูแลผลประโยชน์ของฝรั่งเศสโดย
เฉพาะคนและถือการป่าไม้โดยเฉพาะ

การมาขอรับบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ถ้าเป็น

ผู้ที่อยู่ใกล้เมืองก็สะดวก ผู้ที่อยู่ห่างไกลเช่นจากอำเภอพะเยา อำเภอแม่สรวย อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงคำ อำเภอเทิง ซึ่งต้องเดินทางด้วยล้อด้วยเกวียนแล้วแสนลำบาก การปฐมพยาบาล การป้องกันโรค ก็ไม่รู้กันในบรรดาชาวบ้านนอกๆ เวียง การต้องห้ามผู้ป่วยมาบนแคร่เป็นระยะทางไกลๆ เช่นนี้ทำให้เห็นใจอย่างยิ่ง การมาโรงพยาบาลจึงเอาเวลาแน่นอนไม่ได้ แพทย์จึงต้องทำงานทั้งกลางวันและกลางคืนด้วยความเห็นใจ ชาวไทยภูเขาต้องเดินลงจากเขาเป็นวันๆ มาขอรับบริการและต้องพยายามกลับก่อนมืด เพราะความกลัวไข้ป่าจากยุงเป็นที่น่าเห็นใจอย่างยิ่ง โรคทางเดินหลอดลมและระบบหายใจ โรคปอดบวมเนื่องจากกลางวันร้อน กลางคืนหนาวจัด

โรคทางเดินอาหาร ท้องร่วง เป็นบุคคลหรือทั่วหมู่บ้าน โดยการรับประทานอาหารเป็นพิษ อาหารดิบๆ ที่นิยมกินกันมาก การกินเลือดและลาบสดโดยเฉพาะจากหมู่บ้านและหมู่บ้าน การรับประทานเนื้อวัว-ควายที่ตายในหมู่บ้าน แม้แต่การรับประทานเนื้อช้างก็เป็นปัญหาและล้มตายกันมากคน ภัยอันตรายจากสัตว์ป่า เช่นหมีกัด เลือดตะปบ ควายขวิดทั้งควายบ้านและควายป่า การถูกช้างแทงช้างเหยียบ เป็นภัยอันตรายของชาวบ้าน ควายป่าบางครั้งเลียผิวหนังคนที่ทำตัวเหมือนตายอยู่ในป่า เพราะหนีควายขวิดมาโรงพยาบาลเห็นรอยถลอกบนผิวหนังเหมือนถูกตะไคร้มา หมี่ที่ขย้าหน้าของคนไปหาของในป่ามาโรงพยาบาลด้วยลูกตาหลุดออกมา ปากเห็นลิ้นขาดออกมาทำให้สยดสยอง เห็นแล้วจะเป็นลมตามไปด้วย เลือดตะปบมาไม่เห็นหน้าและตาเพราะหนังศีรษะหลุดจากท้ายทอยมาปิดหน้า

เหมือนมิใช่คนเหล่านี้คืออันตรายจากป่าแทนอันตรายจากถนนในปัจจุบัน หมูป่าเป็นสัตว์อีกตัวที่ชีวิตมนุษย์ในป่าให้ถึงตายหรือเป็นแผลที่ขา

ดูแลคนใช้ในป่าลึก

โรคติดเชื่อ

โรคไข้จับสั่น เป็นกันมากในจังหวัดเชียงราย ลักษณะมีไข้ 45 - 50% แล้วแต่ลักษณะท้องที่ เชื้อที่เป็นสาเหตุเป็นชนิดขึ้นสมอง เป็นส่วนใหญ่ อันตรายไม่รุนแรงเหมือนผู้มาจากถิ่นอื่น เป็นสภาพของการอยู่ร่วมกันระหว่างเชื้อไข้จับสั่นกับมนุษย์ บางรายเจ้าเชื้อที่ชอบขึ้นสมองนี้ทำให้เกิดอาการหลงผิดคิดฆ่าญาติที่รักของตนเอง เรื่องไปถึงโรงศาลที่เข้าใจในลักษณะของโรคเชื้อขึ้นสมองว่าพฤติกรรมในการทำร้ายถึงตายนั้นน่าจะต้องมีเหตุ จึงขอให้แพทย์ตรวจสอบก็

ปรากฏว่าเชื้อขึ้นสมองจริง แต่ไม่มีอาการใช้รุนแรง ผู้กระทำผิดเป็นคนมีจิตใจดี สุภาพเรียบร้อย อยู่ๆ เหตุใดจึงทำร้ายญาติที่รักถึงความตาย เรื่องเช่นนี้สมควรแก่การบันทึกไว้เพื่อท่านผู้พิพากษานั้นมิใช่ตัดสินไปตามความแห่งคดี การสงสัยเพื่อหาสาเหตุ ด้วยความยุติธรรมว่า จะมีอะไรบ้างที่กระตุ้นให้ประกอบอาชญากรรม โดยสาเหตุสุดวิสัย เช่นนี้ โทษที่ควรได้รับนั้นก็อาจพิจารณาผ่อนคลายเป็นได้

โรคบิดชนิดสาเหตุจากอามีบ่า ราษฎรเป็นกันชุกชุมมาก การปวดท้องเรื้อรัง การถ่ายเป็นมูกเลือด พบกันทั่วไป ฝนที่อยู่มากมายในภาคเหนือจึงกลายมาเป็นนิยาม ช่วยแก้การปวดท้อง และถ่ายเป็นมูกเลือด ฝนมิได้เป็นยารักษาแต่เป็นยาทุเลาอาการของโรค

โรคบิดชนิดจากเชื้อแบคทีเรีย มักจะเกิดระบาดกันในหมู่บ้านที่นิยมรับประทานอาหาร แบบสุกๆ ดิบๆ ที่มีเชื้อนี้ปนเปื้อนอยู่ การสุขาภิบาลเกี่ยวกับส้วมไม่เป็นที่นิยมเหมือน “ไปทุ่ง” บ่อน้ำรับประทานก็เป็นบ่อดินที่ไม่ถูกสุขลักษณะ

โรคแอนแทรกซ์ ติดจากการรับประทานเนื้อวัว ควาย ที่ตายจากโรคนี้ แล้วชาวบ้านเกิดเสียดายเนื้อสัตว์เหล่านี้ รับประทานจึงติดโรค

โรคทรินโนลัส ชาวบ้านที่ชอบเลี้ยงหมูที่นิยมเลี้ยงกันเกือบทุกบ้านในจังหวัดเชียงราย หรือชาวบ้านไปล่าหมูป่าตัวใหญ่ได้แล้วช่วยกันแล่เนื้อแจกกันรับประทานแบบสุกๆ ดิบๆ ถึงตายและเจ็บกันทั้งหมู่บ้าน จนหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพฯ ลงข่าวเกรียวกราว

โรคไข้อีใสหรือไทฟอยด์ มีอยู่ทุกอำเภอ ลักษณะของโรคเป็นไข้สูง แวกอยู่ 3 สัปดาห์ ถ้าไม่เสียชีวิตก็รอดมาได้ มีท่านผู้ว่าราชการจังหวัดน่านนำเอาไม้มาให้ผู้เขียนทดลองว่าชาวบ้านที่จังหวัดน่านนิยมใช้รักษาโรคไข้อีใส ผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นเป็นไม้ผู้มีสีเขียวอยู่ในเนื้อไม้ ซึ่งชาวบ้านใช้ฝนกับน้ำให้ผู้ป่วยรับประทานเป็นยา ผู้เขียนได้นำส่วนที่เป็นสีเขียวมาเลี้ยงในน้ำซูปปราศจากเชื้อปรากฏมีตัวราสีเขียวยื่นในหลอดทดลอง ขณะนั้นเป็นเวลาก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายหลังสงครามโลกในปีพ.ศ. 2490 บริษัทขายยาอเมริกัน ผลิตด้วยยาจากราสีเขียวพบยาปฏิชีวนะชื่อ Chloromycetin ซึ่งเป็นยารักษาโรคไข้อีใสได้ดีมาก โดยครั้งแรกนำมา ทดลองรักษาโรค Typhus หรือไข้อีใสที่ใหญ่ที่ประเทศมาเลเซียได้ผลดีจึงนำมาใช้กับโรคไข้อีใส่น้อยก็เป็นผลดี ครูจากโรงเรียนแพทย์ที่ศิริราชพยาบาล จึงพำร่ำสอนให้ระวังเรื่องอาหารของผู้ป่วยประเภทนี้ว่า ต้องให้รับประทานอาหารอ่อนหรืออาหารเป็นน้ำ เพื่อมิให้เกิดการระคายเคืองต่อลำไส้ที่เชื้อชนิดนี้อาศัยอยู่ เพราะจะเร่งทำให้ลำไส้เล็กทะลุได้ง่าย หรือทำให้ไขกลับมาสุงขึ้นอีก ในโรงพยาบาลเชียงรายนคราญเคราะห์ มีคนป่วยเป็นโรคไข้อีใสอยู่เสมอ ผู้เขียนได้พยายามพำร่ำสอนให้โรงครวัโรงพยาบาลจัดหาข้าวต้มหรือน้ำข้าวช้นให้ผู้ป่วย อยู่มาวันหนึ่งคนครวัซึ่งเป็นชาวเชียงรายนคราญ ซึ่งทุกคนคุ้นกับการรับประทานข้าวเหนียวซึ่งบ้นเป็นก้อนแข็ง รู้สึกเวทหนาวไหนๆ คนไข้คนนี้ ก็คงจะตายแล้ว ทำไมไม่ให้กินข้าวเหนียวให้สะใจก่อนตายเล่า คนไข้คนนี้รับประทานอาหารอ่อนไม่ได้เลยเพราะมัน

ไม่ถูกปากถูกรสนิยม จึงมักรับประทานข้าวเหนียวอย่างเอร็ดอร่อย กลับมีร่างกายแข็งแรงขึ้น จนผิดสังเกต และไม่ตายตามที่ผู้เขียนกลัวไว้ นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “เมื่อเข้าเมืองตาหลิ่ว ให้หลิ่วตาตาม” เหมือนกับคำฝรั่งว่า “When come to Rome, do as the Roman”

การทำร้ายกันด้วยอาวุธปืนมีน้อยมากมีตราบช้อนหรือท่อนไม้ เป็นอาวุธที่สำคัญในการทำร้ายกัน การรักษาโดยการเย็บแผล ด้วยด้ายพื้นเมือง ซึ่งมีประสิทธิภาพและราคาถูกกว่าเอ็นแมวมมาก

ผู้ป่วยรายหนึ่งนั่งรถมาจากแม่สาย เกิดผัดใจกับเพื่อนอย่างรุนแรงจากการคำผิดิน ได้ใช้ช้อนทุบหัวเพื่อนจนกระดูกยุบลงจนถึงกะโหลกศีรษะ แพทย์ต้องเปิดกะโหลกศีรษะเพื่อยกก้อนกระดูกที่ยุบออกมา เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าแพทย์บ้านนอกต้องรักษาโรคของประชาชน ผู้ให้เงินอุปการะโรงพยาบาลให้ได้สมกับเงินที่เขาบริจาคสมทบให้ก่อสร้าง

โรคเรื้อน พี่น้องชาวเหนือเป็นโรคเรื้อนกันมากที่จังหวัดเชียงใหม่ จึงต้องสร้างโรงพยาบาลโรคเรื้อนของคุณหมอมแม็คเคน เป็นที่รู้จักกันทั้งคนประเทศและต่างประเทศ สภากาชาดไทยก็ได้เอาไปเป็นตัวอย่างสร้างโรงพยาบาลโรคเรื้อนที่พระประแดง ประชากรชาวเชียงราย ประมาณ 1% เป็นโรคเรื้อน ท่านสาธารณสุขจังหวัด คุณหลวงวรเวท วุฒิปริชา สาธารณสุขจังหวัดและผู้อำนวยการโรงพยาบาล จึงขออนุมัติคณะกรรมการจังหวัดจัดตั้ง “นิคมโรคเรื้อนแม่ลาว” ซึ่งอยู่ติดแม่น้ำลาว เป็นสถานที่บำบัดรักษาโรคนี้โดยเฉพาะ ผู้ป่วยช่วยกันทำไร่ทำนา ผลผลิตเหลือก็นำออกขายตามตลาด ปรากฏว่าราษฎร

ไม่นิยมรับประทานผลิตภัณฑ์จากนิกมฯ กลัวติดโรค ผู้ป่วยโรคเรื้อนชาย
ผลิตผลไม่ได้ ร้อนถึงผู้อำนวยการ โรงพยาบาลฯ ต้องไปซื้อผลิตผลจาก
นิกมโรคเรื้อนมารับประทาน เพื่อยืนยันว่าโรคนี้มิได้ติดต่อกันทาง
อาหาร

โรคหลอดลมอักเสบและโรคปอดบวม เป็นกันมากใน
ระยะฤดูหนาวต่อฤดูร้อน กลางวันร้อนจัด กลางคืนกลับหนาวจัด
ผู้ป่วยหลับไปตอนหัวค่ำไม่สวมเสื้อผ้ากันหนาวซ้ำกันหลายวัน
ก็ปรากฏโรคนี้กันเป็นหมู่บ้านๆ โดยเฉพาะที่อาศัยอยู่ใกล้ดอย
สาธารณะสุขและแพทย์โรงพยาบาลต้องออกไปช่วยเหลือ เป็นประจำทุกปี

โรคฝีดาษ แม้สาธารณสุขจังหวัดและแพทย์โรงพยาบาลจะได้
พยายามปลูกฝีจำนวนร้อยจำนวนพันแก่ประชาชนอยู่โดยตลอด หมู่บ้าน
บางแห่งโดยเฉพาะใกล้ชายแดนมักจะมีโรคฝีดาษระบาดเข้ามาจาก
ประเทศใกล้เคียง ซึ่งขาดการปลูกฝีเป็นประจำ ปรากฏว่าใบตอง
จากต้นกล้วยเป็นภาชนะรองรับการนอนของผู้ป่วยได้ดีกว่าผ้าเพราะ
ไม่ติดผิวหนัง นี่ก็เป็นความรู้ของชาวบ้านเอง

โรคคอตีบ เป็นโรคประจำท้องถิ่นของราษฎรเชียงรายโดย
ทั่วไป อุบัติการณ์ของโรคคอตีบ มีสูงถึง 50% ของประชากร พวก
เด็ก ๆ ทั้งหญิงและชายจะมีอาการพองที่คอเมื่อเข้าอายุหนุ่มสาว หญิง
เมื่อโตขึ้นจะมีอาการคอตีบมากกว่าชาย โดยเฉพาะเมื่อมีครรภ์ชาวเขา
หรือชาวเราต่างก็เป็นโรคนี้ กันทั่วไป ชาวเขาจะลงมาอยู่ในเมืองซื้อ
ทิ้งเจอร์โอไอดีนไปหยดรับประทานกับน้ำ โรงพยาบาลได้ผลิตลูกอม
ให้ไปแทนเพราะอันตรายน้อยกว่า หมู่บ้านใกล้เขาสูง เช่น หมู่บ้าน

แม่คำไกล่ตอยตุงเป็นโรคคอกอกกันทั้งหมู่บ้าน ผู้เขียนได้นำดิน และพืชผักไปตรวจที่กรุงเทพฯ ปรากฏว่าในดิน ในน้ำ และพืชผัก ในเชียงราย มีธาตุไอโอดีนต่ำมาก ขณะนั้นยังไม่มียวิธีผลิตเกลือผสม ไอโอดีน

โรคคอกอกเป็นพิษ ทราบได้ที่คนคอกอกยังใช้ชีวิตแบบชาวบ้านอยู่ในหมู่บ้านคอกอก โรคพิษคอกอกจะไม่ปรากฏเห็น แต่ถ้าคนคอกอกในหมู่บ้านคอกอกออกมาใช้ชีวิตอยู่ริมถนนใหญ่ที่วัฒนธรรมสมัยใหม่กำลังเข้าไปชักจูงให้มีชีวิตศิวิลัย โรคคอกอกเป็นพิษจะปรากฏให้เห็นถึงอิทธิพลของชีวิตก้าวหน้าแบบตะวันตก มีส่วนสัมพันธ์สำคัญกับการเปลี่ยนเป็นพิษ

ลักษณะคอกอกเป็นชนิดโตเล็กน้อยทั่วไป ที่มักพบในเด็กหนุ่มสาวจนถึงขนาดก้อนเดี่ยวหรือโตเป็นหลายก้อน บางรายมีขนาดใหญ่ย้อยลงมาถึงหน้าอกและท้อง ในการประชุมโรคคอกอกในประเศอเมริกาผู้เขียนได้นำรูปคอกอกในเชียงรายไปประกวดกับประเทศอื่นๆ ที่มาร่วมประชุมกัน ปรากฏว่าขนาดใหญ่จากเชียงรายชนะประเทศอื่นๆ คือ ก้อนจะโตย้อยถึงสะดือ สตรีผู้นั้นมาจากบ้านแม่คำ เชียงตุง

เนื่องจากโรคคอกอกเป็นกันมาก แพทย์โรงพยาบาลจึงทำการศึกษาลักษณะศพของผู้เสียชีวิตในโรงพยาบาลที่เป็นโรคคอกกร่วมอยู่ด้วยโดยการผ่าตัดออก จนรู้ชั้นเชิงอย่างไรจึงจะเลาะต่อมให้หลุดจากเยื่อหุ้มต่อมให้ได้ แล้วจึงตัดเส้นเลือดใหญ่ 4 เส้นของต่อมบน 2 เส้น ล่าง 2 เส้น การรู้จักเข้าให้ถูกตามลำดับของเยื่อหุ้มจะทำให้ผ่าตัดง่ายไม่เสียเลือดมาก และไม่ทำอันตรายต่อประสาทที่ไปเลี้ยง

กล่องเสียงพูด ไม่ว่าจะต่อมจะใหญ่แค่ไหน ถ้าเข้าถูกระดับของเยื่อหุ้มต่อมแล้ว การผ่าตัดนั้นจะสะดวก ไม่มีภาวะแทรกซ้อนใน หมู่บ้านโรคคอพอกจะพบเด็กและผู้ใหญ่บางคนที่เป็นโรคเอื้อ ร่างกายไม่โต ลักษณะ หน้า จมูกไม่ปกติ ปัญญาอ่อนกว่าคนธรรมดาามากกลายเป็นตัวตลกของหมู่บ้านไป

การรักษาโรคโดยการผ่าตัด โดยเฉพาะที่มีขนาดใหญ่มาก ทำให้ดูน่าเกลียดหรือไปทับหลอดลมมากเกินไป เฉพาะรักษาโดยการผ่าตัดอาจจะเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาสำหรับผู้ป่วยเหล่านี้ การรักษาโดยผ่าตัดอย่างเดียวคงไม่ไหวแน่ ขณะนั้นจังหวัดเชียงรายมีประชาชน 8 แสนคน 4 แสนคน เป็นโรคคอพอก การรักษาโดยการผ่าตัดโดยแพทย์คนเดียวทำผ่าตัดตลอดชาติก็คงไม่หมด ศิลปะของการผ่าตัดคือความสามารถในการค้นหาเยื่อหุ้มต่อมไทรอยด์ให้ได้ แล้วเลาะไปตาม Capsule อันนี้ก็จะไม่โดนประสาท Recurrent Nerve การตัด Superior และ Inferior Thyroid arteries และ Veins จะทำให้เลือดออกน้อย การผ่าตัดที่ไม่เข้าไปให้ถูกต้องกับ Iain ของ Capsule จะลำบากและเลือดจะออกมาก เป็นอันตรายต่อการมีเสียงแหบภายหลังผ่าตัด การผ่าตัดคอพอกเป็นพิษนั้นลำบากมาก ต้องเตรียมผู้ป่วยด้วย ไอโอดีนและยาระงับความตื่นเต้นให้ดี จนเป็นที่พอใจก่อนทำผ่าตัดจะปลอดภัยที่สุด

โรคนี้ในกระเพาะปัสสาวะ โรคนี้ในกระเพาะปัสสาวะ และโรคคอพอกมักจะพบปนเปกันในกลุ่มบ้านแม้สาเหตุจะแตกต่างกัน แต่ทั้งสองโรคนี้ถ้าขาดอาหารโปรตีนจากเนื้อสัตว์ก็จะเร่งให้เกิด

อาการของโรคทั้งสอง อัตราการเกิดของโรคนี้จะมีแต่อายุน้อยๆ เพียง 6 - 7 เดือน ถึงระดับสูงสุดเมื่อ 5 ขวบ แล้วจะค่อยๆ ลดน้อยลง ซึ่งตรงข้ามกับหิวในไตจะเริ่มต้นสูงขึ้นเมื่ออายุ 40 ปี ฉะนั้นหิวของไตจึงมิใช่สาเหตุของหิวในกระเพาะปัสสาวะ นมคนและนมสัตว์มีโปรตีนสูงพร้อมทั้งเกลือแร่และวิตามินจึงสามารถป้องกันและยับยั้งการเกิดของโรคหิวในกระเพาะปัสสาวะได้ดี เด็กๆ ในเมืองเชียงรายเป็นโรคนี้ น้อยกว่าเด็กในชนบทมากเห็นอาการปวดในขณะถ่ายปัสสาวะของเด็กที่ต้องเอาก้นขูดไปกับพื้นดินเพื่อบรรเทาอาการปวดของก้นแล้ว เห็นแล้วทำให้สมเพชที่สุด

การผ่าตัดเอาก้อนหิวออกจากกระเพาะทำกันได้สะดวกมาก อันตรายมีน้อยมากถ้าไตทั้งสองข้างยังดีอยู่เวลาผ่าตัดเอาก้อนหิวออก กินเวลาไม่กี่สิบนาที ยิ่งชำนาญยิ่งทำได้เร็ว ก้อนหิวของผู้ป่วยในโรงพยาบาลเชียงรายมีจำนวนเกือบไว้จำนวนมาก จนผู้มาเยี่ยมโรงพยาบาลว่า ควรใช้ไปเป็นกรวดโรยถนนหน้าโรงพยาบาลได้ ขนาดตั้งแต่เล็กจนใหญ่หนักถึง 1 กิโลกรัม

โรคเลือดในเด็ก มีเด็กในจังหวัดเชียงรายประเภทหนึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ

1. หน้ามีโทหนกแก้มสูง ตั้งจมูกเป็นเหมือนอานม้า หน้าตาซีด
2. ร่างกายไม่เจริญเติบโตเหมือนเด็กอายุเดียวกัน
3. ผิวหนังซีด ไม่อ่อนนุ่มเหมือนเด็กอายุเดียวกัน
4. ผอมแต่พุ่งโต เพราะมีม้ามโต

5. รักษาด้วยการให้เหล็กไม่ดีขึ้นเหมือนผู้ที่เป็นโรคไขข้อสันหลัง
6. การเจาะเลือดตรวจลักษณะของเม็ดเลือดแดงไม่เหมือนปกติ
7. เล่นๆ อยู่กับเพื่อนๆ ล้มลงไปแล้วภายในคืนนั้น หดสติ และตายเพราะม้ามที่โตนั้นแตก จากแรงกระแทก เลือดค่อไหลออกในช่องท้อง ถ้าได้รับการตัดม้ามออกก็จะเสียชีวิตได้

หมายเหตุ โรคนี้เมื่อไปประเทศอเมริกา แล้วนำผู้เชี่ยวชาญโรคเลือดมาวิจัยที่โรงพยาบาลศิริราช ใน พ.ศ. 2495 – 2500 ก็ได้พบโรคธาลัสซีเมีย อันน่าชื่อเสียงโด่งดังมายังคณะแพทย์ทางโรคเลือดมาจนปัจจุบันนี้

โรคท่อปัสสาวะตีตัน ในหมู่ผู้ชายของจังหวัดเชียงราย เนื่องจากยารักษาโรคหนองในผู้ชายในขณะนั้นยังไม่มียาดี ๆ การรักษาตามแบบแพทย์แผนไทยก็จะปรากฏมีอาการตีตันในหมู่ชายไทย การค่อขยายท่อปัสสาวะด้วยท่อเหล็กกรองเพื่อให้ปัสสาวะแม่ไหลออกมาได้ ต้องทำซ้ำๆ กว่าจะเป็นผลดีได้ บางรายไตทั้งสองข้างติดเชื่อจากการขับถ่ายปัสสาวะไม่สะดวกและคั่งค้างอยู่ในกระเพาะปัสสาวะ จนไตวายไม่สามารถขับปัสสาวะออกมาได้ ต้องเสียชีวิตไปก็มี แพทย์ผู้รักษาต้องประสบกับความเสียใจ ที่ไม่สามารถจะช่วยผู้มีพระคุณอุปการะโรงพยาบาลไว้ได้

โรคมะเร็งของเต้านมในสตรี โรคมะเร็งของปากมดลูก
พี่น้องชาวเชียงรายเป็น

- มะเร็งของปากมดลูกสูงถึง 50% ของมะเร็งในสตรีทั้งหมด
 - มะเร็งเต้านม 15%
 - มะเร็งของริมฝีปาก 10%
- การรักษา ก็ด้วยการผ่าตัด

มะเร็งปากมดลูกในเชียงรายในปีพ.ศ. ๒๕๒๖ จังหวัดเชียงราย มีประชากร ๘ แสนคน เป็นสตรีเสียครึ่งหนึ่งคือ ๔ แสนคน ซึ่งจะเป็นประชากรสตรีอายุเกิน ๖๐ ปี ประมาณ ๒๐,๕๐๐ คน มะเร็งปากมดลูกในสตรีอายุมากเหล่านี้เมื่อมาโรงพยาบาลมักจะเป็นมากแล้ว ถ้าจะแบ่งตามระยะ ก็เป็นระยะที่ ๓ สำหรับระยะ ๑ และ ๒ นั้นคงได้รับการผ่าตัด ส่วนประเภทที่ ๓ และ ๔ นั้น จำเป็นต้องรักษาด้วยแร่เรเดียม ซึ่งผู้ป่วยในเชียงรายส่วนใหญ่ไม่สามารถจะเดินทางไปกรุงเทพฯ ได้

คุณหลวงพิสิษฐ์ฯ คหบดีชาวพะเยาผู้มีความกรุณาช่วยเหลือโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ทุกวิถีทาง ท่านมีบ้านหลังงามอยู่ริมกว๊านพะเยา เป็นบ้านทันสมัยใช้เป็นที่พักแขกเมืองบ่อยๆ ท่านเป็นเจ้าของโรงเหล้าแต่ผู้เดียวในจังหวัดเชียงราย บุตรชายของท่านคุณหลวงพิสิษฐ์มีร้านอยู่ในตลาดเชียงราย เป็นผู้ให้ความอุปการะแก่โรงพยาบาลเรื่อยมา ผู้จัดการของท่านคนหนึ่งคือคุณเอี่ยม อนันตโชติ ก็ได้ให้การสนับสนุนโรงพยาบาลเป็นประจำ คุณหลวงท่านเป็นโรคความดันโลหิตสูง คุณนายของท่านซึ่งผู้เขียนเรียกท่านว่าอาม้า เป็นเนื้องอกที่ปากมดลูก ต้องส่งท่านไปโรงพยาบาลศิริราช โดยติดต่อกับท่านศาสตราจารย์อำนาจ เสมรสุต ซึ่งเป็นผู้อำนวยการในการใช้แร่เรเดียมซึ่งเพิ่งจะมีในประเทศไทย ผลของการรักษาดีเยี่ยมมีอายุอยู่กว่า ๘๐ ปีที่ต้องเล่าเรื่องนี้มา เพื่อให้พี่น้องชาวเชียงรายได้ทราบถึงความกตัญญูที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์มีต่อผู้มีพระคุณ

มะเร็งเต้านมในเชียงราย ในจำนวนสตรีสูงอายุ ใน พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา ในจำนวน 2 หมื่นคนที่มีอายุมากกว่า 60 ปีนั้น มีผู้เป็นมะเร็งของเต้านมซึ่งต้องรักษาด้วยการผ่าตัดเอาออกทั้งหมดพร้อมทั้งต่อมน้ำเหลืองที่บริเวณรักแร้ข้างที่เป็น บางคนเมื่อมาตรวจพบแล้วบอกกับแพทย์ว่าอายุมากแล้วไม่ต้องการให้ผ่าตัด แพทย์ก็ยอมและให้ยาไปรักษาแผลมะเร็งที่เต้านม ซึ่งมีกลิ่นเหม็นมากให้ทุเลากลิ่นลง การติดตามผู้ป่วยมะเร็งเต้านมที่ได้รับการผ่าตัดและพวกที่ไม่ได้รับการผ่าตัดในเวลา 5 ปี คงมีชีวิตรอด เป็นเปอร์เซ็นต์พอๆกัน เป็นเรื่องน่าศึกษาอย่างยิ่ง เพราะที่ที่โรงพยาบาลมีแพทย์อยู่คนเดียวเป็นเวลาถึง 12 ปี การติดตามผลจึงสะดวกเพราะรู้จักกันเป็นส่วนตัวติดต่อกันง่าย

มะเร็งขององคชาตชาย ในปี พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา ชายที่มีอายุมากกว่า 60 ปีมีประมาณ 2 หมื่นคนในประชากร 8 แสนคนทั้งจังหวัด มะเร็งขององคชาตชายเป็นกันไม่น้อย ซึ่งในกรุงเทพฯ ศาสตราจารย์โนเบล ได้บันทึกไว้ว่ามีหลายรายในปี พ.ศ. 2470 การรักษาโรคนี้นในเชียงรายคือการตัดออกหมดพร้อมกับการตัดต่อมน้ำเหลืองบริเวณหน้าขาทั้งสองข้างด้วย ผลการรักษาดีแต่อน่าใจในความเป็นชายในเวลาต่อๆ มา

โรคเฉพาะสตรี ในปี พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา จังหวัดเชียงราย มีสตรีเพศอยู่ครึ่งหนึ่งหรือ 4 แสนคน โรคเนื้องอกที่ตัวมดลูกซึ่งไม่ใช่มะเร็งก็มารับการผ่าตัดที่โรงพยาบาล

โรคสตรีมีครรภ์แล้วแท้ง มีประมาณ 10% ของผู้มีครรภ์

ถ้าแห้งเลือดออกไม่หยุดก็ต้องชูดมดลูก

โรคถุงน้ำรังไข่ การมีท้องโตเนื่องจากเนื้องอกของรังไข่ เป็นชนิดหน้าจะมีขนาดโตเท่ากำปั้นมือลอยไปลอยมาในท้อง ทำให้ผู้ป่วยมาหาแพทย์ที่โรงพยาบาล หรือเนื่องจากความกลัวผ่าตัดปล่อยไว้หลาย ๆ ปี อาจจะมีท้องเป็นก้อนใหญ่มาก ลักษณะทางภายนอกเหมือนโรคท้องมาน แต่ไม่มีน้ำในช่องท้องผู้ป่วยสบายดีกว่า

เจ้าแม่ไหวแห่งพะเยา สุภาพสตรีผู้เลอค่าดีผู้หนึ่ง ท่านเป็นเชื้อเจ้าผู้ครองนครพะเยา อายุท่านกว่า 60 ปีแล้ว เกิดศรัทธาเดินทางมาตรวจอาการท้องโตมาก แพทย์ตรวจแล้วพบเป็นโรครังไข่เป็นถุงน้ำ การกราบเรียนให้ท่านรับการผ่าตัดเอาถุงน้ำนั้นออก ได้รับการสนองตอบอย่างดีจากเจ้าแม่ไหว ซึ่งผู้เขียนต้องการกราบขอบพระคุณท่านที่อนุโมทนาด้วยความไว้วางใจ การผ่าตัดสำเร็จด้วยความเรียบร้อย ด้วยพระบารมีบูรพกษัตริย์เจ้าผู้ปกครองนคร ความสำเร็จครั้งนี้ทำให้โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ กับอำเภอพะเยามีความสนิทแนบแน่นมาก ผู้ติดตามเจ้าแม่ไหวมาป่วยที่โรงพยาบาล ต่อมาได้กลายเป็นกำลังสำคัญของเจ้าหน้าที่โรงครัว โรงซักฟอก และบุคลากรอีกหลายประเภทของโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

คุณฟองนวลและครอบครัวพร้อมทั้งลูกหลาน ได้พากันมาเป็นกำลังสำคัญในด้านบุคลากร ในแผนกต่าง ๆ ต่อเนื่องกันมาจนปัจจุบัน พ. ศ.2539 คุณใบแก้ว หัวหน้าแผนกโรงครัวของ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ คงจะยืนยันได้เมื่อโรงพยาบาลนี้มีอายุครบ 60 ปี ชำราชากร พ่อค้า ประชาชน ต่างให้ความสนใจกับโรงพยาบาล

ลุงบุญมาและป้าใบแก้ว เหล็กแก้ว ลูกจ้างยุคเริ่มต้นนายชเลนทร กัลยาณมิตร
ลูกจ้างยุคหลัง ๆ

การสร้างตึกเอ็กซ์เรย์และแล็ปตรวจเลือดและอื่น ๆ ความก้าวหน้าในการตรวจและวินิจฉัยโรคต่าง ๆ เป็นความต้องการที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่ง

การตรวจร่างกายส่วนต่าง ๆ โดยทางรังสีสามารถให้แพทย์ให้การวินิจฉัยโรคได้ดีถนัดยิ่งขึ้น ภาพที่ได้จะเป็นสิ่งยืนยันให้เห็นพยาธิสภาพในวันและเวลาใด ความลำบากก็คือเราต้องเรียนรู้กรรมวิธีในการใช้เครื่องเอ็กซ์เรย์ รู้จักเทคนิคการถ่ายภาพท่าต่าง ๆ การล้างฟิล์มและทำยี่ที่สุดก็คือการดูภาพและการให้ทรสณะของภาพที่เคยถูกต้อง ในขณะที่นั้นแพทย์คนเดียวในโรงพยาบาลจำเป็นต้องทำหน้าที่ทุกอย่างดังกล่าวแล้ว

ส่วนการตรวจเลือด การตรวจอุจจาระปัสสาวะก็ต้องทำด้วยแพทย์คนเดียวกัน การก่อสร้าง ตึกเอ็กซ์เรย์และแล็ปตรวจเลือดอื่น ๆ จึงเกิดขึ้นด้วยเงินทุนสะสมในปี พ.ศ.2490

เด็กชายสมบัติ อินทรลาวัณย์

บุตรชายคนหัวปีของคุณพระ
 แสสนสิทธิเขต นายอำเภอพะเยาและคุณ
 บัวผัน อินทรลาวัณย์ เกิดเมื่อวันที่ 13
 สิงหาคม 2471 เป็นเวลาเก้าปีก่อนเปิด
 โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์
 ก็ถูกมารดาพามาจากพะเยามาพบ
 หมอโรงพยาบาล เด็กชายสมบัติ
 อินทรลาวัณย์ กลัวหมอโรงพยาบาล
 ฉียดามาก การรักษาโรคพร้อมการ
 ฉียดยาเป็นที่นิยมมากในสมัยนั้นว่าเป็นการรักษาทันสมัยแล้ว เด็ก
 ชายสมบัติ อินทรลาวัณย์ ของวันโน้นก็กลายเป็นนายแพทย์สมบัติ
 อินทรลาวัณย์ ของวันนี้ มหาบุรุษผู้พลิกโรงพยาบาลเชียงรายประชา
 นุเคราะห์ ให้เป็นศูนย์การแพทย์ที่ยิ่งใหญ่ในปัจจุบัน ขอได้รับการ
 อนุโมทนาจากผู้เขียนอย่างจริงใจ พร้อมกับเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล
 และพี่น้องชาวเชียงราย ชั่ววันรันดร์

นายแพทย์สมบัติ อินทรลาวัณย์

เทศบาลเมืองเชียงราย

ในปี พ.ศ. 2480 เทศบาลเมืองเชียงรายยังมิได้มีสถานที่ เป็นเอกเทศ จนต่อมาทางเทศบาล ได้ขอซื้อที่ดินและบ้านของท่าน เจ้าคุณประชาลัย สรเดช เป็นสถานที่ทำการของเทศบาลเมืองเชียงราย ท่านนายกเทศมนตรีเป็นบิดาของชาวเมืองเชียงราย ท่านเจ้าคุณราช เดชดำรง บ้านของท่านอยู่ที่ดอยตุง เป็นอาคารหลังใหญ่ มีบันได หลายชั้น บริเวณบ้านร่มรื่น มีต้นไม้ใหญ่ให้ความร่มเย็น ท่านมี เทศมนตรี อีก 2 ท่าน คือ คุณอิน ผู้มีอาชีพเป็นทนายความ และต่อ มาคือ พี่สิงห์แก้ว สุริยะคำ สุภาพบุรุษผู้ได้รับความเคารพจากชาว เมืองเทศบาลเมืองเชียงรายได้รับอนุเคราะห์อนุญาตเงินให้ก่อสร้างโรง คริวและโรงซักฟอก ให้โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ทำให้ โรงพยาบาลมีความสมบูรณ์

คุณพองหวลและครอบครัว พร้อมคณะจากอำเภอพะเยา ก็ได้ เข้ามารับหน้าที่จัดอาหารและซักฟอกผ้าต่าง ๆ ของโรงพยาบาล และ จัดหาบุคลากรเป็นผู้ช่วยพยาบาลทั้งชายและหญิงมาให้ ครอบครัวนี้มี ส่างทุนเป็นพ่อบ้านและต่อมามีลูกหลานเป็นกำลังสำคัญของ โรงพยาบาลช่วยคนแล้วช่วยคนเล่า

ศาลากลางประจำจังหวัด

ศาลากลางประจำจังหวัดหลังเก่า เป็นอาคารที่มีแบบสถาปัตยกรรม ตะวันตก ที่แผ่ขยายมาสู่ภาคเหนือรุ่นแรก กำแพงหนามากพื้นเป็น ไม้สักแข็งแรงมาก พื้นชั้นแรกสูงกว่าพื้นดินประมาณ 1 เมตร เพื่อ ป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝนน้ำหลากล้นในแม่น้ำกก ซึ่งมีสายน้ำไหลมา จากรัฐฉานจากตะวันตกของเมืองไปยังตะวันออกไหลสู่แม่น้ำโขง

ศาลากลางประจำจังหวัดหลังเก่า

บริเวณนี้สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 354 เมตร หรือ 1,182 ฟุต ถ้าจะมองดูเชียงใหม่จากพระนคร ก็จะมีความสูงกว่าภูเขาทองมาก ชั้นล่างเป็นสถานที่ทำงานของกองคลังที่มีท่านขุนสุวรรณรัตนราช เป็นหัวหน้า ท่านเป็นลุงเงินของโรงพยาบาลมาโดยตลอด

ชั้นที่ 2 เป็นที่ทำงานของท่านข้าหลวงประจำจังหวัด คุณพระพนมนครานุรักษ์ บิดาแห่งโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ อีกมุมหนึ่งเป็นห้องทำงานของท่านปลัดจังหวัด คุณพระทวีประศาสน์ จากเชียงใหม่ผู้ให้ความอารีแก่ผู้เขียนเหมือนน้องชายคนเล็ก ครอบครัวผู้เขียนและครอบครัวท่านสนิทกันมาก ท่านรู้จักคุ้นเคยกับท่านขุนสมานเวชกิจ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเขยของ

ผู้เขียน บุตรชายและบุตรหญิงเป็นแพทย์และทันตแพทย์ผู้มีชื่อ บุตรชายของท่านก็เป็นอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนเชียงราย คือ อาจารย์โสภิต สุขเกษม

เมื่อคุณพระทีปประศาสน์ ย้ายไปรับราชการที่จังหวัดเชียงใหม่ ท่านขุนวิเศษฐ์อุตรการ นายอำเภอแม่จัน มีขอวาทะสำคัญของพระพนมนครานุรักษ์ ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งปลัดจังหวัดเชียงราย และ ในอันดับต่อ ๆ มาท่านได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายในการก่อสร้างโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2479 ท่านได้รับหน้าที่สำคัญ ๆ จากท่านข้าหลวงประจำจังหวัด ในการจัดหาบุคคลควบคุมการก่อสร้างและหาทุนให้ก่อสร้าง ท่านเป็นผู้มีพระคุณแก่ผู้เขียนและต่อโรงพยาบาลตลอดมา ท่านได้ใช้ชีวิตราชการของท่านในจังหวัดเชียงรายเป็นเวลาอันยาวนานสร้างความก้าวหน้าและรักชาววัฒนธรรมอันเก่าแก่ให้เป็นอนุสรณ์แก่อนุชน มีความเต็มใจในพุทธศาสนา แม้ท้ายที่สุดแห่งชีวิตของท่านสิ้นลมหายใจในโบสถ์วัดเจ็ดยอด อันเป็นยอดปรารถนาของผู้บำเพ็ญกุศลธรรม

ท่านขุนวิเศษรัฐอุตรการ

มหาบุรุษพ่อเมืองเชียงราย

ผู้มีเมตตาสูง ความซื่อสัตย์สูง

ผู้ทำนายโชคชะตาชีวิตได้ยอดเยี่ยม

บุตรหลานของท่านยังคงเป็นชาวเชียงรายผู้ซื่อสัตย์ บ้านอยู่
ใกล้กับโรงพยาบาล บุตรชายของท่านเป็นนายแพทย์ผู้เสียสละในการ
ทำงานตามโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขหลายแห่ง สุขภาพ
และราบเรียบเหมือนคุณพ่อ

ศาลประจำจังหวัดเชียงราย

ศาลประจำจังหวัดเชียงราย มีความเป็นพิเศษ เพราะจังหวัดเชียงรายมีอาณาเขตติดต่อกับแผ่นดินของมหาอำนาจประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส สำหรับจากอินโดจีนของฝรั่งเศสมีกงสุลตั้งอยู่ในเมืองเชียงรายบุคคลในอาณัติของมหาอำนาจทั้งสองเมื่อมีคดีขึ้นศาลไทยก็มีข้อตกลงทำให้ขาดความเสมอภาคกันบ่อย ๆ ผู้พิพากษาผู้ปฏิบัติงานในศาลเชียงราย จึงต้องมีบุคลิกลักษณะที่ทันกับเหตุการณ์และบุคคลเกี่ยวกับอำนาจนอกราชอาณาจักร พระดุลย์ที่คนปฎิภาณ ท่านหัวหน้าศาล ท่านผู้พิพากษาหัวหน้า ประชาบาล และอีกหลายท่านต่อ ๆ มาต่างก็เป็นผู้มีปัญญาและไหวพริบทันต่อเหตุการณ์ทั้งสิ้น

ศาลจังหวัด ท่านผู้พิพากษาและจำศาล ต่างมีความสัมพันธ์อันดี แพทย์ต้องทำหน้าที่พยาบาลอยู่บ่อย ๆ ในการพิจารณาคดี ศาลจึงสนับสนุนกิจการของโรงพยาบาลด้วยดีมาตลอด

กงสุลฝรั่งเศสในเชียงราย

เนื่องจากประเทศฝรั่งเศส มีอำนาจอยู่ในอินโดจีนและในทางประวัติศาสตร์ นับแต่ พ.ศ.2436 มาแล้ว พระยอดเมืองขวางขุนศึกและนักปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เกิดการกระทบกระทั่งกับทหารฝรั่งเศสในประเทศลาว ซึ่งขึ้นอยู่กับไทยในฐานะบ้านพี่เมืองน้อง วันหนึ่งจับทหารฝรั่งเศสรูปร่างสูงใหญ่ได้คนหนึ่ง ตามประเพณีของทหารยุโรปเมื่อถูกจับได้ก็จะยกมือยอมแพ้แล้วเดินเข้ามา ทหารไทยผู้มีรูปร่างเล็กนึกว่าจะมาตะบปทหารไทยเลยต้องป้องกันตัวไว้ก่อน

โดยกระโดดตะเข้าไปหว่างขาทั้งสองข้างของทหารฝรั่งเพื่อเป็นการป้องกันตัว ผลคือทหารฝรั่งสูงใหญ่ล้มลงร้องครวญคราง ความเข้าใจผิดในท่าทีระหว่างทหารไทยกับทหารฝรั่งเสกกลายเป็นว่าไทยทำร้ายเซลยศึก ขัดกับการปฏิบัติของสากล ทหารไทยป่าเถื่อนต่อเซลย กองทัพฝรั่งเศสต้องแหกกันเข้ามาทางปากน้ำเจ้าพระยา ซึ่งทหารเรือไทยประจำป้อมพระจุลให้สัญญาณหยุด เมื่อไม่หยุดก็เลยยิง ทำให้เรือรบฝรั่งเศสเสียหายเล็กน้อย

ผลก็คือประเทศไทยต้องเสียเงินค่าปรับ 3 ล้านบาท เสียดินแดนให้ประเทศลาว ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาซึ่งช่อดกกลงถึงร่องน้ำลึกในแม่น้ำโขงเป็นเส้นปักปันดินแดนกัน มองซิเออปาวี ผู้มีอำนาจของฝรั่งเศส ซึ่งมีอาชีพเป็นผู้รับเหมาทำสายโทรเลขจากกรุงเทพฯ ไปไซ่ง่อน เป็นผู้เรียกร้องต่างๆ รวมทั้งการยึดเมืองจันทบุรีและเมืองตราด

เป็นผู้หน้อยก็ต้องยอม นอบน้อมประนอม ขอให้เหนื่อยไปก่อน คงมีหวังสบายเมื่อปลายมือ สถานที่ตั้งกงศุลฝรั่งเศสอยู่ริมแม่น้ำกก เลยศาลากลางจังหวัดไป บ้านพักของท่านกงศุลเป็นอาคารตึกสองชั้นหลังใหญ่แบบชาวฝรั่งเศส ชั้นล่างมีห้องรับแขก ห้องนั่งเล่น ห้องอาหารพร้อมทั้งเตาผิงไฟ ในห้องรับแขกมีรูปภาพสีน้ำมันเขียนโดย คุณนายของท่านกงศุลมองซิเออ เดคอง ท่านเป็นศิลปินสตรีนอกจากจะเป็นแม่บ้านที่เยี่ยมแล้ว ยังเป็นนักวาดรูปชั้นยอด ภาพนั้นเป็นภาพของวัดแห่งหนึ่งในประเทศธิเบต บรรยากาศสลิสมสลิอเพราะมีหมอกปกคลุมน่าสนใจ มากมองไปทางหน้าต่างห้องรับแขกจะเห็นแม่น้ำกกและป่าไม้ฝั่งตรงข้าม เยือกเย็นสบายตาสงบอย่างยิ่งท่านกงศุลมีผู้ช่วยชื่อ มองซิเออ ฌองปีเน

พำนักอยู่ในอาคารเรือนไม้ได้ถนัดสูงสี่ขา ทั้งสองท่านมีรูปร่างไม่สูง พอ ๆ กับคนไทยเพราะเหตุเมืองเชียงใหม่รายมีกงศุลฝรั่งเศสนี้เองที่จำเป็นต้องมี คุณฉลอง สมิตานนท์ ล่ามภาษาฝรั่งเศส ซึ่งต่อมาท่านก็ได้ตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมที่มีศาลากลางก่อสร้างเหมือนศาลากลางเมืองเชียงใหม่

เนื่องจากข้าหลวงประจำจังหวัด คุณพระพนมนครานุรักษ์พูดภาษาฝรั่งเศสได้ดี ความสัมพันธ์ระหว่างโรงพยาบาลเชียงใหม่ประชานุเคราะห์ กับเจ้าหน้าที่ทุกระดับของกงศุลจึงพร้อมเป็นกันเองสนิทสนมกันดี แพทย์ได้กลายเป็นแพทย์ประจำครอบครัวและแพทย์ประจำกงศุลด้วย

การเลี้ยงอาหารค่ำมักมีปรากฏบ่อย ๆ ระหว่างท่านข้าหลวงและคุณนายที่บ้านท่านกงศุล และเพื่อเป็นการตอบแทนไมตรีท่านข้าหลวงก็เลี้ยงตอบแทนที่จวนข้าหลวงประจำจังหวัด ซึ่งเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวหลังใหญ่ ท่านข้าหลวงต้องจัดหาแม่ครัวชั้นหนึ่งมาจากกรุงเทพฯ รูปร่างเธออ้วนใหญ่ แต่ฝีมือในการครัวแล้ว ทั้งฝรั่งทั้งข้าราชการไทยที่มาราชการในจังหวัดเชียงใหม่ ต่างหลงใหลในรสชาติอาหารและศิลปะในการปรุง เช่น ทำอาหารหอมกล่งในลูกมะพร้าวอ่อนทำให้ผู้รับประทานนึกว่าเป็นมะพร้าวสังขยา เป็นต้น

ส่วนทางกงศุลฝรั่งเศสก็มีที่คนพื้นเมือง อาหารที่นิยมที่สุดนอกจากเหล้าฝรั่งและไวน์ ก็มักจะมีการต่อยอบร้อน ๆ สำหรับฝรั่งแล้วก็นับว่าเป็นอาหารโอชะ แต่กับคนไทยแล้วดูไปดูมาจะคล้ายแมวอยู่มากที่สุดทีเดียว

ป่าไม้จังหวัดเชียงราย

คุณหลวงสมาน วนกิจ ป่าไม้จังหวัดเชียงราย ท่านเป็นพี่ชายใหญ่ของพวกหนุ่มและไม้หนุ่มในจังหวัดเชียงราย คุณนายท่านทำอาหารเลี้ยงพวกเราเสมอ ทำให้พวกเราทั้งข้าราชการและคหบดีพื้นเดิมได้พบปะสังสรรค์เป็นกัลยาณมิตรกันอย่างแท้จริง จากบริเวณบ้านอันอบอุ่นของท่าน พวกโสดๆ ทั้งหลาย ได้พบปะจนถูกจิตถูกใจกลายเป็นคู่รักคู่ชีวิตกันในโอกาสต่อมา จึงขอสรรเสริญไมตรีจิตของท่านและศรัทธาของท่าน ซึ่งเมื่อท่านย้ายเข้ากรุงเทพฯ ผู้เขียนก็ได้มีโอกาสแสดงความกตัญญูกับท่านตามควรแก่โอกาส

ไปรษณีย์จังหวัดเชียงราย

เมื่ออยู่กรุงเทพฯ ไม่ค่อยให้ความสนใจกับกิจการไปรษณีย์มากเหมือนอยู่ในต่างจังหวัด ไปรษณีย์ในต่างจังหวัดเหมือนเป็นศูนย์ข่าวสารให้แก่ทุกคนรอบครัว การไปรับจดหมายและพัสดุภัณฑ์ โดยตนเองเป็นกิจการปกติวิสัยของข้าราชการ ข่าวสารจากครอบครัวในกรุงเทพฯ ที่ได้รับทุกครั้งเหมือนน้ำทิพย์ที่ชโลมหัวใจให้สดใสดั่งอย่างประหลาด นายไปรษณีย์และบุรุษไปรษณีย์เป็นบุคคลผู้ใกล้ชิดของทุกคนรอบครัว ความสัมพันธ์เช่นนี้จะหาได้ยากในกรุงเทพฯ นายไปรษณีย์ประเสริฐและนายไปรษณีย์พล จึงมีความคุ้นเคยอย่างดีกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล

สถานีตำรวจเชียงราย

ตั้งอยู่ริมแม่น้ำกกเหมือนในปัจจุบัน ผู้กำกับจะเป็นนายตำรวจชั้นดีเพราะจังหวัดมีเขตติดต่อกับต่างประเทศ ทั้งอาณาจักรอังกฤษและอินโดจีนของฝรั่งเศส โดยเฉพาะมักจะเคยมีศเป็นนายทหารมาก่อนแล้ว มีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ว่าประเทศไทยจะมีกองทหารอยู่ในบริเวณ 25 กิโลเมตรจากชายแดนไม่ได้ นี่คืออำนาจของประเทศมหาอำนาจกับประเทศไทยในสมัยนั้น เขาจะเอาอย่างไรเราก็ต้องยอมทั้งนั้น

เนื่องจากการติดต่อทางภาษาระหว่างเจ้าหน้าที่ของต่างประเทศและเจ้าหน้าที่ไทย เพื่อความสะดวกในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411-2453) ทางราชการมักจะต้องจ้างตำรวจชาวต่างประเทศเข้ามาปฏิบัติตามจังหวัดชายแดนเสมอๆ สำหรับจังหวัดเชียงราย คุณป้าโทวัลเซนนายตำรวจชาวเดนมาร์ค ผู้ต่อมท่านตั้งครอบครัวเป็นปีกแป่นมีผู้สืบตระกูลเป็นไทยเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาตินั่นประการจนตราบเท่าทุกวันนี้ ทุกๆ วันคุณป้าโทวัลเซน จะเดินออกกำลังผ่านตลาดทุกวัน ท่านชอบเด็กๆ มาก ท่านจะทักทายกับพวกเด็กๆ เหล่านี้ด้วยอารมณ์อย่างคุณปู่ คุณตา ของเด็กๆ เหล่านี้ นับว่าท่านเป็นเสาหินของสังคมเด็กในตลาดเชียงรายอย่างแท้จริง ปัจจุบันจะเหลียวหาบุคคลอย่างคุณป้าโทวัลเซนมิได้อีกแล้ว

โรงแรมชั้นหนึ่งของคุณป้าโทวัลเซน

ในภาวะพ้นจากอายุราชการแล้ว คุณป้าโทวัลเซนได้จัดให้มี

การสร้างโรงแรมชั้นหนึ่งของเชียงรายในสมัยนั้น เป็นโรงแรมที่น่าอยู่
 อาศัยเสียจริง ๆ เพราะหน้าโรงแรมมีสายน้ำแม่กกผ่านมา ทิศนียภาพ
 อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำกก เป็นป่าไม้ต้นไม้น้อยใหญ่ขึ้นอยู่สุดตาไป
 จรดกับดินตอยอันไกลโพ้น เป็นภาพที่สงบและสวยจริง ๆ ออกมานั่ง
 หน้าห้องชั้นสองของโรงแรม มองไปไกล ๆ เห็นแต่ป่าและเขาซ้อนกัน
 หลายชั้น ช่างสงบและงามจริง ๆ แยกต่างชาติจากกิจการป่าไม้ จาก
 กิจการยาสูบ และข้าราชการมักจะแวะพักอาศัยอยู่กับโรงแรมอันแสน
 สวยแห่งนี้ตลอด ปีแล้วปีเล่า อาหารเช้าอันโอชะแบบยุโรปและอาหารค่ำ
 แบบต่างประเทศผสมกัน อาหารพื้นเมืองที่แปลกรสแปลกสถานที่
 ทำให้เป็นข่าวกล่าวขวัญในบรรดา ผู้เดินทางมาเยี่ยมจังหวัด สำหรับ
 ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงต่าง ๆ มักจะพักอยู่กับหัวหน้าส่วน
 ราชการนั้น เช่นจากกระทรวงมหาดไทยก็จะพักอยู่ในจวนข้าหลวง
 สำหรับกระทรวงการคลังก็พักที่บ้านคลังจังหวัด จากกระทรวง
 สาธารณสุขก็จะพักที่บ้านผู้อำนวยการโรงพยาบาล เป็นต้น

บริษัทยาสูบอังกฤษอเมริกัน

บริเวณทางภาคเหนือของประเทศไทย ภูมิประเทศสูงกว่าระดับ
 น้ำทะเลเป็นเมตร จะสูงกว่า 300 เมตร เป็นพืดก็จะสูงกว่าเกือบ
 1,000 ฟุต มีอากาศหนาวเย็น มีหมอกและน้ำค้างมากในตอนเช้า
 อันตรายจากการขั้บรถยนต์ไม่มี เพราะไม่มีรถยนต์ มีแต่เกวียนใช้ในการ
 ขนส่งและเดินทาง

บริษัทยาสูบอังกฤษอเมริกันเป็นบริษัทใหญ่ คนไทยรู้จักดี

ทั่วประเทศ ครั้งแรกๆ บริษัทเข้ามาทำการขายบุหรี่ยี่ห้อ มวนยา ด้วยกระดาษ ในซองบุหรี่ยังจะมีรูปนิยายเรื่องต่างๆ ต่อเนื่องกันจนพวกทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต่างเก็บรูปเรื่องราวต่างๆเหล่านี้จนครบชุด มีไว้แสดงให้ลูกหลานดูในยามว่าง การใส่รูปต่างๆ ไว้ในซองบุหรีเป็นการโฆษณาให้ทั้งเด็กหนุ่มและผู้ใหญ่นิยมการสูบบุหรี ทางภาคเหนือ ชาวเมืองก็นิยม การสูบบุหรีพื้นเมืองกันมานานแสนนานแล้ว บุหรีพื้นเมืองชนิดแท่งยาวเรียกกันว่า บุหรีขี้โย เป็นที่นิยมกันทั้งหญิงชายในยามว่างและในระหว่างสังคม

บริษัทมีโรงงานผลิตบุหรีในกรุงเทพฯ และต้องสั่งใบยาจากประเทศอเมริกาและประเทศตุรกี ค่าขนส่งแพง บริษัทจึงมีโครงการจะปลูกต้นยาสูบในประเทศไทยและในขั้นแรกบริษัทส่งคนไทยที่มีลักษณะดีมีความสามารถไปเรียนการปลูกต้นบุหรีเวอร์จิเนียในประเทศชาวของฮอลันดา บริเวณที่ปลูก เป็นเนินสูง อากาศหนาวเย็นตลอดปี

คุณประสิทธิ์ได้รับการคัดเลือกจากบริษัทให้ไปศึกษาการปลูก การดูแลต้นยาสูบแบบเวอร์จิเนียของประเทศอเมริกาบริษัทยาสูบอังกฤษและอเมริกันได้เตรียมหลักการปลูก การดูแล การคัดเลือกใบยา การอบใบยาที่มีลักษณะเหมาะสม มีนิโคตินพอเหมาะ แล้วส่งมายังโรงงานมวนบุหรีในกรุงเทพฯ มีการอบรมฝึกหัดชาวไร่ในจังหวัด เชียงรายให้สามารถเตรียมแปลงปลูก การดูแลรักษาขณะต้นใบยาสุบยังเล็ก มีแปลงเพาะชำมีผ้าขาวคลุมแปลงเพื่อมิให้ถูกแสงแดดร้อนเกินไป การใส่ปุ๋ย การรดน้ำพอเหมาะ เมื่อต้นโตพอจะเก็บใบยาได้

แล้ว ก็จะพิจารณาคัดใบเหมาะสม การปลูกโรงอบยาเหล่านี้เจ้าหน้าที่ของบริษัทจะจัดและอำนวยความสะดวกครบวงจร ทำให้ชาวไร่ยาสูบมีอาชีพเป็นปึกแผ่น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจดีขึ้น อย่างเห็นได้ชัด นอกจากการปลูกข้าวอันมีผลผลิตเลี้ยงคนภาคเหนือได้อย่างเพียงพอแล้ว ข้าวชั้นดีจากเชียงรายยังเป็นที่ยิยมของชาวกรุงเทพฯ และเป็นที่ยิยมของพ่อค้าข้าวส่งออกไปต่างประเทศ ยาสูบยังเป็นผลิตผลทางเกษตรกรรมที่ทำให้เกิดเศรษฐกิจใหม่ขึ้นมาในจังหวัด

จำนวนคนงานและเจ้าหน้าที่ชั้นสูงของบริษัทมีทั้งชาวต่างประเทศ ซึ่งมีทั้งชาวอเมริกันและชาวอังกฤษ Mr.Frand Bardek แห่งรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ชำนาญยิ่งใหญในการปลูกจนการบ่มใบยา จะมาเยี่ยมไร่ยาสูบเชียงรายเป็นระยะๆ ชาวอังกฤษสองท่านคือ Mr.Byle และ Mr.Howard ผู้มีประสบการณ์การปลูกใบยาสูบในประเทศเคนยามาแล้ว มาประจำอยู่ในจังหวัดเชียงราย Mr.Byle เป็นผู้อาวุโสเป็นที่รักของชาวไร่ทั่วไป จำนวนเจ้าพนักงานไทยที่มีทั้งอาวุโสและชั้นรองลงมาเป็นอันดับ เรียกกันว่า “เสมียนใหญ่” คุณทองคำ ชื่อท่านในสมัยนั้น ท่านเป็นผู้มีความรู้รอบด้านในการดำเนินงานยาสูบ การจ่ายเงิน และการควบคุมการจ่ายเงินแก่ชาวไร่ นับจำนวนพันคน การติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ชั้นสูงต่างประเทศกับหน่วยราชการไทยในอำเภอต่างๆ การติดต่อกับคณะกรรมการจังหวัดและท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นฝ่ายปกครองการติดต่อกับความเข้าใจกับโรงพักตำรวจและการทางอำเภอ นอกจากงานอันหลากหลายแล้ว ท่านยังเป็นหัวหน้าวงดนตรีของบริษัทยาสูบ

ซึ่งก็อำนวยความสะดวกในการนำคณะดนตรีไปแสดงในงานต่างๆ

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองอุบัติขึ้นใน พ.ศ.2484-2488 ประเทศไทย ได้ยึดกิจการยาสูบของบริษัทยาสูบอังกฤษอเมริกันไว้ ซึ่งภายหลังสงครามยุติลงก็ได้คืนกิจการนี้ให้ประเทศผู้กรรมไปคุณสงวน ตุลารักษ์ ผู้เปลี่ยนการปกครองประเทศไทยผู้หนึ่ง พ.ศ.2475 ได้มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการยาสูบของไทย และมีนักวิชาการทางเกษตรจบการศึกษาจากประเทศฟิลิปปินส์หลายท่าน ขึ้นมาเป็นนักวิชาการ เช่น คุณชื้น มีสุข คุณยักษ์ใหญ่ สีสุไรกร คุณเนาวรัตน์ และอีกหลายท่าน คุณยักษ์ใหญ่และคุณเนาวรัตน์ต่างก็มาพบรักมีครอบครัวกับสาวสวยชาวเชียงรายทั้งนี้รวมคุณเป็รื่องและบุตรสาวของป่าไทวัลเซนต์ด้วย คุณบันสวัสดิ์ชายหนุ่มร่างใหญ่ครึ่งเยอรมัน - ไทย ได้เข้ามาปฏิบัติงานด้านวิชาการมาแต่สมัยบริษัทอังกฤษอเมริกัน ร่วมกับ Mr.Byle และ Mr.Howard ซึ่งเป็นผู้ชำนาญในการปลูกยา ก็ตกหลุมรักกับสาวสวยของจังหวัดเชียงราย

เคราะห์ดีเหลือเกินที่ผู้เขียนในฐานะแพทย์ได้กลายเป็นเจ้าแก้วเอกลูกสาวและเป็นเจ้าภาพแต่งงานให้แก่หนุ่มทุกท่านที่ได้กล่าวนามมาแล้ว ความสัมพันธ์ของโรงพยาบาลเชียงรายประชาชนุเคราะห์กับกิจกรรมของบริษัทอังกฤษอเมริกัน และสมัยเป็นของไทยจึงแน่นแฟ้นเป็นปีกแผ่นดูแลความทุกข์สุข ในยามเจ็บไข้และปัญหาทางสังคม จนต้องมีเรือนคนไข้สามัญและคนไข้พิเศษ โดยทุนของบริษัทด้วยดีตลอดเวลาอันยาวนานหลายสิบปี

คุณมาก กตัญญูบุคคลสำคัญคนหนึ่งของกิจการยาสูบใน

จังหวัดเชียงราย ก็ได้พบรักกับพยาบาลสาว คุณอินทิดา กัตัญญู พยาบาลผู้ยอดเยี่ยมของโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ท่าน เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของจังหวัดเชียงรายโดยแท้ บิดาของท่านมี ตำแหน่งสูงสุดโดยได้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดหลายจังหวัด สุดท้ายท่านก็มาหลงใหลความสงบอย่างสวยงามของจังหวัดเชียงราย จนมีบ้านพักอาศัยอยู่จนตราบเท่าทุกวันนี้ คุณอินทิดา หรือคุณอาบ เป็นผู้มีความสามารถพิเศษในหลายๆ ด้าน เป็นทั้งพี่เป็นทั้งน้องของ ชาวโรงพยาบาล มีมันสมองและขีดความสามารถทางปัญญาสูง เมื่อ ได้มอบหมายอะไรไปให้ก็จะทำอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถจน ประสบผลสำเร็จอันงดงาม ในคราวที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ เริ่มทำธนาคารเลือดเป็นแห่งแรกในประเทศไทย คุณอินทิดา ก็ทำงานจัดหาผู้บริจาคโลหิตทั้งในอำเภอเมืองและอำเภอต่างๆ จน โรงพยาบาลมีโลหิตชุปชีวิตผู้ป่วยได้หลายร้อยชีวิต ตลอดเวลาอัน ยาวนาน ต่อมาครั้นเมื่อโรงพยาบาลหญิงเปิดธนาคารเลือด 1 ปีหลังจากโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ (พ.ศ.2493) คือในปี พ.ศ. 2494 ด้วยความร่วมมือขององค์กระระหว่างประเทศ แห่งสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยเกิดมีเลือดสด น้ำเหลืองสด น้ำเหลืองแห้ง น้ำเหลืองแช่ แข็ง เหมือนธนาคารเลือดในประเทศอเมริกา คุณอินทิดาได้เข้ารับ การอบรมเป็นเจ้าหน้าที่ธนาคารเลือด หลักสูตร 1 ปี ในการสอบครั้ง สุดท้ายก็ปรากฏสอบได้เป็นที่ 1 ทั้งๆ ที่อายุก็มากแล้ว จึงขอสรรเสริญ ไว้ ณ โอกาสนี้

คุณอินทรา ขณะยังเป็นนักเรียนพยาบาล (แถวขึ้นคนที่สองจากซ้าย)
อดีตหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

รับบริจาคโลหิต
นอกสถานที่

ห้องเก็บเลือด

คุณอินทริรา
อบรมพนักงาน
ธนาคารเลือด รุ่นที่ ๙

นอกจากด้านวิชาการแล้ว คุณอินทียังเป็นนักสังคมของจังหวัด และของโรงพยาบาลตลอดเวลาอันยาวนานกว่า 20 ปี ก่อนพ้นเวลาราชการเมื่ออายุครบ 60 ปี งานประจำปีของโรงพยาบาล ยังประทับใจทุกคนในสมัยนั้นจนบัดนี้ ซึ่งเวลาล่วงมา 60 ปีแล้ว

ตึกยาสูบอุปถัมภ์

ด้วยความสัมพันธ์อันลึกซึ้งในการถ้อยทีถ้อยอาศัยกันระหว่าง โรงงานยาสูบและโรงพยาบาลเซียงรายประชาอนุเคราะห์ ตึกยาสูบอุปถัมภ์ จึงเกิดขึ้นในโรงพยาบาลเป็นตึกชั้นเดียวมี 4 ห้อง มีเตียงผู้ป่วย 8 เตียง เพื่อบริการแก่ชววยาสูบเป็นอันดับแรก เพราะเป็นเงินทุนของ โรงงานยาสูบ พ.ศ.2495 - 2527

ขออิฐฐานให้ความสัมพันธ์อันนี้จึงยังยืนช่วกาลนาน ท่านหัวหน้าคนหนึ่งคือ คุณจินดา แสงวิเชียร ก็ได้แต่งงานกับพยาบาล คุณทิพมาศซึ่งเป็นบุตรตรีคุณผ่องนวล ไปสำเร็จการศึกษาจากศิริราชพยาบาล มีบุตรเป็นคนปกติในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นศรีของโรงพยาบาล จนบัดนี้

ตึกคนไข้ ยาสูบอุปถัมภ์

วันออกรับบริจาคเงินจากประชาชน

ท่านพี่น้องประชาชน พ่อค้า คหบดี นอกจากจะส่งเงินมาสมทบในการก่อสร้างโรงพยาบาลโดยตรงแล้ว ท่านข้าหลวงประจำจังหวัด ท่านคณะกรรมการจังหวัด โดยเฉพาะท่านคลังจังหวัด จะออกตระเวนไปยังอำเภอต่าง ๆ ที่มีโรงสีข้าวประจำอยู่ตามอำเภอ ท่านพ่อค้า ประชาชน และคหบดี ได้ไปพบปะสังสรรค์ถึงที่บ้านและร้านค้าโรงงานเพื่อรับบริจาค โดยเฉพาะวันหยุดราชการ วันเสาร์ วันอาทิตย์เป็นประจำ ในการออกไปยังท้องที่ต่างๆ เหล่านี้ แพทย์ประจำโรงพยาบาลก็ได้ให้บริการแก่ผู้เจ็บป่วยไปพร้อมด้วย ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าการรุกถึงตัวประชาชนเลย

รถยนต์ในจังหวัดเชียงราย

ในสมัย 60 ปีมาแล้วนั้นรถยนต์เป็นของแปลกในจังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะรถยนต์นั้นก็ยังมีเพียงคันเดียวของท่านข้าหลวงประจำจังหวัดเท่านั้นที่ทางราชการจัดหาให้ พวกข้าราชการทั่วไปจึงใช้รถจักรยานกันทั่วไป เมื่อบริษัทยาสูบอังกฤษอเมริกันเข้ามาดำเนินการในจังหวัด ก็มีปรากฏมีรถยนต์ของผู้จัดการใหญ่เพิ่มขึ้นไปอีก 2-3 คัน อันตรายบนท้องถนนคือรถยนต์ชนควายที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ทำนา สัตว์พวกนี้ถือเป็นเจ้าของถนนเสียจริง สัตว์ป่าโดยเฉพาะกระทิงหรือเก้ง ที่ไม่เคยเห็นรถยนต์มาก่อนก็อาจได้รับอันตราย ส่วนเสือและช้างเดินผ่านถนนนั้น รถยนต์ต้องให้โอกาสก่อน

รถยนต์คันแรกของโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

คุณศรีสมุทบุตตรชายพ่อเลี้ยงบุญยืนแห่งอำเภอแม่สายภายหลังที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ได้ให้บริการแก่ท่านในการต้องได้รับการผ่าตัด ได้มอบรถยนต์ฟอร์ดขนาดใหญ่ อายุค่อนข้างมากผ่านมาจากท่านข้าหลวงประจำจังหวัดคุณพระพนมนครานุรักษ์ เพื่อมอบให้แก่โรงพยาบาล นับว่าเป็นความกรุณาอันยิ่งใหญ่แก่โรงพยาบาล เพราะรถยนต์ทำได้ยากเหลือเกิน รถยนต์คันนี้ได้รับใช้กิจการของโรงพยาบาลจนอายุแก่แล่นต่อไม่ไหว จึงถึงกาลอวสานไปเป็นธรรมดา จึงขอเรียนให้พี่น้องชาวเชียงรายได้รับทราบไว้เป็นอนุสรณ์ในความเสียสละของคุณพ่อศรีสมุท ที่ต่อมาได้รับตำแหน่งชั้นสูงในกระทรวงการต่างประเทศ ไปปฏิบัติหน้าที่อยู่หลายประเทศ เป็นเลืดเนื้อเชียงรายที่น่านุภูมิภาค จึงขอบันทึกเพื่อทราบแก่บุตรหลานของคุณบุญยืนและศรีภรรยาของท่านไว้ในโอกาสนี้ด้วย

ความสามัคคีคือกำลัง

ท่านพี่น้องประชาชนชาวเชียงรายที่เคารพ ในการที่ต้องเขียนละเอียดปลีกย่อยเป็นจำนวนมากหนานั้น เพื่อเป็นที่รำลึกถึงน้ำใจชาวเชียงรายที่รักและเคารพที่ได้ร่วมมือกับข้าราชการทุกระดับตั้งแต่ชั้นเสมียน พนักงาน นายอำเภอ คณะกรรมการจังหวัด นั่นคือเส้าหินในการจรรโลงให้เกิดสถาบันโดยประชาชน ของประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง แต่ถ้าปราศจากพลังความสามัคคี และการร่วมแรงร่วมใจอย่างแท้จริงแล้ว โรงพยาบาลแห่งนี้คงจะไม่สามารถเกิดดำรงอยู่ได้เพื่อรับใช้ประชาชนอยู่มาได้ถึงปัจจุบันนี้เป็นแน่แท้

อาคารต่าง ๆ ของโรงพยาบาล

ตึกอำนวยการ

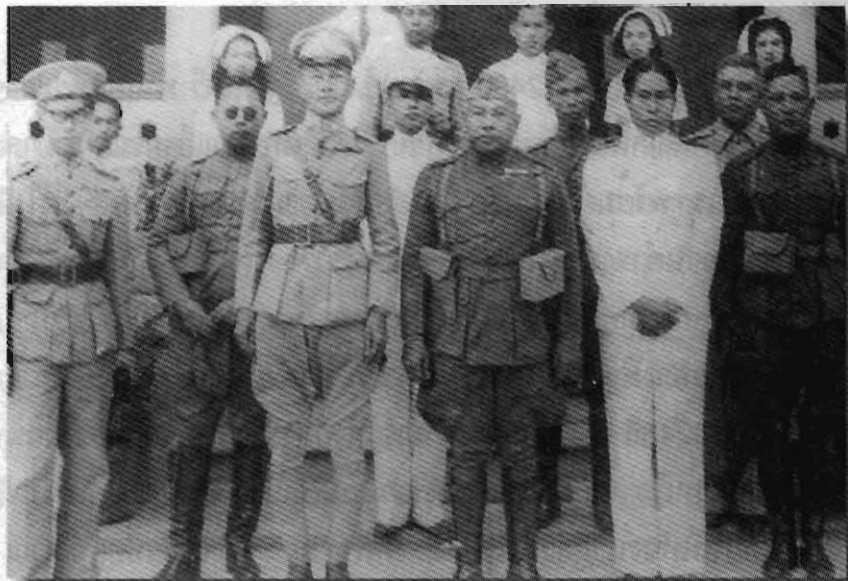
ตึกหลังนี้ได้ประกอบพิธีวางรากตึกโดยคุณพระพนมนครานุรักษ์ บิดาอันแท้จริงของโรงพยาบาลในปี พ.ศ.2479 โดยท่านขุนชิต ชาญตรวจ นายช่างคุณเล็ก กิรติपाल ผู้ช่วย ซึ่งสำเร็จการศึกษามาจากประเทศอเมริกา เจ้าแก่ผู้และเจ้าแก่ฮิมชาววางตั้งเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง แรงงานส่วนใหญ่ได้มาจากนักโทษ นายแพทย์บุญเรือง บุญนาค เป็นผู้ให้ความคิดเห็นทางการแพทย์ ท่านเป็นแพทย์ประจำสุศาลา ซึ่งตั้งอยู่หน้าเรือนจำปัจจุบัน ตึกหลังนี้เปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2480 โดยท่านข้าหลวงประจำจังหวัด เป็นผู้เชิญ ฯพณฯ พันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีมาเป็นประธานในพิธีเปิด ทั้งนี้เพื่อเป็นการ “อวดตรงของประเทศ” ตามชายแดนจากจังหวัดเชียงราย จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งรัฐบาลคณะราษฎรได้ก่อสร้างก่อนแล้ว ด้วยเงินงบประมาณ แต่ครั้งเมื่อถึงวันพิธีเปิด ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี เกิดติดธุระสำคัญ จึงมีบัญชาให้คุณหญิงของท่านเดินทางมาเปิดโรงพยาบาลในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2480 แทน พิธีเปิดได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ท่ามกลางความปิติยินดีของพี่น้องประชาชนและข้าราชการทุกกระทรวงในจังหวัด ในตอนค่ำมีการเลี้ยงอาหารและลีลาศบนชั้นดาดฟ้าของตึกอำนวยการ การแต่งกายชุดปกแข็งโบท่า ซึ่งข้าราชการไทยสมัยนั้นถือเป็นการแต่งกายเป็นเกียรติแก่ แยกบ้าน แยกเมือง

ตึกอำนวยการหลังแรก มีดาตฟ้า

เตรียมต้อนรับจอมพล ป. คุณหญิงละเอียด พิบูลสงคราม

พระยาพลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะรัฐบาล ชุดแรกของไทยเข้าเยี่ยมให้กำลังใจ
สมาชิกพรรคไม่พูดอะไรจากตอนนั้น เพราะได้กล่าวถึงพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งมี
ชื่อไม่ถูกต้องตั้งไว้ยากจึงตั้งไว้กับหมู่ปฏิวัติหนึ่ง ๆ ภายหลังคงได้ว่าชื่อไม่
ใช่ ๑๒) เมื่อมีใครมาเขียนจดหมายมาให้ขอสมัครเข้าพรรคก็ไม่เป็นอันเข้าเพราะมี
เงื่อนไข ๑) มีเงิน ๒) ๑๒) ๑๓) ๑๔) ๑๕) ๑๖) ๑๗) ๑๘) ๑๙) ๒๐) ๒๑) ๒๒) ๒๓)
ก็ให้คณะกรรมการกันเถียงหากรรมการบ้าง

วันเปิดโรงพยาบาลไทย

ในปีเดียวกันคือ 2480 ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ก็ได้กรุณาเดินทางมาเยี่ยมโรงพยาบาลเป็นทางการ พร้อมด้วยพันตำรวจเอกหลวงชาติตระการโกศล ซึ่งในการต่อมาท่านดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ

เรือนผู้ป่วยสามัญชายและเรือนผู้ป่วยสามัญหญิง

พ.ศ.2480 โรงพยาบาลมีเรือนผู้ป่วยสามัญชาย 25 เตียง เรือนผู้ป่วยสามัญหญิง 25 เตียง บริเวณมุมต้นเป็นห้องพิเศษ บริเวณมุมปลายเป็นห้องน้ำและห้องส้วม ที่ทำงานของเจ้าหน้าที่อยู่บริเวณกลางห้อง เรือนทั้งสองหลังทำด้วยไม้ ใต้ถุนสูง ไม้ที่ใช้ก่อสร้างได้มาจากการรื้อถอนจากค่ายทหารที่เด่นห้า ชั้นล่างหรือใต้ถุนเทพื้นเป็นซีเมนต์ ซึ่งตอนหลังๆ เมื่อมีผู้ป่วยมากขึ้นจึงกลายเป็นห้องพักผู้ป่วยไปโดยความจำเป็น จากจำนวนเตียงเมื่อเปิดโรงพยาบาลมีเพียง 50 เตียง กลายเป็นโรงพยาบาล 70 เตียง 80 เตียง และ 100 เตียง พี่น้องประชาชนทั้งในอำเภอเมือง และอำเภอนอกๆ รวมทั้งชาวเขาต่างก็เดินทางโดยล้อเกวียนเป็นเวลาหลายวัน เพื่อมารับการบริการจากเงินทุนที่เข่าบริจาคให้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงและหยาดเหงื่อ ท่านเหล่านั้นเป็นเจ้าของ พวกเราบริการท่านด้วยความสำนึกถึงบุญคุณ

สวนสาธารณะอันสวยงามของโรงพยาบาล

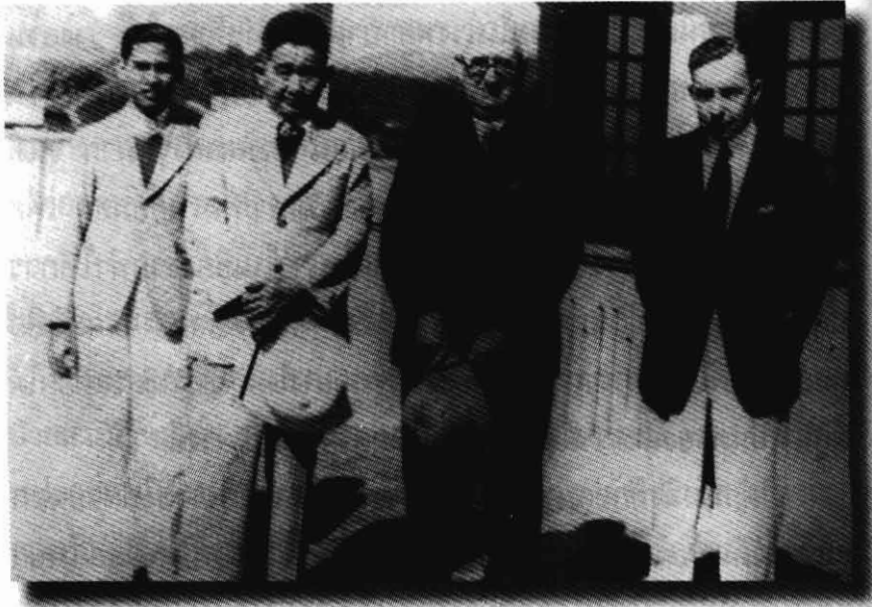
ท่านข้าหลวงประจำจังหวัดคุณพระพนมนครานุรักษ์ ผู้ปกครองชั้นยอดเยี่ยมของประเทศ มองเห็นความสำคัญของสถานที่หย่อนใจ

ของประชาชนและผู้เจ็บป่วยในโรงพยาบาล ได้มีบัญชาให้สร้างสวน
ดอกไม้อันสวยงามบริเวณหน้าตึกอำนวยการ โดยมีถนนผ่ากลางสวน
มีม้านั่งหินรูปครึ่งวงกลมให้เป็นที่นั่งพักผ่อน สวนสวยงามมาก จนมี
คณะครูอาจารย์จากกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดพากันมาเยี่ยมชม เพื่อ
เอาไปเป็นแบบอย่าง เนื่องจากอากาศหนาวในเชียงใหม่ทำให้การ
ปลูกดอกไม้พันธุ์ฝรั่งออกดอกใหญ่ๆ เช่น พวกพล็อกซ์ และผีเสื้อ
กุหลาบดอกใหญ่เท่าจานรับประทานอาหารอย่างไม่น่าเชื่อ ถัดสวนดอกไม้
มีคูน้ำเป็นคลองนำความชุ่มชื้นมาให้ในฤดูร้อนเป็นอย่างดี

ด้านหลังตึกอำนวยการก็มีสวนและถนนเรียงรายไปด้วยดอก
กล้วยไม้ดิน Vanda Terres ซึ่งมีขึ้นอยู่ตามต้นจิวในจังหวัดเดือน เมษา
ดอกกล้วยไม้ดินจะออกดอกสีม่วงสวยงามมาก Vanda หรือ วันทา
คือการพนมมือไหว้สมชื่อเสียจริง ผู้ป่วยนอกจากจะมาป่วยแล้ว ยังได้
อารมณ์สุขในการเห็นดอกไม้หลากหลายชนิด ดอกไม้จึงเป็นยารักษาโรค
ในประเทศอินเดียและในทวีปยุโรป แพทย์ในประเทศนั้นๆ ต่าง
ยืนยันของ “ความเป็นยา” ของดอกไม้ทั้งหลายมาหลายร้อยปีมาแล้ว
การนำดอกไม้ไปเยี่ยมผู้ป่วยจึงเป็นประเพณี ของชาวตะวันตกมานาน
แสนนานแล้ว

แขกผู้มีเกียรติต่างเดินทางมาเยี่ยมโรงพยาบาล

เอกอัครราชทูต ทูต และกงสุลของประเทศต่างๆ ที่มีสถาน
อยู่ในประเทศไทย ต่างก็เดินทางมาเยี่ยมโรงพยาบาลอยู่เนืองๆ จน
กลายเป็นหน้าที่รับนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

กงสุลอังกฤษและฝรั่งเศสวันเปิดตึกศาลาอำนวยการ

นอกเหนือจากการบริการทางการแพทย์ High Commissioner of Shan State ได้มาชมและเชิญชวนให้ข้าราชการไทยไปเยี่ยมท่านในสหรัฐอเมริกา ยิ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี ท่านเรซิดัง จากอินโดจีนก็ผลัดกันมาเยี่ยม เพราะจังหวัดเชียงรามีสถานกงสุลฝรั่งเศสตั้งอยู่ พ่อค้าไม้ฝรั่งเศสเมื่อเจ็บป่วยก็ได้มาอาศัยโรงพยาบาลให้การรักษา เป็นการเสริมความสำคัญอันดีสมความปรารถนาของรัฐบาลที่จะทำให้โขงสองฝั่งเป็นโขงฝั่งเดียวซึ่งเป็นเรื่องแน่นอนที่ฝรั่งเศสในอินโดจีนไม่ชอบโครงการแบบนี้ ซึ่งเจ้าตัวก็มาเป็นทูตดา แบ่งแยกดินแดนเหล่านี้มาแต่ พ.ศ.2436 มาแล้ว จะมีใครชอบหรือไม่ชอบคนไทยและคนลาว พี่น้องเชื้อชาติเดียวกันก็ยอม

อยากอยู่ร่วมกัน เหมือนชาวสหรัฐอเมริกาเดิม หรือไทยใหญ่ ก็ปรารถนา จะอยู่ร่วมชีวิตกับไทยน้อยที่อังกฤษพยายามให้แยกกันอยู่ ทั้งนี้ก็อาจ จะลามปามไปถึงไทยลื้อในเขตมณฑลยูนนานของจีนอีกด้วยก็อาจ เป็นได้ถ้าจะช่วยกันคิดให้ดีๆ

การต้องสร้างตึกสูติกรรม พ.ศ. 2481

เมื่อ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ เป็นของชาวบ้าน ชาวเชียงราย ก็แต่ละทุกคนเมื่อมีทุกข์ก็ยอมแสวงหาวิธีปลดทุกข์เป็น เรื่องธรรมดา การแต่งงาน การมีครรภ์ เป็นธรรมชาติวิสัย แต่บางครั้ง ก็เกิดการผิดวิสัยโดยธรรมชาติขึ้นมาได้เหมือนกัน เช่น การแท้ง บุตรมีจำนวน 10 เพอร์เซ็นต์ของคนมีครรภ์ทั้งสิ้น การตกเลือดจึงเป็น ทุกข์ต้องมาโรงพยาบาล การท้องไข่ปลาอุก (Molar Pregnancy) มี อัตราเกิด 1 ใน 300 ราย ของคนมีครรภ์ เมื่อแท้งมาแล้วกลับมีเลือด ออกไม่หยุด เป็นทุกข์ต้องมาโรงพยาบาล โรคครรภ์เป็นพิษก็เป็นทุกข์ ต้องมาโรงพยาบาล มีอาการบวมจนกระทั่งมีอาการชัก กลายเป็น ทุกข์ใหญ่หลวงของสามีและครอบครัวก็ต้องมาโรงพยาบาล รกเกาะ ต่ำใกล้ปากมดลูก มีเลือดตกก็เป็นทุกข์ต้องมาโรงพยาบาล ปวดท้อง คลอดหลายวันจนมดลูกเพลียไม่บีบตัวก็ต้องมาโรงพยาบาล เกิดเท้า หรือมือเด็กหลุดออกมาจากปากมดลูกก็ต้องรีบมาโรงพยาบาล การคลอดบุตรธรรมดาทั้งมีความปลอดภัยกว่าเสียค่าใช้จ่ายน้อยก็กลายเป็นประเพณีนิยมของบรรดาคุณแม่ทั้งสาวและไม่สาว การที่ต้องมา คลอดบุตร ต้องอยู่ปะปนกับผู้ป่วยทั่วไป ย่อมไม่สะดวกหลายประการ

ทั้งชาวบ้านชาวตลาด คุณๆ ของท่านข้าราชการต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่าควรมีอาคารโดยเฉพาะของผู้ป่วยประเภทนี้ เงินจึงไหลมาเทมาเพื่อก่อสร้างตึกสุติกรรมหลังแรกในปี พ.ศ.2481

ตึกสุติกรรม

อีกมุมหนึ่งของตึกสุติกรรม

ตึกสุตีกัม พ.ศ. 2481

ตึกสุตีกกรรมทีในสมัยก่อน พ.ศ. 2481 หรือตึกสุตีกัม ชื่อตั้งตั้งแต่ พ.ศ.2481 อันเป็นวิวัฒนาการทางตัวอักษรและภาษาในสมัยนั้น โดยใช้สำเนียงเป็นหลัก และไม่คำนึงถึงความถูกต้องด้านภาษาที่ได้ มาจากประเทศอินเดีย เป็นอาคารตึกสองชั้น ชั้นบนมีระเบียงและมุกยื่นออกมาสำหรับเป็นที่ “ตากอากาศ” ตามคตินิยมของสมัย ชั้นล่างมีห้องคลอดและเครื่องใช้ทันสมัยของสมัยนั้น มีเตียงคลอด มีอ่างล้างมือ มีโคมไฟ มีเครื่องช่วยคลอด เช่น คีมและเครื่องมือทำการผ่าตัด เอาเด็กออกทางหน้าท้อง ซึ่งยังไม่เป็นที่นิยมกันเหมือนการคลอดโดยวิธีธรรมชาติ มีห้องผู้ป่วยทั่วไป มีห้องพยาบาลและผู้ช่วย (ความจริงไม่มีพยาบาลมีแต่ผู้ช่วยที่โรงพยาบาลฝึกขึ้นเอง) ห้องพิเศษอยู่ชั้นบน มีเปลหามขึ้นไปพำนัก มีเตียงเด็กคลอดใหม่อยู่ใกล้ๆ กับเตียงของมารดา มีห้องน้ำห้องส้วมทั้งสองชั้น การพำนักในโรงพยาบาลก็มีเวลาตั้งแต่ 5-7 วัน มีการอบรมสอนให้อาบน้ำลูก การให้นมลูก การรักษาความสะอาดของหัวนม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การเลี้ยงด้วยขวดนมไม่ได้รับการสนับสนุน บริษัทขายนมผงยังไม่กล้าเดินทางมาเผยแพร่ เพราะระยะทางไกลและเดินทางลำบาก การมีตึกเฉพาะโรคขึ้นในจังหวัดภาคเหนือหรือแม่ในภาคใด ๆ ก็ตาม นอกจากกรุงเทพฯ แล้ว ก็กลายเป็นสัญลักษณ์ของอีกก้าวหนึ่งของโรงพยาบาลที่ราษฎรชนบททุกจังหวัดปรารถนาจะให้เกิดขึ้นบ้างในจังหวัดของตน จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นศูนย์กลางของจังหวัดทางภาคเหนือก็ยังไม่มียุคเช่นนี้ จึงกลายมาเป็นสิ่งโฆษณาของโรงพยาบาลไปอีกแบบหนึ่ง

ตึกสงฆ์พนมร่ำลึก พ.ศ. 2482

คุณพระพนมนครานุรักษ์ ข้าหลวงประจำจังหวัด เป็นผู้เคร่งครัดในศาสนาพุทธเป็นอย่างยิ่ง การทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์ การไปวัด เป็นกิจวัตรของท่านและครอบครัวมาโดยตลอด จังหวัดเชียงรายมีวัดและโรงเรียนประชาบาลอยู่ทั่วไปทั้งจังหวัด เป็นวัดใหญ่บ้างเล็กบ้าง บางวัดมีประวัติอันยิ่งใหญ่ บางวัดมีประวัติและความเป็นมาอย่างน่าศึกษา เช่น วัดพระแก้วอันเป็นที่พบพระแก้วมรกต องค์ดั้งเดิมอยู่ในพระเจดีย์ พระแก้วมรกตองค์นี้เป็นของคู่บ้านคู่เมือง ในภาคเหนือมาเป็นเวลายาวนาน ทรงสถิตย์อยู่ในจังหวัดเชียงราย พ.ศ.1979 แล้วย้ายไปสถิตย์อยู่จังหวัดลำปาง (วัดพระแก้วลำปาง) ย้ายไปสถิตย์อยู่จังหวัดเชียงใหม่ แล้วย้ายไปสถิตย์อยู่ ณ เมืองเวียงจันทน์ประเทศลาว แล้วรัชกาลที่หนึ่งในราชวงศ์จักรีทูลเชิญมาสถิตย์อยู่กรุงธนบุรีและกรุงเทพฯจนทุกวันนี้ วัดพระสิงห์ในกลางเมืองเชียงราย ก็เป็นสถานที่สถิตย์ของพระพุทธสิหิงค์อันเลื่องลือซึ่งขณะนี้ประดิษฐานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ 1 องค์ ปรากฏมีพระสิงห์ในกรุงเทพฯ 1 องค์ และพระสิงห์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช 1 องค์ พุทธลักษณะช่างเหมือนกันจากองค์เดียวในปัจจุบันกลายเป็น 3 องค์ ใน 3 จังหวัด และก็ยังมีท่านผู้ใดหาญที่จะกล่าวได้ว่าองค์ใดเป็นองค์แรก นี้แหละคือศิลปะอันยิ่งใหญ่ของล้านนาไทยในการสร้างพระพุทธรูปเหมือน ในสมัยต้นกรุงสุโขทัยก็ได้มีการเชิญพระสิงห์มาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งก็ได้รับมาจากเกาะลังกาในสมัยนั้นอีกเหมือนกัน เมื่อมาอยู่ในประเทศไทยจึงปรากฏเป็น 3 องค์ดังกล่าวแล้ว

พระพุทธรูปเชียงแสนเก่าเดิมจาก พ.ศ.1300-1500 พระพุทธรูปเชียงแสนกลาง พ.ศ.1500-2000 และพระพุทธรูปเชียงแสนหลัง พ.ศ. 2000 จนถึงปัจจุบันมีเนื้อหาและรูปทรงและแบบอย่างแตกต่างพอจะบอกสมัยเวลาได้พอสมควรพระพุทธรูปองค์งามที่สุดของประเทศไทยคือพระพุทธชินราช พระชินศรี พระศรีศาสดา แห่งจังหวัดพิษณุโลก ที่สร้างสมัยสุโขทัยใน พ.ศ. 1900 นั้น นายช่างล้วนเป็นชาวเชียงแสนทั้งสิ้น (พระพุทธชินศรี ขณะนี้ประดิษฐานอยู่ที่วัดบวรฯ ในกรุงเทพฯ) สามเณรผู้มีความสามารถยอดเยี่ยมองค์หนึ่งแห่งตำบลนางแล ได้รับการสนับสนุนจาก คุณพระพนมนครานุรักษ์และแพทย์จากโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ได้เข้ามาพำนักศึกษา ณ วัดเบญจมบพิตรจนได้รับสถาปนาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง“สมเด็จพระชินวงศ์”ผู้ล่วงลับไปแล้วก็เป็นผลงานอุปถัมภ์จากคุณพระพนมนครานุรักษ์

การจากไปจากจังหวัดเชียงรายของพ่อเมืองผู้อาทรคือคุณพระพนมนครานุรักษ์ ทำให้ชาวเชียงรายและชาวโรงพยาบาลเกิดความว่าเหวจึงได้มีการเคลื่อนไหวในการก่อสร้างตึกสงฆ์พนมรำลึกขึ้น ใน พ.ศ. 2482 เพื่อประโยชน์สุขและบำบัดทุกข์ของพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดเชียงรายได้มีความเป็นเอกเทศไม่ปะปนกับขรราวาสอื่นๆ อันนับว่าเป็นตึกสงฆ์แรกของประเทศไทย (ฯพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม บัญชาให้สร้างโรงพยาบาลสงฆ์ในกรุงเทพฯ ใน พ.ศ.2494)

พระธาตุคอกยตุง

พระมหาเจติย์บนดอยตุง

ก็เป็นประจักษ์พยานแห่งการสถาปนาพุทธศาสนาในประเทศไทยมาแต่ พ.ศ.1300 โน้นแล้ว เป็นพันปี ได้มีศรัทธาปฏิสังขรณ์แล้วหลายครั้งหลายคราตามแก่กาลสมัย พระคุณเจ้าพระศรีวิชัยก็ได้เคยอุทิศและรวบรวมศรัทธาทิ้งกำลังเงิน กำลังกาย อันปรากฏอยู่ในจิตใจของชาวภาคเหนือ ชาวไทยใหญ่ และไทยลาวมาจนทุกวันนี้ด้วยพระบารมีของสมเด็จพระเจ้าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระแม่จ้าวของชาวไทยไม่ว่าจะพำนักอยู่ ณ ที่ใดก็ได้ปรากฏมีพระตำหนัก มีสวนรุกขชาติและสวนดอกไม้อันงามเลิศ มีถนนหนทาง มีหมู่บ้าน และ มีการสถาปนาจตุรรวมแห่งวิญญานทางพุทธศาสนา จะหาที่ใดเปรียบอีกไม่ได้แล้วขอพระวิญญานสถิตยสถาพรเป็นมิ่งขวัญแห่งดอยตุง สวรรค์ของชาวไทยชั่วนิรันดร เทอญ

ตุงคือธงอันปรากฏมีแสดงอยู่ในมหกรรมก่อสร้างในหอประชุมแห่งชาติในปัจจุบัน

สงครามอินโดจีน – สงครามเรียกร้องดินแดนคืน พ.ศ. 2483

เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2483 หนังสือพิมพ์ไทยได้ลงภาพของ พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม นายทหารหนุ่มวัย 43 ในตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม กำลังยืนโบกธงรับบรรดาศิลาและนักเรียนเตรียมอุดมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเดินขบวนสนับสนุนรัฐบาลในการเรียกร้องดินแดนด้านแม่น้ำโขง ตามความเป็นธรรมกับอินโดจีนของฝรั่งเศสในวันเดียวกันคือวันที่ 8 ตุลาคม 2483 ท่านได้กล่าว

ปราศรัยแก่บรรดานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเมือง ซึ่งเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืน ณ หน้ากระทรวงกลาโหมทั้งนี้ เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสแพ้สงครามในยุโรปเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ.2483 ประเทศไทยจึงขอร้องให้ประเทศฝรั่งเศสตกลงปรับปรุงเขตแดนในแม่น้ำโขง ที่ประเทศไทยไม่ได้ความเป็นธรรมมาแต่วันที่ 13 กรกฎาคม 2436 แล้ว ซึ่งประเทศไทยต้องเสียดินแดนทางฝั่งซ้าย แม่น้ำโขงถึง 143,000 ตารางกิโลเมตร ซึ่งคนไทยและลูกหลานทุกคน ย่อมจดจำเหตุการณ์ ร.ศ.112 ครั้งนั้นได้เป็นอย่างดี ยากที่จะลืมได้ ประเทศไทยได้พยายามเจรจากับฝรั่งเศสโดยสันติวิธีและด้วยความอดทนเยือกเย็นตลอดมา จนกระทั่งเมื่อฝรั่งเศสยอมให้กองทหาร ญี่ปุ่นเข้ามาตั้งฐานทัพในอินโดจีน ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2483 ความอดทนของคนไทยจึงถึงที่สุด ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พล.ต.หลวงพิบูลสงครามพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วว่าต้องควรปรับปรุงเขตแดน แม่น้ำโขงเพื่อความอยู่รอดของประเทศไทยโดยด่วน ความพยายามของประเทศไทยที่จะเจรจาด้วยสันติวิธีไม่ได้รับความร่วมมือจากประเทศฝรั่งเศสเลย แล้วยังกลับสร้างสถานการณ์คับขันทวียิ่งขึ้น ตามชายแดน เช่น ส่งเครื่องบินมาทิ้งระเบิด ตามจังหวัดชายแดนไม่น้อยกว่า 30 ครั้ง โดยเฉพาะเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ.2483 เวลา 08.00 น. เครื่องบินฝรั่งเศส 5 ลำ ทิ้งระเบิดที่จังหวัดนครพนม ทำให้มีราษฎรบาดเจ็บหลายคน และในวันที่ 4 มกราคม 2484 ประเทศฝรั่งเศสได้โจมตีที่อรัญประเทศ เป็นเหตุให้ประเทศไทยต้องประกาศสงครามกับฝรั่งเศสในอินโดจีน เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2484

จังหวัดเชียงรายมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศอินโดจีนของฝรั่งเศส จึงต้องเตรียมส่งทหาร จากจังหวัดทหารบกนครสวรรค์เข้าสู่ดินแดน ล้านช้าง ซึ่งเป็นฝั่งขวาของแม่น้ำโขงที่ถูกฝรั่งเศสยึดไป ผู้เขียนเคย รับราชการเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครสวรรค์ ก่อนมาประจำที่ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ได้มีความคุ้นเคยกับท่านแม่ทัพ และท่านเสนาธิการอยู่ก่อนแล้ว จึงต้องติดตามกองทัพไทยสู่เขตล้าน ช้างด้วยประการฉะนี้ การเดินทัพเข้าไปในล้านช้างไม่มีการต่อต้าน แต่สิ่งที่ต่อต้านกองทัพไทยคือความยากลำบากแสนสาหัสในการเดินทาง การขาดแคลนเสบียงอาหารจากกองบำรุง การต่อสู้กับไข้ป่าและ โรคบิด เพราะขาดน้ำสะอาดรับประทาน ประชาชนประจำท้องถิ่นใน ล้านช้างเป็นโรคขาดอาหาร โดยเฉพาะอาหารโปรตีน จึงปรากฏว่า เป็นโรคคอกพอกทั่วไป โรคนี้ในกระเพาะปัสสาวะ โรคโลหิตจางจาก การขาดเหล็กในอาหาร โรคไข้จับสั่น ซึ่งเป็นร้อยละ 70 ส่วนที่เหลือ อีกร้อยละ 30 ไม่มีอาการของโรคไข้จับสั่น โรคบิดชนิดมีตัวและไม่มี ตัว โรคเห็ดราในกระดู (Actinomycosis) เหล่านี้เป็นปัญหาที่แพทย์ (มีคนเดียว) และทหาร ที่รุกเข้าไปในพื้นที่ต้องประสบและให้ความ ช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้

ครั้งหนึ่งเกิดมีพวกเราที่รุกเข้าไปเกิดมีอาการท้องร่วงอย่าง แรงแ น้ำเกลือที่เราบรรทุกไปในเกวียนหมดสิ้นไปในระหว่างเดินทาง ความจำเป็นในการประทังชีวิตที่ร่างกายขาดน้ำ ทำให้แพทย์ผู้ติดตาม กองทัพต้องหาเข้าหาน้ำธรรมชาติที่พอจะหาได้ในยามยากเข็ญ คือ ต้องหาน้ำมะพร้าวอ่อนที่พอจะใช้ได้ให้แทนเป็นน้ำเกลือพุงชีวิต

นั้นพอไปได้ การฉีดน้ำมะพร้าวเข้าเส้น เป็นการไม่ควรอย่างยิ่งและไม่ถูกต้องตามหลักการแพทย์ แต่ในภาวะสงครามที่ความตายเป็นเรื่องธรรมดา การช่วยชีวิตด้วยกรรมวิธีแหวกแนวจึงจำเป็นเหมือนดังสุภาษิตฝรั่งที่ว่า “Necessity is the mother of invention”

การศัลยกรรมในสงครามเรียกร้องดินแดนคืน

การที่กองทหารฝรั่งเศสโจมตีไทยที่รัฐประเทศ เป็นเหตุให้ไทยจำเป็นต้องประกาศสถานะสงครามกับอินโดจีนเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2484 โดยมี พล.ต. หลวงพิบูลสงคราม ได้รับการแต่งตั้งเป็น ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2483 กองทัพไทยได้รุกข้ามเข้าดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศสตั้งแต่แนวอรัญประเทศเข้าเขมร จากอีสานข้ามฝั่งโขง และจากเชียงรายสู่ดินแดนล้านช้างดั่งได้กล่าวมาแล้วสงครามหมายถึงการเสียเลือดเสียเนื้อ บาดเจ็บล้มตายเป็นธรรมดา กองเสนารักษาทหารต้องรับหน้าที่หนักยิ่งในยามสงคราม การดูแลรักษาผู้ป่วยในสนามรบ และการปฏิบัติการทางศัลยกรรมในศูนย์ที่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ การมีรถไฟที่มีห้องผ่าตัดและเครื่องมือผ่าตัดอยู่ที่รัฐประเทศเพียงคันเดียวหาได้ตอบสนองความต้องการได้ไม่ ประสบการณ์เหล่านี้เป็นบทเรียนแก่การแพทย์ทหารในยามสงครามและการแพทย์พลเรือนในโรงพยาบาลตามชายแดนที่อุบลราชธานี ที่นครพนม ที่หนองคาย และที่เชียงราย ในการวางแผนระยะยาว แนวรบในด้านตะวันออกของประเทศตลอดแนว การรบทางเรือที่เกาะช้าง ที่ราชบุรีไทย

ต้องหลังเลือดในการสู้รบกับกองเรือรบฝรั่งเศสอันมีกำลังเหนือกว่า ทำให้การศัลยกรรมสงครามต้องปรับปรุงภารกิจเร่งด่วนอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนเลย

ในการรบนั้นปรากฏว่าฝ่ายไทยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนทั้งประเทศ มีความมุ่งหมายในการรบเพื่อปกป้องประเทศและเรียกร้องดินแดนที่เสียไปด้วยความไม่เป็นธรรม กองทัพไทยมีแม่ทัพที่เข้มแข็ง มีขวัญดี มีกำลังใจในการสู้รบ เช่นคราวที่เครื่องบินฝรั่งเศสเข้ามารบกว่นทิ้งระเบิดจังหวัดนครพนม เครื่องบินไทยขึ้นต่อสู้แม้ว่าสมรรถนะเครื่องบินจะผิดกันก็ตามแต่ด้วยเลือดไทยที่เคยทาแผ่นดินมาแล้ว ตามประวัติศาสตร์ในอดีต นักบินหนุ่มท่านหนึ่งได้บินลึกเข้าไปในเขตของฝรั่งเศส ได้พบกับหอคอยสูงที่คอยสกัดยิงเครื่องบินไทย นักบินหนุ่มไทยคนนั้นก็ได้ฝ่าเครื่องบินของเธอเข้าชนหอคอยนั้นอย่างไม่เสียตายชีวิต ชื่อเขาว่า” มานิตย์ “ จึงเป็นยอดนักบินแบบกามิกกาเซของประเทศญี่ปุ่น ก่อนกองบินเกรียงไกรของญี่ปุ่นจะกามิกกาเซ เรือรบ Prince of wales แห่งราชนาวีอังกฤษเสียอีก

กองทัพญี่ปุ่นขอไกลเกลี่ย

ในตอนแรกของการรบ ญี่ปุ่นซึ่งมีฐานทัพอยู่ในอินโดจีนแล้วนั้นก็มองดูไทยกับฝรั่งเศสรบกัน แต่ภายหลังการรบไม่นานญี่ปุ่นมองเห็นชัดว่าชัยชนะของกองทัพไทยจะกลายเป็นอันตรายต่อแผนของญี่ปุ่นในการที่รุกเข้าไปทางใต้ (โดยเฉพาะสิงคโปร์ของอังกฤษ อันเป็นฐานทัพที่ยิ่งใหญ่ของอังกฤษ) จึงได้เสนอต่อรัฐบาลไทยและฝรั่งเศส

ขอเป็นคนกลางเพื่อการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทนี้เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2484 ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องยอมรับข้อเสนอของญี่ปุ่นซึ่งเป็นมหาอำนาจไปแล้ว โดยทั้งสองฝ่ายตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่วมกันที่กรุงไซ่ง่อน ณ.วันที่ 28 มกราคม 2484 เวลา 10.00น.(เวลาในกรุงเทพ)

• กองทัพอากาศได้แก่วันหลวงพระบางฝั่งขวาห้วยทรายตรงข้ามเชียงใหม่

- กองทัพอีสาน กองทัพอุบลยึดได้แก่วันจำปาศักดิ์
- กองทัพสุรินทร์ยึดได้สำโรง จงกัล จังหวัดเสียมราฐ
- กองทัพจันทบุรี บ้านกุ่มเรียง บ้านห้วยเขมร ทิศตะวันตก

ของบ่อโพลิน

- กองทัพเรือได้ปะทะเรือรบอินโดจีน
- กองทัพอากาศรบมีชัยชนะทางอากาศและทำลายจุด

ยุทธศาสตร์หลายแห่ง

ในที่สุดได้มีการลงนามในอนุสัญญาครั้งสุดท้ายในกรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2484 ซึ่งประเทศไทยได้รับดินแดนคืนที่เสียไป เมื่อ พ.ศ.2446 และ พ.ศ. 2449

ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ต่อประเทศชาติครั้งนี้ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานยศ

จอมพล

จอมพลเรือ

จอมพลอากาศ

แก่พลตรีหลวงพิบูลสงคราม

พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคล นพรัตน์ราชวราภรณ์ กับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าพร้อมสายสร้อยทองคำ เป็นเกียรติยศและเชิดชูสกุลวงศ์สืบไป

เมื่อสงครามโดยอาวุธยุติลง สงครามในการพัฒนาดินแดนที่ได้รับคืนมากลับเป็นเรื่องสำคัญ ยิ่งกว่ารัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการจังหวัดแต่ละจังหวัดขึ้นมาใหม่เพื่อเข้าไปบริหารงาน ท่านขุนวิเศษอุดรการ ปลัดจังหวัดเชียงรายได้รับการไว้วางใจให้เข้าเป็นผู้บริหารชั้นสูงของล้านช้าง แพทย์ผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับกองทัพพายัพก็รีบกลับมาปฏิบัติงานการตามปกติที่โรงพยาบาล พี่เปี่ยม ปริณญารุ่นแรกได้ย้ายจากจังหวัดเชียงใหม่สู่ล้านช้างด้วยความเต็มใจ เพราะท่านเคยบุกเบิกงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาหลายปี ความยากลำบากของชีวิตก็พอๆกัน หลังสงครามเรียกร้องดินแดนคืน พร้อมกับความไม่ค่อยจะพร้อมในด้านศัลยกรรมสงคราม ซึ่งมีผู้บาดเจ็บมาขอรับการรักษาราวละเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการสนทนากันระหว่างแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลตามฝั่งแม่น้ำโขงว่าเหตุการณ์ของสงครามใหญ่ในทวีปยุโรปคงจะแผ่ความรุนแรงออกมาทางตะวันออกไกล โดยเฉพาะเอเชียอาคเนย์ในวันหนึ่งของอนาคตอันใกล้นี้อย่างแน่นอน

สงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ก้าวเข้ามาสู่ทวีปเอเชีย

โดยเมื่อเช้าตรู่ของวันที่ 8 ธันวาคม 2484 กองทัพญี่ปุ่นที่พำนักอยู่ในอินโดจีนของฝรั่งเศส ก็ได้ยกกองทัพเข้าสู่ประเทศไทยทางจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดปัตตานี ทหารไทยตำรวจประชาชนและยุวชนทหาร ได้ฝึกแผนฉกรรจ์ไว้แก่กองทัพอาทิตย์อุทัย ด้วยเลือดด้วยเนื้อ ด้วยชีวิต อันองอาจไว้บนแผ่นดินแม่ของเขาอย่างไม่หวั่นเกรง ไตๆ ทั้งสิ้น เลือดไทยได้ไหลรินสู่แผ่นดินแม่ของเขาผู้กล้าหาญอันเป็นอนุสรณ์ให้รำลึกมาตราบทุกวันนี้ และตลอดไปชั่วลูกชั่วหลาน อนุสาวรีย์สมรภูมิกอยเดือนความทรงจำที่ผ่านไปอย่างลืมไม่ได้ แม้จะอโหสิ ให้ไปนานแสนนานแล้วก็ตามบรรดาชาวญี่ปุ่นที่พำนักในประเทศไทยจนกลายเป็นคนไทยไปแล้ว ก็กลับแต่งตัวทหารญี่ปุ่นออกมาเดินอวดชาวไทยกันบนท้องถนน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ควรต้องจำไว้ชั่วลูกชั่วหลานทีเดียวในมลาญูของอังกฤษ ทหารอังกฤษและออสเตรเลีย ต้องถอยร่นอย่างรวดเร็วสู่เกาะสิงคโปร์ ป้อมปราการอันยิ่งใหญ่ของราชอาณาจักรในตะวันออกกลาง ที่มีเครื่องรบต่อสู้การรุกรานทางทะเล อย่างหาที่เปรียบได้ยาก ปืนใหญ่ทุกระบอกอันมีอำนาจร้ายแรง ต่างก็หันปากกระบอกสู่ทะเลทั้งสิ้น ทหารญี่ปุ่นต่อตีเข้าผ่านมลาญูสู่เกาะสิงคโปร์ทางด้านหลังเกาะที่ติดอยู่กับมลาญู จึงจบการต่อสู้ลง อย่างรวดเร็วอย่างไม่น่าเชื่อ เกาะสิงคโปร์อันเกรียงไกรถูกบอมบ์แล้วบอมบ์อีก มีเกราะหนา 15 นิ้ว กลับถูกเรือญี่ปุ่นกามิกกาเซปิ้งหัวลงเข้าปล่องเรืออันกว้างขวางทำให้เรือ UNSINKABLE

BATTLE SHIP ต้องดับลงในทะเลระหว่างมลายูและอ่าวไทยภายในไม่กี่สัปดาห์ ประเทศไทยต้องถูกลงไปตามพายุมหาภัยซึ่งในที่สุดก็ต้องร่วมรบ ไปกับเขาด้วย เพื่อความอยู่รอดของประเทศต้องประกาศสงครามกับเพื่อนประเทศมหาอำนาจด้วยความจำเป็นทหารญี่ปุ่นได้เดินทางจากกรุงเทพฯ ผ่านลำปางไปจังหวัดเชียงราย เพื่อเดินทางเข้าสู่สหรัฐอเมริกา โดยมีเชียงตุงเป็นเป้าหมายแรก

กองทัพไทยทั้งทัพบกและทัพอากาศก็ต้องย้ายออกจากกรุงเทพฯ สู่ภาคเหนือเพื่อให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองเปิด แต่ก็ไม่พ้นจากการถูกโจมตีทางอากาศ ชาวต่างประเทศจากประเทศที่เป็นศัตรูกับประเทศญี่ปุ่นพร้อมด้วยคณะมิชชันนารีผู้เอื้ออารีย์ต่อคนไทยมาแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ต่างก็หนีภัยสงครามมายังจังหวัดเชียงใหม่ แต่หนีออกนอกประเทศไม่ได้ ต้องมาออกกันอยู่ที่จังหวัดเชียงรายเพื่อเดินทางสู่เชียงตุงไปพม่าและอินเดียต่อไปตามลำดับสงครามก็คือการรบราฆ่าฟันกันโดยไม่มีขอบเขต

อีกมุมหนึ่งของศาลาอำนวยการชั้นตาดฟ้าใช้เป็นที่คอยดูเครื่องบินเข้ามาทิ้งระเบิด

ชาวเชียงรายบางส่วนให้คณะมิชชันนารีพื้นประเทศไทย

ความดีงามของคณะมิชชันนารีในประเทศไทย มีมารชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ชื่อของคุณหมอบลัดเลย์ คุณหมอเฮาส์ผู้สนิทสนมกับรัชกาลที่ 4 คุณหมอเฮย์ ที่เคยตามเสด็จรัชกาลที่ 5 ในคราวประพาสไปสิงคโปร์ ศาสนาจารย์แม็คคิลวารีแห่งเชียงใหม่ พ่อเลี้ยงคอร์ด แห่งโรงพยาบาลแม็คคอร์ดมิด ที่สมเด็จพระบรมราชชนกทรงอุทิศเสด็จมาร่วมปฏิบัติงานจนได้รับพระนามว่า “หมอเจ้าฟ้า” คุณหมอบริกส์ จากจังหวัดเชียงราย ผู้ตัดถนนในเมืองเชียงรายเป็นตาหมากรุก พ่อเลี้ยงบริชแห่งโรงพยาบาลโอเวอร์บรูค ริมแม่น้ำกก ต่างขอแสวงหาทางออกจากประเทศไทยด้วยกันทั้งนั้นแต่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ได้รับโทรเลขด่วนให้ปิดพรมแดนทันที ความกตัญญู รู้คุณท่านจึงเกิดการกระทำตเวทียิ่งขึ้นในหัวใจของชาวเชียงรายกลุ่มน้อยชนิด โดยในยามค่ำคืน จุดปิดพรมแดนที่แจ่งซัดคือสะพานแม่สายที่ทอดข้ามแม่น้ำสาย ซึ่งในเดือนธันวาคมมีน้ำไม่มากพอเดินข้าม ไปได้ ชาวเชียงรายกลุ่มน้อยชนิดนั้นได้พาผู้หนีภัยออกจากประเทศไปได้ถ้าทางราชการรู้และจับตัวได้ บุคคลเหล่านั้นบางคนจะไม่มีชีวิตมาอยู่มาเขียนเรื่องราว ให้ลูกหลานได้ทราบได้วันนี้

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นลงหลังวันที่ 15 สิงหาคม 2488 ประเทศไทยต้องแพ้สงครามไปกับเขาด้วย ชาวไทยในประเทศอเมริกา และประเทศอังกฤษ พร้อมทั้งเสรีไทยได้พร้อมกันกอบกู้ประเทศไว้ได้อย่างน่าสรรเสริญ ในขณะที่ชาวต่างชาติที่หนีภัยสงครามในเดือนธันวาคม 2484 นั้น มีนักหนังสือพิมพ์แห่งหนังสือพิมพ์

Washington post ชื่อ นายบิลลีแกน ได้ช่วยให้ความคิดเห็นกับ รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาเมื่อเธอถูกเรียกไปพบเรื่อง การประกาศสงครามจนปรากฏมีการผ่อนคลายการเรียกร้องค่าทำ สงครามให้ลดหย่อนลงมาพอประเทศไทยจะรับได้ หลังสงครามนาย บิลลีแกนเข้ามาพำนักในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งและก็มาเสียชีวิตอยู่ บริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เมื่อผู้เขียนเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาล อยู่ขณะนั้น ซาดิหน้าเราคงได้พบกันใหม่ เธอได้ทำหน้าที่ของเธอ อย่างดีแล้วขอขอบคุณ

เขียนรายถูกถูกระเบิดครั้งแรก 22 กุมภาพันธ์ 2485

เสียงเพลงปลุกใจ “แม่ทัพพายัพทิศ เสรีเริงฤทธิ์นำชัยยกทัพ” ปรากฏขึ้นเมื่อกองทัพไทย ส่วนใหญ่ได้เคลื่อนย้ายมาสู่จังหวัดภาค เหนือหลายจังหวัด โดยมีศูนย์บัญชาการอยู่ที่จังหวัดลำปาง ท่านนาย ทหารคนสนิทของท่านแม่ทัพพายัพทิศ ได้เตรียมตัวออกเดินทางไป กับท่านแม่ทัพ เพื่อเยี่ยมจังหวัดเชียงราย ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 หลังที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมรบกับญี่ปุ่นแล้วท่านผู้ว่าราชการ จังหวัดเชียงรายมีคำสั่งให้ข้าราชการจากทุกกระทรวงไปคอยต้อนรับ ท่านแม่ทัพ ณ สโมสรข้าราชการตั้งอยู่ใกล้จวนข้าหลวงกลางเมือง เชียงรายเวลา 11.30 น. เวลา 11.30 น. ผู้เขียนกำลังจะออกเดินทางไป ยังสโมสรข้าราชการพลเรือนโดยรถจักรยาน ขณะนั้นปรากฏมีเครื่องบิน ปีกชั้นเดียว (ขณะนั้นกองทัพอากาศไทยมีเครื่องบินปีกสองชั้นไปๆ มาๆ กับจังหวัดเชียงรายโดยใช้สนามบินหลังโรงพยาบาลเชียงราย

ประชาชนเคราะห์) พี่น้องชาวเขียงรายไม่ค่อยได้จะมีโอกาสพบเครื่องบินบ่อยนัก การมีเครื่องบินจึงแตกตื่นออกมาดูกันตามถนนในตัวเมือง ครั้นเมื่อเครื่องบินชั้นเดียว 3 เครื่องมาอยู่เหนือโรงพยาบาลต่างก็ผลัดกันถลาลงที่ละลำพร้อมกันนั้นทุกคนมองเห็นลูกดำๆ ได้หลุดออกจากเครื่องบินแต่ละลำเป็นสายฝนลงมา เสียงระเบิดกึกก้องไปทั่วเมือง มองจากโรงพยาบาลเห็นฝุ่นละอองพุ่งขึ้นในบริเวณตลาด แล้วทุกอย่างเงียบอย่างวังเวงผู้เขียนพร้อมคนงาน 1 คน รีบถีบจักรยานไปยังสโมสรข้าราชการ ผ่านถนนหลายสายไม่ปรากฏมีผู้คนเลยไม่ทราบหายไปไหนกันหมดรวดเร็วเช่นนั้น แต่บนท้องถนนจากสโมสรข้าราชการไปตามถนน ผ่านไปยังศาลาเทศบาล เห็นมีคนตายแล้วอยู่เกลียดเกลื่อน ภาพนั้นนำความสลดใจอย่างยิ่ง จะหันหน้า ไปถามใครก็ไม่ปรากฏมีใครจะให้ถาม ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และประชาชนหายไปหมดสิ้น จึงทำหน้าที่สงเคราะห์ผู้ปราศจากชีวิต โดยจัดหาหัวและเกวียนในบ้านที่ไม่มีเจ้าของออกมาเก็บศพเหล่านั้นไปยังที่เผาศพเต็นท์ทำ ธรรมเนียมทางภาคเหนือไม่นิยมเผาศพตามวัดซึ่งในเวียงก็มีอยู่หลายวัด เมื่อมาถึงศาลาเทศบาลเห็นผู้ค้นเคยนอนร่างกายແหลก เป็นชิ้นได้พบศพของແหม่มเขียนภรรยาของ Mr.Bronson ชาวอังกฤษ ที่มีบ้านสวยบนเนินในจังหวัด สลดใจอย่างยิ่งเพราะเมื่อก่อน 5-6 วัน เธอไปเยี่ยมญาติในกรุงเทพฯ ได้พบศพนักบินต่างประเทศที่ถูกยิงตกเหลือแขนขาห้อยอยู่ตามต้นไม้ เธอมาเล่าให้ฟังอย่างน่าสะพรึงกลัว แต่แล้วร่างกายเธอก็ได้ประสพเคราะห์เข้าเองเช่นนี้ ใกล้หลุมหลบภัยศาลาเทศบาล พบท่านเทศมนตรี คุณอิน ซึ่งเป็นทนายความมีชื่อ

นอนเสียชีวิตหน้าหลุมหลบภัยเพียงเมตรเดียว ร่างกายไม่มีอะไรฉีกขาดให้เห็น ขึ้นไปบนศาลาเทศบาลในห้องส่งสัญญาณหลบภัยบนชั้นสอง เห็นมันสมองของผู้ที่จะมาเปิดสัญญาณกระจายเต็มฝ่าห้องนี้แหละสงครามโหดเหี้ยมและโหดร้ายแล้วนำผู้บาดเจ็บที่นอนรออยู่บนท้องถนนกลับมาโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลทุกคนต่างช่วยเหลือกันอย่างเต็มฝีมือ ผู้ที่จะต้องได้รับการผ่าตัด ซึ่งมีอยู่เพียงเดี๋ยวก็ต้องรอกันไปตามความรุนแรง ผู้ป่วยในโรงพยาบาลตกใจกันมาก พวกที่พักฟื้นหลังผ่าตัดอดสูสำหรับขออนุญาตพยาบาลแอบไปอยู่ใต้เตียงกับพยาบาลคนเดียวของโรงพยาบาล เธอคือภรรยาของผู้บัญชาการบ้าย 4 โมงเย็นวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2485 กองทัพอากาศที่ดอนเมืองส่งเครื่องบินรบฮ็อกปีกชั้นเดียวไปเยี่ยมจังหวัดเชียงรายเพื่อปลอบขวัญและสืบข้อเท็จจริงที่เชียงรายถูกระเบิด

ขณะที่กำลังผ่าตัดอยู่นั้นได้ยินเสียงเจ้าหน้าที่ตะโกนว่า “มันมาอีกแล้ว” แพทย์ผู้ทำการผ่าตัดได้แสดงปฏิหารย์กระโดดออกมาทางหน้าต่างห้องผ่าตัดเพราะความกลัวสุดขีด ครั้นเมื่อทราบว่าเป็นเครื่องบินของกองทัพอากาศไทยแล้วกลับไปทำการผ่าตัดต่อไปจนเสร็จ ในคืนนั้นพวกโรงพยาบาลและครอบครัวต่างมานอนอยู่ในหลุมหลบภัยในโรงพยาบาล โดยนอนในบ้านไม่ได้เพราะความกลัว คุณหลวงปรุงฯ หัวหน้ากองบินย่อยในจังหวัดเชียงรายมาเยี่ยมและปลอบขวัญผู้บังคับกองต่อสู้อากาศยานซึ่งเป็นเพื่อนร่วมโรงเรียนเทพศิรินทร์มาเยี่ยมบอกว่า “เสียตายเป็นต้องไปราชการที่กรุงเทพฯ เมื่อเชียงรายได้รับภัยทางอากาศครั้งแรก”

ตึกผ่าตัดม่วยเตววิทย์

ห้องผ่าตัดสมัยโน้น

กำเนิดตึกผ่าตัดม่วยเตวิทย์

สงคราม 17 วัน ในการเรียกร้องดินแดนคืนจากอินโดจีนของฝรั่งเศส ประสบการณ์ของความไม่พร้อมของโรงพยาบาลในการจัดการกับผู้ป่วยมาโรงพยาบาลในคราวละมากๆ พร้อมกับความนิยมในการมารับการผ่าตัดเป็นจำนวนมากๆ ขึ้นทุกวัน โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์จึงจัดการสร้างอาคารตึกผ่าตัดที่กว้างขวางยิ่งขึ้นมีสองห้อง อยู่ตรงกันข้ามกันสามารถทำการผ่าตัดในเวลาใกล้เคียงกันได้ 2 ห้องมีห้องให้ยาระงับความรู้สึกและห้องพักฟื้น มีทางลาดพาคนป่วยขึ้นลงได้สะดวกรวดเร็ว โดยใช้เงินทุนสะสมของโรงพยาบาลเป็นเงิน 8,500 บาท นับเป็นเงินก้อนใหญ่สามารถสร้างโรงพยาบาลได้ในสมัยเริ่มแรกครั้นเมื่อใกล้จะสร้างอาคารหลังนี้เสร็จ คุณม่วย เตวิทย์ คหบดีเจ้าของโรงสี แต่ม่วยเส็ง ซึ่งเป็นผู้อุปการะมาแต่ดั้งเดิมพร้อมทั้งคุณพี่วาสิศรีภรรยาของท่านพร้อมทั้งบุตรสาว คุณกฤษณา เตวิทย์ ต่างแสดงความปรารถนาจะซื้อตึกหลังนี้เป็นการประกอบกุศลยิ่งใหญ่ เพื่อความผาสุกของพี่น้อง ชาวเชียงรายโดยท่านจะบริจาคเงินให้ 10,050 บาท และขอตั้งชื่อว่า “ตึกผ่าตัดม่วยเตวิทย์” ตึกหลังนี้ ได้ประกอบพิธีเปิดเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2485 โดยมี ฯพณฯ จอมพลผิน ชุณหะวัณ ผู้ชนะเสียดังเป็นประธานในพิธีเปิด

สงครามทางอากาศในเชียงรายทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

กองทัพทหารญี่ปุ่นเดินทางด้วยเท้าเปล่าจากลำปางสู่เชียงรายเข้าสู่เชียงตุงและพม่าเขาเดินทางอย่างเอาจริงเอาจังไม่มองอะไร ทั้งสองข้างเหมือนหุ่นยนต์ เราใช้จักรยานผ่านเข้าไปเขาไม่สนใจเราเลย ทหารญี่ปุ่นเหล่านี้จะซื้ออาหารเสบียงอาหารตามระยะทาง โดยไม่ต่อราคาทำให้อาหารในเมืองชาดแคลนและมีราคาสูงขึ้นทุกวันเงินที่เก็บหอมรอมริบไว้ราคาตกลงทุกวันจนหมดอาลัยตายอยาก แต่ก็ต้องกัดฟันสู้เพราะมันเป็นสงครามบังเอิญทหารญี่ปุ่นเกิดปวดท้องเป็นไส้ติ่งอักเสบ แพทย์ทหารญี่ปุ่นพูดภาษาอังกฤษไม่ได้มาขอยืมเครื่องมือผ่าตัดไส้ติ่งกันบริเวณข้างถนนนั้นเอง มีการให้ยาชาเฉพาะที่พร้อมกับการโบกธงอาทิตย์อุทัยผ่านหน้าไปมาเหมือนจะโบกกลมให้ตอกลางคืนได้เชิญแพทย์ญี่ปุ่นคนนั้นมารับประทานอาหารเย็น ไม่ได้พูดอะไรกันแต่รู้ว่าเพิ่งแต่งงานใหม่ถูกเกณฑ์มาในกองทัพเธอพยายามเอาหีบเพลงมาเล่นเพลงญี่ปุ่นให้ฟัง เห็นใจเธอมาก เธอไม่ได้กลับมาให้พบอีกเลยกองทัพอากาศของอังกฤษและอเมริกันพยายามทิ้งระเบิดสะพานแม่กกและสะพานแม่สายทิ้งอย่างไรก็ไม่โดนสะพานญี่ปุ่นตั้งปืนต่อสู้อากาศยานไว้ที่ฝั่งทั้งสองของแม่น้ำ ยิ่งต่อสู้กันครั้งแรกๆ นานวัน ครั้งหลังๆ มาyingกันเกือบทุกวันทั้งกลางวันและกลางคืน เครื่องบินบางลำถูกยิงตกในป่า ครั้นเมื่อเดินทางไปชั้นสุตรศพปรากฏว่านักบินไม่มีอะไรเหลือ จนต้องกลับมารายงานจังหวัด นำแปลกที่นักบิน ไม่สวมเสื้อหรือมีอะไรติดตัวมาเลย ทหารม้าญี่ปุ่นเดินทางมาจากลำปางถึงเชียงรายหยุดพักมาแล้วไปขอฟางข้าวที่ชาวบ้าน

เก็บกองไว้มาให้ม้ากิน เพราะเป็นฤดูร้อนเขาให้ม้าใส่แวนตาสีเขียว
เอาน้ำรดบนฟางให้ม้ากินชาวบ้านพูดกันว่าแม้แต่ม้ามันยังลอกได้
คนจะเป็นอย่างไร

พระอุกถูกระเบิดมาโรงพยาบาล

เมื่อเครื่องบินข้าศึกมาทิ้งระเบิดหัวสะพานแม่กกเป็นประจำ
ปรากฏว่าทหารและตำรวจที่ได้รับบาดเจ็บต่างทยอยมาโรงพยาบาล
เป็นประจำ อยู่มาคราวหนึ่ง ขณะที่เครื่องบินข้าศึกกำลังโจมตีสะพาน
แม่กกอย่างดุเดือดนั้น ปรากฏมีคนนำพระภิกษุจากวัดสันโค้งใส่แคร่
หามมาโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลในหลุมหลบภัยต่างก็ออก
มาให้บริการช่วยเหลือและนำเข้าห้องผ่าตัด และต่างก็สงสัยว่าเหตุ
ไฉน พระภิกษุองค์นี้จึงได้ภัยทางอากาศเช่นนี้เพราะห่างจากสะพาน
แม่กกมาก ความจริงปรากฏออกมาว่าเป็นความเชื่อมาแต่โบราณแล้ว
ว่าในยามที่ข้าศึกตีกระหน่ำเมืองอยู่นั้น ถ้าใครสามารถติดตามได้ ดาบ
นั้นจะมีฤทธิ์มาก พระองค์นี้ท่านหาเหล็กไม่ได้มีแต่ลูกระเบิดที่มีคน
นำมาทิ้งในวัด ท่านจึงนำลูกระเบิดมีอนั้นมาใส่ครกแล้วตำ เพื่อให้
เหล็กแบนทำเป็นดาบได้ แต่เหล็กนั้นระเบิดออกมาเสียก่อน จึงเกิดมี
แผล เต็มตัวและยังไม่ตาย นิทานเรื่องนี้สอนให้เรารู้ะไรบ้าง

ภัยทางอากาศบนถนนเชียงราย-ลำปาง

เมื่อทั้งทหารกองทัพไทยและทหารกองทัพญี่ปุ่น เดินทางสู่พม่า รถชนอาวุธยุทธโปกรณ์ กลายเป็นเป้าหมายสำคัญของเครื่องบินที่ข้าศึกแอบมาจู่โจมโดยไม่ทันรู้ตัว ยานพาหนะและผู้ขับขี่และผู้โดยสารกลายเป็นเป้าหมายที่ถูกทำลาย คราวหนึ่งครอบครัวของพีปริณฎฐารุ่นที่ 1 ได้มาเยี่ยมพี่หมอบของเราที่เชียงรายแล้วเดินทางกลับไปลำปาง ขณะที่รถยนต์พาพี่หมอบกับครอบครัวกำลังจะเข้าเขตอำเภอพาน ถนนผ่านชั้นบนเนิน พี่หมอบซึ่งเป็นทหารอากาศเห็นแสงไฟแว็บ ๆ บนถนน ท่านก็รู้ทันทีว่าอะไรจะเกิดขึ้นแก่ท่านและครอบครัว ภรรยาของท่านถูกกระสุนปืนกลหนึ่งนัดหนึ่งอยู่ ท่านจึงบอกให้พนักงานขับรถ หยุดรถและลงจากรถทันที ท่านมองไปเห็นเครื่องบินข้าศึกกลับลำหวนมาทางถนนอีกครั้ง ท่านและบุตรชายจึงหลบใต้ท้องรถของทหารที่สูงจากพื้นดิน การยิงจากเครื่องบินครั้งที่สองนี้ทำให้ท่านได้รับสะเก็ดกระสุนทั่วตัว แต่บุตรชายของท่านถูกกระสุนปืนกลที่สะโพกเนื้อหลุด เป็นที่น่าเวทนายิ่งของสงคราม

ภัยทางอากาศจากเดินทางโดยรถไฟจากลำปาง-กรุงเทพฯ

การเดินทางโดยรถยนต์จากเชียงรายมาลำปาง เนื่องจากการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง จำเป็นต้องใช้ถ่านจากไม้เป็นพลังทดแทน โดยติดเตาถ่านไว้ข้างรถกำลังรถจะวิ่งขึ้นที่สูงไม่เพียงพอ ต้องช่วยกันเข็นรถระยะทางเป็นกิโล ๆ ครั้นมาถึงลำปางจะได้โดยสารรถไฟก็มีผู้โดยสารเนืองแน่น ต้องแย่งขึ้นทางหน้าต่างรถโดยสาร หรือไม้ก็เสี่ยง

นั่งบนหลังคารถไฟ หรือนั่งกันในรถชนหินไม่มีหลังคากันแดด แต่เห็นเครื่องบินที่มาจากมอญได้ตีมากนักบินเข้าศึกยังมีความเมตตาบินโฉบก่อนเป็นการเตือน ระยะนี้ผู้โดยสารต้องกระโดดออกจากขบวนรถไฟเข้าไปหลบในป่าข้างทาง สถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นอีก ในระหว่างเดินทาง แพทย์ของโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ก็ต้องเสี่ยงดวงเพื่อมารักษาและเวชภัณฑ์ที่ได้ไปไม่พอเพียง ผู้ป่วยวันละหลายๆ พันคน แต่ก็จะทำอย่างไรได้

กองโจรดักทำร้ายบนถนนจากแม่สาย-เชียงตุง

เมื่อกองทัพไทยสามารถยึดเชียงตุงได้แล้ว การติดต่อระหว่างเชียงรายกับเชียงตุงก็มีเป็นประจำ ถนนไม่ดีเป็นหลุมเป็นบ่อ มีโคลนตมตลอดทาง กองโจรเข้าศึกมักจะดักโจมตีและถอยเข้าป่าไป เพื่อนศึกษาธิการจังหวัดเชียงรายได้รับเกียรติย้ายไปเป็นศึกษาธิการในเชียงตุงด้วย จึงต้องใช้ถนนสายนี้ ท่านแม่ทัพไทยในเชียงตุงได้เชิญท่านผู้บัญชาการทหารสูงสุดมาเยี่ยมเชียงตุง เพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ทหารไทยและประชาชนชาวเชียงตุง ท่านและคณะเดินทางออกจากเชียงรายสู่แม่สายแล้วด้วยประสบการณ์ในชีวิตทหารของท่าน ท่านและคณะเดินทางกลับมาเชียงรายแวะเยี่ยมโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ แล้วเดินทางกลับกรุงเทพฯ เลย ท่านศึกษาธิการเดินทางจากเชียงตุงมาเชียงรายในวันเดียวกันนั้น ถูกลอบโจมตีด้วยกองโจรเข้าศึกต้องนอนรอความช่วยเหลืออีก 2 วันต่อมาจึงเดินทางมาถึงโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ แพทย์ผู้รักษาก็ถึงบุญคุณ

ท่านศึกษาธิการจังหวัดที่มีต่อโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ได้ตรวจดูแล้วพบบาดแผลที่ขาด้านหนึ่งกลายเป็นเนื้อเน่าตายไปแล้ว แถมด้านหนึ่งส่งกลิ่นเหม็นมาก (Gasgangrene) แต่ความกตัญญูต่อเพื่อนผู้บาดเจ็บมีเหลือหลาย การเฝ้าระวังทำแผลทนต่อกลิ่นเหม็น อบอวลเป็นเวลา 2 เดือน โดยไม่ยอมให้เพื่อนต้องเสียชีวิตในยามคับขันก็เป็นผลสำเร็จได้เหมือนกัน

ยาซันฟานิลามิด ที่ศาสตราจารย์โดม๊ก ชาวเยอรมันที่ค้นพบเมื่อปี พ.ศ.2478 และท่านอาจารย์คุณหลวงวาทย์ นำมาสู่ประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2480 นั้น เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเกิดขึ้นในทวีปยุโรป ประเทศไทยเริ่มขาดแคลนยาเป็นต้นมาก่อนที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สมรภูมิโลก พ.ศ.2483-2484 นั้น ยาจากประเทศเยอรมันนี้ได้ลักลอบส่งมาประเทศไทยโดยเรือดำน้ำเยอรมัน แต่จำนวนก็ไม่มากมายนัก ความหวังที่จะได้ยา Suphanilamide ก็หมดลงโดยประการฉะนี้

ศิริราชส่งพยาบาลมาช่วยโรงพยาบาลสนาม

เมื่อสงครามในประเทศไทยเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับทางราชการจึงมีคำสั่งให้ คณะพยาบาลกลุ่มหนึ่งจากศิริราชขึ้นมาช่วยงานในโรงพยาบาลสนาม โดยมีท่านอาจารย์มณี สหัสสถานนท์ หัวหน้าห้องผ่าตัดเป็นหัวหน้าคณะมาพำนักอยู่ในจังหวัดเชียงราย रिมน้ำกกติดอยู่กับดอยทอง ภูมิประเทศสวยงามและปลอดภัยทางอากาศ ทางทหารได้ชุดหลุมหลบภัยให้ เมื่อมีเจ้าหน้าที่พยาบาล มาช่วยกิจการ

พยาบาลของโรงพยาบาลสนามจึงดีขึ้นเป็นลำดับ คุณแม่มณีได้เลี้ยง
 ลิงและสุนัขไว้เพื่อแก้ความเหงาของพยาบาล ในเวลาที่มีสัญญาณภัย
 ทางอากาศซึ่งมีเป็นประจำ พวกพยาบาลสนุกสนานกับเจ้าลิงและ
 สุนัขที่วิ่งนำหน้าสู่หลุมหลบภัยโดยไม่ต้องร้องเรียก

โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ขาดแคลนยาและ เวชภัณฑ์อย่างหนัก

เวลาของสงครามค่อยๆ ผ่านไปๆ จำนวนยาและเวชภัณฑ์ของ
 โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ก็ค่อยๆ หหมดไปๆ แต่จำนวน
 ผู้ป่วยทหารผู้ป่วยที่ทางราชการเกณฑ์มาทำถนนหนทางและราษฎร
 ทั่วไป กลับเพิ่มจำนวนมากขึ้นจาก 10 เป็น 100 และเป็นพัน จังหวัด
 ต่างๆ ในภาคเหนือจึงเกิดการเขียนป้ายใหญ่เตือนประชาชนใน
 จังหวัดเชียงใหม่มีป้ายว่า “อ้ายน้อยอย่าฮ้ายหน้อ ยาแพง ป้อเลี้ยง
 จันแดงว่าอัน” (เด็กน้อยอย่าชนะ ยาแพง พ่อเลี้ยงจันแดงบอก) ใน
 จังหวัดเชียงรายมีป้ายว่า “อ้ายน้อยอย่าฮ้ายเตอะ ยามีเปือเลอะ ป้อ
 เลี้ยงเสมว่า” (เด็กน้อยอยากชนก็ชนไปเถอะนะ ยามีเยอะเยะพ่อเลี้ยง
 เสมบอก)

โรคสำคัญ 5 โรค ในยามสงคราม

1. โรคทางเดินของหลอดลม ไข้หวัด หลอดลมอักเสบ และ
 ปอดบวม
2. โรคทางเดินอาหาร ท้องเดินอย่างแรง โรคบิดชนิดมีตัว

3. โรคไข้จับสัน โดยเฉพาะชนิดชั้นสมอง
4. โรคพยาธิลำไส้
5. โรคผิวหนังและแผลเมืองร้อน จากการขาดอาหาร ยาด่างๆ และเวชภัณฑ์ในประเทศติดขาดแคลน ราคาสูงเนื่องจาก

- จากการขาดยาจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากประเทศในยุโรปและอเมริกา

- ขาดการกักตุนของพ่อค้า
- ประเทศญี่ปุ่นไม่สามารถจะจัดนำยามาช่วยเหลือได้เพียงพอ
- ประเทศไทยไม่สามารถผลิตยาสำคัญๆ ขึ้นใช้ได้

ความตื่นตระหนกของแพทย์หนุ่มในกรุงเทพฯ ในการนำน้ำมันตับปลา ฉลามมากลับเป็น น้ำมันตับปลา เพื่อแก้การขาดวิตามินดี ความพยายามไปสกัดตัวย่อยจากสัตว์ที่โรงฆ่าเพื่อทำ Insulin ที่ขาดแคลน การนำปลอกข้าว (Pericarp) มาทำ Marmite รักษาโรคขาดวิตามินบี การกลั่นน้ำมันกะเปาจากลูกต้นกะเปารักษาโรคเรื้อน การผลิตแอลกอฮอล์ใช้เช็ดแผล และความพยายามจะผลิตอีเทอร์ยาสลบ ขึ้นใช้บ้าง

เศรษฐกิจสงคราม

ผู้มียาหรือกักตุนยาไว้กลายเป็นเศรษฐีสงคราม ยาแก้กักเสบ ยาซัลฟาราคาทั้งหลายราคาไม่เท่าไรหรอก กลายเป็นเม็ดละ 10 บาท หรือ 20 บาท ยาแก้ไข้จับสัน คริโนน และอาเทบบรินของเยอรมัน เม็ดละหลาย ๆ บาทแต่ที่สำคัญคือไม่มี ยาแก้บิดชนิดมีตัวเอนมิติน ราคาเคย

หลอดละ 45 สตางค์ กลายเป็นหลอดละ 80-100 บาทยาฉีดแก้ปวดมอร์ฟีนจากฝิ่นขาดแคลน เพราะรัฐบาลไทยถูกบังคับให้ซื้อได้จากประเทศหนึ่งเท่านั้นเหล่านี้คือมหาทุกข์ของแพทย์ในโรงพยาบาล เชียงรายประชาชนเคราะห์เป็นทุกข์ที่ไม่มีใครจะช่วยได้นอกจากตนเอง

การทำควินินเม็ดให้เป็นควินินฉีด

ควินินเม็ด 5 เกรน ถ้าทำให้เป็นควินินฉีดเข้าเส้นได้ จะมีประสิทธิภาพในการรักษาโรคไข้จับสั่นชนิดขึ้นสมองได้เป็นอย่างดี ผู้ป่วยที่เพื่อหมดสติจะสนองต่อการรักษาเป็นอย่างดี ควินินเม็ดเป็นชนิดซัลเฟต ซึ่งไม่ละลายในน้ำ ควินิน Bihydrochloride ละลายน้ำได้ดีมาก ความรู้เมื่อศึกษา Chemistry จากโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ และคณะวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้การช่วยเหลือของมูลนิธิ Rockefeller ทำให้สามารถเปลี่ยนควินินซัลเฟตให้เป็นควินินไฮโดรคลอไรด์ได้แล้วให้ตกตะกอนด้วยแอมโมเนียที่มีฤทธิ์เป็นด่าง ควินินไฮโดรคลอไรด์ผสมกับกรด HCL พอเหมาะสมจะเป็นควินินไบไฮโดรคลอไรด์ ซึ่งจะละลายน้ำได้ง่าย ผสมน้ำเกลือฉีดเข้าเส้นจะให้ผลการรักษาดีมาก นายทหารที่เดินทางผ่านเมืองพะเยาไปยังดินแดนติดต่อกับประเทศจีน มักจะได้รับการซื้อไข้จับสั่นขึ้นสมองบ่อย จนมีคำพังเพยว่า เมืองพะเยานี้ไปถึงได้ยากแต่ตายง่ายหลังสงครามโลกท่านนายทหารหลายท่านได้กลายเป็นบุคคลยอดสำคัญก็มี

ต้นสมุนไพโรกาสามปีก

ต้นสมุนไพโร กาสามปึก(Vitex peduncularis)

เป็นสมุนไพรรักษาโรคไข้จับสั่น (บรรเทา) โรคไข้จับสั่น

การขาดแคลนยารักษาโรคไข้จับสั่น โดยเฉพาะควินินได้ทำให้ต้องหันไปหาหนังสือเยอร์นาลอินเดีย ซึ่งเป็นนิตยสารจากโรงเรียนโรคเมืองรอนท์กัตตาที่มีชื่อเสียงของโลก ได้อ่านพบว่าต้นสมุนไพรรักษาโรคนี้จากการติดต่อกับคุณหลวงสมาน วนกิจป่าไม้จังหวัดที่คุ้นเคยกับท่านและศรัทธาของท่านด้วย ท่านได้กรุณาเสาะแสวงหาต้นสมุนไพรรักษาไข้จับสั่นไปพบจำนวนมากที่บริเวณสนามบินหลังโรงพยาบาลเชียงราย ประชานุเคราะห์นั่นเองในคำแนะนำจากหนังสือให้นำรากต้นและใบ ซึ่งมี Glucoside ไม่มี Alkaloid เหมือนควินิน มาต้มแล้วให้ผู้ป่วยรับประทานครั้งละ 1 ถ้วยแก้ว สามเวลาหลังอาหาร ได้ทำการเจาะเลือดหาเชื้อก่อนให้ยา ตรวจขนาดของม้ามและนับจำนวนเชื้อในเม็ดเลือดแดงภายใต้กล้องจุลทรรศน์แล้ว บันทึกไว้ การจับไข้และความสูงของความร้อนได้บันทึกไว้ก่อนและหลังการรับประทานยา 15 วันต่อมาอาการไข้ลดลง จำนวนเชื้อในเม็ดเลือดแดงภายใต้กล้องจุลทรรศน์ลดลง แต่ไม่หมดไปเสียทีเดียว ผู้ป่วยสบาย รับประทานอาหารได้ มีความสุขขึ้น ม้ามยังคงโตอยู่ ผู้ป่วยไม่ต้องทนทุกข์ทรมานหนาวสั่นเหมือนเดิม ทหาร พลเรือน อาสาสมัคร และพวกถูกเกณฑ์มาจากจังหวัดหลายจังหวัด เพื่อมาช่วยในกิจการทหาร ราษฎรชาวเชียงรายต่างก็ได้เห็นประโยชน์จากต้นกาสามปึกนี้ สร้างความหวังในชีวิตแก่พวกเขาได้ เมื่อไม่มียาอื่นใด ภายหลังสงครามมีหลายท่านกลับมาเป็นนักปกครองชั้นสูง นักการทหารผู้ยิ่งใหญ่และนักการเมืองเมื่อพบ

กันหลายสิบปีต่อมา ยังตามคุณหมอยังใช้ยากาสามปึกอยู่อีกหรือเปล่า หลังสงครามโลก ยากาสามปึกได้รับการวิจัยจากนักวิทยาศาสตร์ของกระทรวงปรากฎว่า ยากาสามปึกไม่สามารถทำลายเชื้อ Malaria ในนกได้เหมือนอาเตบิน ทำให้ต้องพิจารณาแบบโยนิโสมนสิการว่า ยากาสามปึกมิได้หวังทำลายเชื้อ แต่จะเป็นไปได้ไหมที่ Glucoside จาก ยากาสามปึกไปกระตุ้นระบบต่อต้านร่างกาย โดยเห็นผลรักษาไข้ ไข้ลดลงจำนวนเชื้อในเม็ดเลือดแดงน้อยลง ม้ามยังโตอยู่ เป็นการอยู่กันแบบสันติ อาศัยซึ่งกันและกัน ไม่ทำลายกันและกันเหมือน เรื่องของ Mary typhoid ในประเทศอเมริกาที่ไปเป็นแม่ครัวบ้าน ไทบ้านนั้นจะต้องมีผู้ป่วยเป็นไทฟอยด์ แต่ Mary ยังคงสบายดี

ต้นโมกหลวง *Holarrhena Antidysenterica kurchi bark*

ในประเทศอินเดีย ชาวอินเดียรู้จักต้นโมกหลวงมาแต่สมัย พุทธกาล 2500 ปีกว่ามาแล้ว แพทย์อินเดียนำมาใช้รักษาโรคบิดชนิด อมีบ่า ทำให้รู้จักเชื่อนี้มีมานานหลายร้อยปีมาแล้ว เหมือนมนุษย์รู้จัก ยุง ซึ่งมีอายุรุ่นเดียวกับไดโนเสาร์เมื่อ 60 ล้านปีมาแล้ว สำหรับ มนุษย์ที่มีอายุเพียง 3-4 ล้านปี มาเท่านั้น เมื่อคราวสมเด็จพระบรม ชนกเสด็จขึ้นมาเป็นแพทย์ฝึกหัดอยู่กับ Dr.E.C.Cort แห่งโรงพยาบาล แม็คคอคมิค เป็นเวลาประทับอยู่ 2 สัปดาห์กว่า ทรงประชวรด้วยโรค ฝิในตับจากเชื้ออมีบ่า อาจารย์แพทย์ผู้ยิ่งใหญ่ชาวอเมริกันท่านหนึ่ง นายแพทย์อ.ท.เปอตินส์และมหาศัลยแพทย์ ทีพี โนเบล แห่งประเทศ อังกฤษผู้ถวายเป็นการรักษา พบว่าทุกครั้งที่ถวายเป็นการรักษาด้วยเอมิติน

ความดัน ของพระองค์ท่าน จะตกลงทันทีจนต้องเลิกใช้ยาที่ได้มาจากประเทศเปรูอเมริกาใต้ชานานี้ การแพทย์ในสมัยนั้นยังไม่มีผู้รู้จักใช้ยาอื่นๆ เกสซอร์เกลียว บุนนาค ผู้ได้รับพระราชทานทุนไปศึกษาวิชาเภสัชกรรม จากประเทศฟิลิปปินส์ปรารถนาจะสนองพระมหากรุณาธิคุณ โดยได้ศึกษาทราบว่าในประเทศอินเดียมีต้นโมกหลวง Kurchi Bark ภาษาทางวิชาการว่า Holarrhena Antidysenterica ใช้รักษาโรคบิดชนิดนี้ได้ ท่านอุตส่าห์เดินทางด้วยเครื่องบินจากกรุงเทพฯ ไปอย่างกุ่ม จากอย่างกุ่มไปอาร์คกัน จากอาร์คกันไปกัลกัตตา เป็นเวลา 5 วัน 5 คืน ได้ยา Kurchi Bark สมใจนึก ครั้นเมื่อบินกลับมาถึงกรุงเทพฯ ก็ปรากฏว่าทุกอย่างสายไปหมดแล้วเรื่องของ Kurchi Bark ยังฝังใจแน่นอยู่จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้ป่วยด้วยโรคบิด นับจำนวนร่อยต้องรักษาด้วยซีฟัน พอประทังการถ่ายลงไปได้บ้างแต่ไม่หาย การพบปะสนทนากับคุณพี่หลวงสมานวงกิจ ปาไม้ผู้มีใจเหมือนแม่น้ำทั้ง 5 ได้กรุณาค้นคว้าพบว่าต้นโมกหลวงในจังหวัดเชียงรายก็คือต้นไม้ที่ต้องการนี้ เป็นต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่ในป่าทั่วไปในจังหวัดเชียงราย แต่ต้องระวังไม่เอาต้นโมกมันมาแทน เมื่อทราบเช่นนี้จึงนำเปลือกต้นโมกหลวงมาตากแห้ง บดให้ละเอียด ทดลองใส่ลงบน slide ที่มี Ameba เห็นได้ภายใต้กล้องจุลทรรศน์ เมื่อตัวอมมีบาถูกต้องกับเปลือกโมกหลวงจะตายเห็นได้ภายใต้กล้องจุลทรรศน์ การรักษาโรคบิดมีตัวจึงเริ่มขึ้นในจังหวัดเชียงราย สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นเอง การรักษาได้ผลเป็นที่พอใจ ลดจำนวนถ่ายเป็นมูกเลือด และอุจจาระปราศจากเชื้อในหนึ่งสัปดาห์ต่อมา

องค์การเภสัชกรรมในสมัยนั้นก็ได้ผลิตผลเปลือกโมกหลวงใส่ Capsule ออกจำหน่ายในราคาถูกสำหรับรักษาโรคบิด

ต้นโมกหลวง

การผลิตยาแก้ปวด Morphine

มอร์ฟีน ขึ้นใช้เป็นยาแก้ปวดในยามสงคราม สมัยก่อนสงครามประเทศอังกฤษให้ประเทศไทยใช้ฝิ่นจากประเทศอิหร่านในการผลิตมอร์ฟีน จะซื้อที่อื่นไม่ได้ตามสัญญา ท่านผู้ใหญ่ไทยท่านหนึ่งเห็นว่าประเทศไทยในภาคเหนือมีการปลูกฝิ่นโดยชาวเขาชานานมาแล้ว Morphine ได้จากฝิ่นในประเทศไทย มีประมาณ 2-3% ฝิ่นจากอิหร่านมีมอร์ฟีน 8-10 % จึงสั่งฝิ่นจากทางเหนือเข้ากรุงเทพฯ โดยขนส่งทางรถไฟซึ่งผิดกฎหมาย การขนส่งฝิ่นไปครั้งนี้รู้ไปถึงหูท่านเอกอัครราชทูต จึงเกิดการจับกันขึ้น ถ้าประเทศต้องเสียค่าปรับกันไปเป็นล้านบาท เขียนเรื่องนี้ไว้เพื่อให้ลูกหลานได้ทราบกันไว้บ้าง มิฉะนั้นจะไม่มีใครกล้ามาเล่าให้ฟัง ฝิ่นเป็นของต้องห้ามและผิดกฎหมายในการครอบครอง แต่ในเวลาสงครามความจำเป็นต้องมีไว้เพื่อผู้ป่วยมีความจำเป็นและในยามปกติ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ จึงทำการสกัดเอา Morphine มาใช้เพื่อประโยชน์ของผู้ป่วยในยามสงครามเช่นกันได้ทำการศึกษาทดลองกับไก่ที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้จนแน่ใจว่ามีฤทธิ์ได้ตามความต้องการของการแพทย์จึงนำมาใช้ได้ การช่วยเหลือความเจ็บของแผลในสงครามไม่มีอะไรดีไปกว่าฝิ่น ที่ให้อาการปวดอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บาดเจ็บจากสงครามในสนามเสนาณรงค์จะให้มอร์ฟีนแล้วเขียนไว้ที่หน้าผากหรือหน้าอกเพื่อมิให้ต้องฉีดย้ำ มอร์ฟีนขนาดมากก็ตายได้เหมือนกันจึงมีเครื่องหมายยืนยันไว้

ต้นผืน

ผ้าก๊อสปิดแผลหาได้ยาก

บาดแผลจากสงครามต้องการผ้าปิดแผลและผ้าซับโลหิต
 ตำบลแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีการผลิตกระดาษสาเพื่อทำร่ม จึง
 นำกระดาษสาทาวาสลินมาใช้เป็นผ้าปิดแผลในระหว่างสงครามเป็น
 ผลดี กระดาษไม่ติดแผลลอกออกก็ไม่เจ็บดีกว่าผ้าใบตองสดรีดด้วย
 เตารีดทำให้ปราศจากเชื้อนำมาใช้ปิดแผลน้ำร้อนลวก หรือแผลไฟ
 ไหม้ก็เป็นผลดีไม่ติดแผล พวกชาวบ้านที่เป็นโรคฝีดาษในระหว่างทำ
 สงคราม ก็ใช้ใบตองนอนทับแทนเสื้อเป็นผลดีไม่ติดแผล

ยาผสมต่าง ๆ ซี่ฝิ่งต่าง ๆ

ยาพื้น ๆ แก้วปวดท้อง ลงท้อง ท้องอืด ท้องเฟ้อ พร้อมทั้งแผลในกระเพาะอาหารก็ต้องผลิตใช้เองโดยใช้สมุนไพรพื้นเมืองเข้าผสม ยาขับปัสสาวะได้จากต้นไม้พื้นเมือง เช่น พยับเมฆ เคมีวัตถุ Potassium Nitrate ก็หาได้ โดยใช้ปัสสาวะผสมมูลค้างคาวซึ่งตามถ้ำใกล้เมืองมีมูลค้างคาวอยู่มาก

การศึกษาถึงสาเหตุของโรคนี้และโรคคอกพอก

ตอนเช้าเข้าตลาดสดซื้ออาหาร แปลงใจที่ประชากรส่วนมาก 40-50% เป็นโรคคอกพอกหมอบไปเยี่ยมตลาดคนแปลงใจ ทำไมคอกไม่โตเหมือนคนพื้นเมือง เด็กนักเรียนประชาบาลมีคอกพอกโต พอสังเกตได้เป็นจำนวนมาก การส่งดินและผักไปหาค่าของไอโอดีนปรากฏว่ามีต่ำกว่าในกรุงเทพฯ มาก ประชาชนอาศัยตามเขาต่างๆ เป็นคอกพอกกันมากเป็นชนิดตะปุมตะป่าหรือเป็นก้อนเดี่ยว บางหมู่บ้านมีอัตราเกิดของโรค 80-90% ทรายที่เขาพอใจจะอยู่บ้านนั้นๆ อัตราเกิดคอกพอกเป็นพิษมีน้อยหรือไม่มี แต่พอเขาอพยพออกมาจากหมู่บ้านมาอยู่ริมถนนใหญ่ที่มีการค้าจอบแจ โรคคอกพอกเป็นพิษจะปรากฏให้เห็นได้ชัด พวกชาวเขาสูงๆ เดินทางมาซื้อทิ้งเจอร์ไอโอดีนไปหยุดรับประทานกับน้ำก็มีให้เห็น พี่น้องชาวเชียงรายพร้อมทั้งชาวเขา รับประทานอาหารโปรตีนน้อยไม่ได้สัดส่วน Dr. Kendal แห่งเมโยคลินิก ผู้พบฮอร์โมน Thyroxine ได้แสดงโครงสร้างของฮอร์โมนตัวนี้ว่าประกอบด้วยส่วนของโปรตีนและไอโอดีน ฉะนั้นเมื่อร่างกายโดย

เฉพาะเด็ก ๆ และหญิงมีครรภ์ต้องการฮอร์โมนนี้เป็นจำนวนพิเศษ ต่อมาไทรอยด์จึงต้องขยายโรงงานผลิตให้ใหญ่ขึ้น จึงเกิดอาการคอพอกขึ้นโดยฉะนี้ การเพิ่มไอโอดีน ในอาหารโดยเฉพาะที่ผสมกับเกลือ การรับประทานอาหารประเภทเนื้อจากสัตว์หรือปลาจะช่วยบรรเทา โรคนี้ได้

โรคนิ้วในกระเพาะปัสสาวะและนิ้วในไต

โรคนิ้วในกระเพาะปัสสาวะพบไปพร้อม ๆ กันกับโรคคอพอก เพราะต่างก็ขาดอาหารโปรตีนด้วยกันทั้งสองโรค โรคนิ้วในเด็กเป็นมากที่สุดเมื่ออายุ 5 ขวบ แล้วจะค่อย ๆ ลดลงตามอายุ ที่ผ่านไปอยู่เชิงราย ต้องผ่าตัดนิ้วทุกวัน มีขนาดเล็ก ๆ ในเด็กจนถึงขนาดหนัก 1 กิโลกรัม ในผู้ใหญ่ ศัลยแพทย์ทางเดินปัสสาวะของฝรั่งเศสใจมากที่เห็นนิ้วก่อนโตเช่นนี้ จำนวนนิ้วที่เก็บไว้ดูมีมากจนผู้มาเยี่ยมโรงพยาบาล ให้นำไปใช้ทำถนนในโรงพยาบาล เด็กในอำเภอเป็นน้อยกว่าเด็กนอก ๆ อำเภอ เด็ก ๆ ลูกพ่อค้าในตลาด ไม่เคยพบเลยส่วนนิ้วในไตนั้นมักจะมีอุบัติการณ์สูงสุด เมื่ออายุ 40 ปี นิ้วในไตมิได้เป็นสาเหตุของนิ้ว ในกระเพาะเบาและมีสาเหตุแตกต่างกว่านิ้วในกระเพาะปัสสาวะเด็ก ๆ ที่ปัสสาวะออกมาเป็นแป้งสีขาว ต้องถูกขับไปบนดินเมื่อปัสสาวะเป็นภาพที่น่าสงสารมาก การผ่าตัดเอานิ้วออกเป็นวิธีที่ดีที่สุด ผู้ชำนาญการผ่าตัดนิ้วอาจเสียเวลาเพียงไม่เกิน 10 นาที ก็เอานิ้วออกมาเรียบร้อย น้ำในบ่อในจังหวัดเชียงรายมีความกระด้างสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับน้ำจากบ่อในจังหวัดสมุทรปราการในขณะนั้นยังไม่มีใครไม่รู้จัก Fluoride ในน้ำที่ช่วยรักษาฟันของคนเชียงรายเหมือนปัจจุบัน

การอพยพโรงพยาบาลปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2488

สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เริ่มในปี พ.ศ.2484 ได้เข้มงวดด้วยความรุนแรงและชัยชนะของประเทศญี่ปุ่นใน 2 ปีแรก แต่ใน 2 ปีหลัง พ.ศ.2487-2488 ญี่ปุ่นกลับต้องถอยหนี อเมริกาได้ชัยชนะตามเกาะต่างๆ เรื่อยมา กองทัพอเมริกันเริ่มส่งเสรีไทยจากอเมริกา กองทัพอังกฤษเริ่มส่งเสรีไทยจากอังกฤษ กองทัพอากาศอเมริกาเริ่มส่งอาวุธยุทธโปกรณ์เข้ามาในจังหวัดเชียงรายทุกคืนและมากขึ้นๆ ทุกวัน หน่วยปฏิบัติการพิเศษของอเมริกัน O.S.S. ได้เข้ามาในจังหวัดเชียงรายพร้อมทั้งเสรีไทย บุคคลเหล่านี้ได้มาร่วมกันวางแผนงานที่โจมตีข้าศึกด้านหลังอย่างคึกคักกองทัพพายัพได้หารือกับผู้อำนวยการโรงพยาบาล ให้เตรียมพร้อมอพยพโรงพยาบาลออกไปนอกเมืองก่อน ถ้ารุนแรงมากขึ้นให้ย้ายไปอำเภอเทิงและเชียงคำตามลำดับ โรงพยาบาลจึงเตรียมโรงพยาบาลสนามที่เคลื่อนย้ายเร็วได้ และพร้อมทุกเมื่อถ้าเหตุการณ์รุนแรงขึ้นกองพลทหารร่มอเมริกันพร้อมจะลงในเชียงรายเมื่อมีสถานการณ์มีความจำเป็น เครื่องมือและอาวุธพร้อมโรงพยาบาลจึงวางแผนสถานที่อพยพเป็นตอนๆ ตอนแรกออกมากทางตะวันออกเฉียงเหนือก่อน ได้เช่าซื้อที่ดินของราษฎรก่อนเดือนละ 60 บาท อยู่ในป่าไม้ไกลมากจากโรงพยาบาล การย้ายเวชภัณฑ์และยาที่ยังมีอยู่ออกมาก่อนพร้อมเครื่องศัลยกรรมทางสนาม อพยพผู้คนเจ้าหน้าที่ออกมาด้วยเพื่อให้คุ้นกับ ทางหนีที่ไล่ แต่ครั้งเมื่ออเมริกันทิ้งระเบิดปรมาณูลงที่เมืองฮิโรชิมาเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2488 เวลา 08.00 น.ตรง (เวลาญี่ปุ่น) และทิ้งปรมาณูที่เมืองนางาซากิ ประเทศ

ญี่ปุ่นก็ยอมแพ้อาลีกันเซิง ในวันที่ 15 สิงหาคม 2488 การอพยพตามแผนจึงเปลี่ยนไป

ความระส่ำระสายหลังสงครามสิ้น

ประเทศไทยต้องพลอยแพ้สงครามไปด้วย ความระส่ำระสายพลอยเกิดตามมาด้วยในจังหวัดเชียงราย การปล้นและการแย่งชิงทรัพย์สืบตามหมู่บ้านและตำบลต่างๆ กันเนื่องๆ หมู่บ้านที่อยู่ติดกับโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ก็ถูกไปด้วย ท้ายที่สุดมีชาวกรองของโรงพยาบาลว่าจะมีการบุกรุกเข้ามาในโรงพยาบาลในค่ำวันที่ 15 ธันวาคม 2488 วันนั้นเป็นวันเดือนหงาย 15 ค่ำ เวลา 21 นาฬิกา ปรากฏมีคนถือลูกระเบิดมือผ่านมาทางโรงพยาบาล ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านไตรภคิตยานุกูล พร้อมทั้งแพทย์โรงพยาบาลเพื่อน ๆ จากสำนักงานยาสูบ มีคุณเนาวรัตน์ผู้ซึ่งให้ไปยีนบนดาดฟ้าตึกอำนวยการ เป็นผู้ส่งข่าวการเคลื่อนไหวและนายร้อยเอกทหารที่เป็นคนใช้ของโรงพยาบาลได้ออกเดินไปพบผู้แปลกหน้าที่มีลูกระเบิดในมือกลางถนนหน้าโรงพยาบาล ได้ขอให้ผู้นั้นหยุดอยู่กับที่ มีอะไรให้ปล่อยวางลงมาจึงเห็นลูกกลม 1 ลูก หลุดลงมากลางถนน จึงเชิญคนผู้นั้นไปสนทนาในโรงพยาบาล คุณเนาวรัตน์ แจ้งจากดาดฟ้าตึกอำนวยการว่าเห็นกลุ่มคนเดินเข้ามาในโรงพยาบาล แล้วได้ยินเสียงปืนดังขึ้น 1 นัด แล้วก็หายกันไป หลังจากพูดคุยกับแขกผู้แปลกหน้าแล้วพอสมควรแก่เวลา จึงเชิญเธอไปพักในเรือนจำจังหวัด เพื่อการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของบ้าน

เมืองครับ นี้คือชีวิตซีกหนึ่งของแพทย์ชนบท ในคืนเดียวกันนี้
 ท่านผู้อำนวยการกองโรงพยาบาลภูมิภาค กรมการแพทย์ก็ได้มา
 พำนักอยู่ในบ้านแพทย์ผู้อำนวยการด้วย

โสเภณีกับโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

หญิงงามเมืองหรือโสเภณี มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล 2500 ปี
 มาแล้ว เธอเป็นบุคคลสำคัญของเมืองในการต้อนรับแขกเมืองที่สำคัญ
 ก่อนออกสงครามโลกครั้งที่ 2 จังหวัดเชียงราย อำเภอเมืองมีโสเภณี
 เพียง 2-3 คน อยู่บริเวณห้าแยกพ่อขุนฯ เชียงราย ครั้นสงครามเกิด
 ขึ้น อาชีพของเธอเป็นที่นิยมจึงต้องหนีไปอาศัยโรงพยาบาลอยู่ แม้
 ภาระนั้นแล้วก็ยังมีผู้ติดตามเธอปีนหน้าต่างโรงพยาบาลเข้าไปพบ เรื่อง
 จึงต้องแจ้งให้หน่วยที่เกี่ยวข้องจัดหาให้บริการไปให้จากกรุงเทพฯ
 ท่านผู้ใหญ่ทางกรุงเทพฯ ต้องรีบขึ้นไปหาหรือผู้อำนวยการ เพื่อหาทาง
 สงบให้ปรากฏขึ้นเขียนเรื่องนี้มาเพื่อยืนยันว่าโสเภณีในเชียงรายหา
 ได้เกิดตั้งเป็นข่าวไม่

บทสรุปท้ายเรื่อง

ในวาระดิถีมหามงคล โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ครบรอบ อายุ 60 ปี กระผมและครอบครัว ขอกราบท่านพี่น้อง ประชาชนและกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่กระผมออกมารับใช้ท่านอย่าง เต็มใจยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้ออาทรที่มีกับกระผมและ ครอบครัว บุญคุณของท่านนั้น กระผมจะเทิดไว้เหนือศีรษะและขอ ขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการทุกท่าน ที่รับช่วงงานต่อจากกระผม พร้อมทั้งผู้ร่วมงาน กับกระผมตลอดระยะเวลา ตั้งแต่ พ.ศ. 2480- 2494 ขอทุกท่านประสพสุข และขอได้พบกันในทุก ๆ ชาติเทอญ.

เกษม พริ้งพวงแก้ว

(เกษม พริ้งพวงแก้ว)

11 กุมภาพันธ์ 2539

รายชื่อคณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายแพทย์สุทัศน์ ศรีวิไล

ผู้อำนวยการโรงพยาบาล

เชียงใหม่ประชานุเคราะห์

นายแพทย์พิษณุ ชันติพงษ์

ประธาน

นางสาวจากรวรรณ รัศมีทัต

รองประธาน

แพทย์หญิงพัชรี ชันติพงษ์

กรรมการ

นายแพทย์ไชยเวช ธนไพศาล

กรรมการ

นางสาวประกายแก้ว กำคำ

กรรมการ

นางอังคณา โสภณ

กรรมการ

นางสาวมณีวรรณ เมฆขลา

กรรมการ

นางอัปสรศรี ธนไพศาล

กรรมการ

นางกุสุมา ยอดสุวรรณ

กรรมการ

นางเบญจมาศ อิตติสินทร์

กรรมการ

นางสุรียักษ์ อจลพงศ์

กรรมการ

นายชเลนทร กัลยาณมิตร

กรรมการ

นางสาวชมนพร สาธิพา

กรรมการ

นางสาววิมลรัตน์ ชัยปรากฏ

กรรมการ

นางวรางคณา มหาพรหม

กรรมการ

พิมพ์ที่ : บดินทร์การพิมพ์

501/2 ถนนรัตนชาติ ตำบลเวียง

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000

โทร. (053) 715245 แฟกซ์ (053) 744106

จำนวนพิมพ์ 3,000 เล่ม

กรม ทวีตวงศ์

จากใจ... เจ้าหน้าที่โศงยาไทย